SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

CATEHEZE BAPTISIMALE

Traducere din limba greacă veche
PR. MARCEL HANCHES

Apare cu binecuvântarea P.S. Sale,
P.S. Lucian Lugojanul
Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei

Editura Oastea Domnului - Sibiu
2003

Ediție electronică

APOLOGETICUM
2006

Scanare : Simona
Corectura I : Simona
Corectura II : Apologeticum
Digitalizare pdf : Apologeticum

Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați

1. Clipa de față este a bucuriei şi veseliei duhovniceşti. Căci iată, ne stau înainte doritele zile ale nunților duhovniceşti. Fiindcă nu greşeşte cineva dacă numeşte „nuntă” ceea ce se întâmplă acum, şi nu numai nuntă, ci şi înrolare minunată şi preaslăvită. Şi să nu socotească cineva că sunt nepotrivite cele spuse, ci să-l audă pe fericitul Pavel, dascălul lumii, care, folosindu-se de aceste amândouă modele[1], zice: „V-am logodit pe voi unui singur bărbat, ca să vă înfățişez lui Hristos fecioară neprihănită” (II Cor. 11, 2); iar în altă parte, după ce descrie armele ca pentru nişte soldați ce se avântă la război, zice: „îmbrăcați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului” (Efeseni 6, 11).

2. Astăzi se face bucurie în cer şi pe pământ. Căci dacă pentru un singur păcătos care se pocăieşte se face atâta desfătare, cu cât mai multă bucurie nu se face îngerilor şi arhanghelilor şi tuturor puterilor de sus şi tuturor celor de pe pământ, pentru atâta mulțime care, într-un suflet, disprețuieşte cursele diavolului şi râvneşte să se înscrie în turma lui Hristos?

3. Haideți să vorbim despre mireasa care urmează să fie condusă în sfânta cămară a nunții şi să vă arătăm bogăția covârşitoare a Mirelui şi negrăita iubire de oameni ce o arată față de ea şi de ce fel de lucruri se desparte ea şi care sunt cele pe care le va dobândi. Şi dacă îngăduiți, să cercetăm mai întâi cele referitoare la mireasă şi să vedem în ce stare este ea când Mirele o primeşte. Fiindcă mai ales în acest mod se vădeşte nesfârşita iubire de oameni a Stăpânului tuturor. Căci nefiind El îndrăgostit de chipul ei, nici de frumusețea, nici de prospețimea trupului, totuşi se apropie de ea. Ba mai mult, fiind urâtă şi respingătoare, plină de ruşine şi întinăciune şi, într-un cuvânt spus, cuprÎnsă de bubele păcatelor, aşa o duce în cămara de nuntă.

4. Dar nimeni auzind acestea de la noi să nu se coboare [cu gândul] la grosimea trupului. Căci noi vorbim despre suflet şi despre mântuirea lui. Fiindcă nici acel suflet ceresc, fericitul Pavel, când a spus „v-am logodit pe voi unui singur bărbat, ca să vă înfățişez lui Hristos fecioară neprihănită” (II Cor. 11,2), nu ne-a spus în chip ascuns altceva decât că a logodit cu Hristos, ca pe o fecioară neprihănită, acele suflete care s-au apropiat de dreapta credință[2].

5. Cunoscând acestea în amănunt, să cercetăm cu claritate urâțenia ei anterioară, ca să ne minunăm de iubirea de oameni a Stăpânului. Căci ce ar fi mai dezgustător pentru suflet[3] ca, lepădând cinstea proprie şi uitând de bunul său neam de sus[4], să slujească pietrelor şi lemnelor

---

[1] Înscrierea în oaste şi căsătoria.

[2] „Dreapta credință”. Termenul grec este mult mai cuprinzător şi nu are doar înțelesul de corectă formulare dogmatică. El indică doar cuvenita şi buna raportare față de Dumnezeu, față de sine, față de semeni, față de întreaga creație şi dreapta poziționare a tuturor acestora în plan axiologic. De bună seamă, că o corectă formulare dogmatică a credinței este un lucru important pentru a se putea vorbi de ea, deşi se cuvine mai mult cercetat modul în care este înțeleasă, asimilată şi trăită dogma Bisericii.

[3] Textual „pentru aceasta” (adică „pentru mireasă”). Sufletul este de genul feminin în greceşte.

[4] Poate fi tradus şi prin „bunul neam pe care l-a avut la început”. Cinstea şi bunul neam sunt folosite de Sfântul Ioan în legătură cu starea originară a sufletului. Această stare era caracterizată de bună relație între trup şi suflet: supunerea celui dintâi față de suflet. Dăm mai jos câteva texte semnificative:

Ființa netrupească a sufletului i-a conferit omului mare cinste din partea iubirii de oameni a lui Dumnezeu (P. G. 53, 103).

Cei învredniciți cu rațiune şi care au primit atâta cinste de la Făcător, [fiind ei] mai de preț decât toată

şi celor necuvântătoare şi celor mai lipsite de preţ decât acestea, sporindu-şi urâţenia prin grăsimea jertfelor, prin spălări sângeroase şi prin fumigaţii [aduse idolilor]. Căci de aici pleacă roiul feluritelor plăceri: chefurile, beţiile, desfrâurile şi toate îndeletnicirile ruşinoase, de care se bucură diavolii slujiţi prin ele[5].

6. Pe aceasta[6] văzând-o într-o astfel de stare, ţinută în adâncul răutăţii, goală şi diformă, neluând în seamă urâţenia ei, nici neagra-i sărăcie, nici mulţimea [şi mărimea] relelor, a primit-o [la Sine], arătându-i covârşitoarea Sa iubire de oameni. Şi o asemenea dispoziţie [iubitoare] o dezvăluie prin profetul [David], zicând: „Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău şi va pofti împăratul frumuseţea ta" (Ps. 44, 12-13).

7. Vezi, cum chiar de la început îi arată bunătatea Lui, învrednicind-o pe cea atât de nărăvaşă şi care se dăduse pe sine cu totul necuraţilor diavoli, să fie numită fiică? Şi nu numai aceasta, dar nici măcar nu-i cere vreo socoteală pentru greşeli, nici preţ de răscumpărare[7], ci doar o îndeamnă şi o cheamă să-şi plece auzul şi să primească îndemnul şi sfatul şi să uite cu desăvârşire ceea ce a făcut [până atunci].

8. Ai văzut negrăita iubire de oameni? Ai văzut covârşitoarea grijă? Căci acestea, fericitul David le-a grăit atunci către întreaga lume care zăcea în rău. Iar acum noi, [găsind] bun prilej, le strigăm acestea către cei care doresc cu ardoare jugul lui Hristos şi aleargă spre această înrolare duhovnicească şi le adresăm fiecăruia dintre cei de faţă, schimbând puţin cuvântul profetic:

Uitaţi de toate cele dinainte, voi, noi ostaşi ai lui Hristos! Uitaţi îndeletnicirile cele rele! Ascultaţi şi plecaţi urechea voastră şi primiţi sfatul acesta preabun, [căci] zice: „Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău".

9. Vezi că aceleaşi îndemnuri pe care profetul le-a adresat lumii întregi le-am adresat şi noi astăzi dragostei voastre? Căci prin faptul că zice „uită poporul tău" vorbeşte în chip ascuns despre idolatrie şi despre înşelare şi despre slujirea demonilor. [Apoi] zice „şi casa părintelui tău", care înseamnă să uiţi de vieţuirea ta de mai înainte, care te-a adus la această hidoşenie. Uită de toate acelea şi alungă toate acele prejudecăţi ale minţii[8] tale. Căci numai

---

zidirea văzută, înşişi au fost cuprinşi de atâta nebunie încât s-au închinat câinilor, maimuţelor, crocodililor şi altora mai josnice decât acestea (P. G. 53, 68).

Cel zidit din ţărână a primit ca insuflare suflul vieţii. „Şi a devenit - zice -suflet viu". Ce înseamnă „suflet viu"? [Înseamnă] „lucrător", având mădularele trupului supuse lucrărilor sale şi urmând voinţei sale. Însă nu ştiu cum, noi am intors pe dos ordinea şi atât de mare a devenit forţa răutăţii, încât ne sileşte să urmăm poftelor cărnii. Şi coborând de pe tron pe cel mai dinainte orânduit să-l ocupe şi căruia i se cuvenea prin rânduiala [stabilită] locul de stăpân, [adică sufletul], ne-am supus cu sila plăcerilor cărnii, necunoscând bunul lui neam şi de câtă cinste are parte (P. G. 53, 103-104).

[5] Orice patimă este un mod de slujire a demonului şi o aducere de sine, ca jertfă, aceluia.

[6] Pe suflet, mireasa lui Hristos.

[7] Nici nu se discută gravitatea greşelilor, circumstanţele lor etc., nici nu se cere vreo despăgubire pentru ele.

[8] Minte redă aici grecescul care accentuează mai degrabă capacitatea analitică, discursivă, matematică a minţii, decât pe cea intuitivă. Se ştie din scrierile ascetice că omul de multe ori îşi justifică raţional şi coerent patimile, crezându-se îndreptăţit să se supună lor în urma unui raţionament pe care îl consideră legitim. Sfinţii Părinţi ne îndeamnă să nu primim gândurile, chiar dacă par logice, decât numai după ce sunt probate prin rugăciune sau prin experienţa altora mai duhovniceşti. Aceasta este de fapt şi pocăinţa adevărată: renunţarea la vechile inerţii şi prejudecăţi (uneori chiar perfect «raţionale») ale mintii şi reconfigurarea modului de a gândi după «mintea lui Hristos». Exemple de prejudecăţi sunt credinţa comună - tocmai pentru că nu este luată în serios şi analizată coerent - că fericirea este dată de realizarea social-politică, de o anumită înfăţişare fizică, că singurul sens şi răspuns al omenirii este crearea unei culturi şi civilizaţii, moartea - considerată nobilă - pentru fel şi fel de idealuri morale, artistice etc. Prin pocăinţă şi botez realizăm, de fapt, incoerenţa unor astfel de justificări ale acţiunilor şi scopurilor noastre. Hristos a fost şi rămâne cea mai mare provocare, pus spre căderea ori spre ridicarea multora.

dacă faci acest lucru şi te desparţi de poporul tău şi de casa părintelui tău, adică de vechiul aluat şi de răutatea în care ţi-ai cheltuit şi ţi-ai distrus toată prospeţimea[9] sufletului dimpreună cu cea a trupului, [numai atunci] va pofti împăratul frumuseţea ta.

10. Vezi, iubitule, că despre suflet este vorba? Căci dacă un trup este urât prin fire nu poate să devină cândva frumos, fiindcă Stăpânul a rânduit ca toate cele ale firii să nu se poată mişca, nici schimba[10], însă pentru suflet acest fapt este foarte uşor. De ce? Fiindcă totul ţine de liberul arbitru[11] şi nu de fire. *De aceea şi este posibil, ca [un suflet] foarte urât şi inform să se schimbe dintr-o dată, dacă doreşte, şi să se urce la culmea frumuseţii şi să devină iar strălucit,* după cum iarăşi, dacă este delăsător[12], să fie cuprins de cea mai cruntă hidoşenie. Aşadar, „va pofti împăratul frumuseţea ta”, dacă uiţi de toate acelea, adică de poporul tău şi de casa tatălui tău.

11. Ai văzut bunătatea Stăpânului? Prin urmare, nu în zadar şi pe degeaba, când am început acest cuvânt, am numit cele ce se întâmplă [acum] nuntă duhovnicească. Căci şi în cazul nunţii sensibile, nu se poate în alt mod ca o tânără să se unească cu bărbatul, dacă nu uită de părinţi şi de doică şi nu-şi mută cu totul voia[13] ei spre mirele cu care urmează să se însoţească. De aceea şi fericitul Pavel, aplecându-se cu stăruinţă asupra acestui cuvânt, a numit faptul taină. Căci zice: „pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia lui şi vor fi cei doi un singur trup” (Efeseni 5, 31); şi după ce a primit în minte puterea acestui fapt[14], uimindu-se, a strigat zicând: „taina aceasta mare este” (Efeseni 5, 32)[15].

12. Şi, într-adevăr, este mare! Căci ce cuget omenesc poate să priceapă firea acestui lucru? Şi cum nu s-ar uimi cineva, dacă ia aminte la faptul că o copilă hrănită [până atunci] cu lapte şi crescută în iatac, care a avut parte de atâta grijă din partea părinţilor până a crescut, când vine ceasul nunţii, deodată, într-o singură clipită, uită şi de durerile mamei şi de orice altă grijă, uită de obiceiurile [familiei] şi de legătura dragostei, şi simplu spus [uită] de toate,

---

[9] Cuvântul grecesc mai însemnă şi frumuseţe, tinereţe, bucurie. Buna dispoziţie a trupului, frumuseţea lui este legată în abisurile inconştiente ale sufletului nostru de lipsa păcatului. Acesta este şi faptul pentru care ne plac foarte mult trupurile mlădioase, fără cusur, ele fiind asociate cu starea paradisiacă, şi de aceea vrednice de dorit. Dar raportarea *doar exterioară* la ele reiterează pentru noi, cei de azi, experienţa Evei - vai! atât de amară prin consecinţele ce le-a adus - faţă de fructul «frumos la vedere şi vrednic de dorit pentru că dă ştiinţă». O raportare doar exterioară confundă persoana privită şi dorită cu manifestarea ei corporală, ca una ce este singura vizibilă. O raportare totală vizează întregul persoanei, nefăcând abstracţie de manifestarea trupului, dar menţinând corecta ierarhie între trup şi suflet (a se vedea şi nota 6).

[10] Aici nu se referă la orice mişcare. Căci orice trup se dezvoltă, creşte, deci se mişcă; dar o face după nişte legi ale firii care nu se pot schimba (spre exemplu, forma unui trup este dată în mare măsură de informaţia sa genetică). Ideea este că legile firii nu pot fi schimbate decât prin intervenţia excepţională şi după raţiuni numai de Dumnezeu ştiute, în principiu, accidentele firii nu ne pot periclita mântuirea, de vreme ce aceasta depinde de alegerea noastră.

[11] Raportul dintre liberul arbitru şi fire este o problemă controversată în gândirea omenirii. Pentru aceea şi Părinţii Bisericii i-au dat o deosebită atenţie. Acest fapt necesită un studiu mult mai aprofundat. Spunem doar că voinţa personală este cea importantă în orice fel de relaţii. Prin ea o persoană alege conştient între mai multe posibilităţi. Această voinţă are puterea - şi aceasta doar în conlucrare cu harul - de a duce firea la o metamorfozare completă.

[12] A lua cu uşurinţă problemele mântuirii.

[13] Înseamnă voinţa care a făcut o alegere integrală. Nu şi-a asumat doar o parte, ci totul, fără a lăsa cel mai mic rest.

[14] Deşi se poate traduce „înţelegând semnificaţia actului” (sau, în varianta editorului francez, „luând în considerare măreţia a ceea ce s-a săvârşit”) am preferat varianta mai sus oferită.

[15] Ultima parte a paragrafului 11 arată modul de abordare al cuvântului lui Dumnezeu şi procesul ce are loc când căutăm cu ardoare şi sinceritate să înţelegem Scriptura:

a) fixarea cu stăruinţă asupra pasajului citit;
b) primirea în minte a puterii ce se găseşte în el;
c) uimirea = o lovitură ce te face să ieşi din tine, provocată de adevărata lui înţelegere;
d) exprimarea acestei uimiri în folosul altora.

iar toată voința ei o întoarce către acela pe care nu l-a mai văzut[16] niciodată până în acea seară? Şi atât de mare este întorsătura lucrurilor, încât acela se face pentru ea toate, şi îl socoate tată şi mamă şi mire şi oricâte ar mai spune cineva. [Ba mai mult], nici nu-şi mai aminteşte de cei care au crescut-o atâția ani. Şi atât [de puternică] devine legătura lor, încât nu mai sunt doi, ci un [singur trup].

13. Acest lucru văzându-l mai dinainte cu ochi profetici întâiul zidit[17] a spus: „aceasta se va numi femeie fiindcă din bărbatul ei a fost luată. Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia lui şi vor fi cei doi un singur trup” (Fac. 2, 23-24). Acelaşi lucru l-ar putea spune cineva şi despre bărbat, fiindcă şi acela, uitând de cei ce l-au născut şi de casa părintească, se uneşte şi se lipeşte pe sine de cea care s-a legat de el. Şi ca să ne arate nouă dumnezeiasca Scriptură tăria şi intimitatea[18] legăturii, nu a zis „se va uni cu femeia”, ci „se va lipi de femeia lui”. Ba nici aceasta nu a fost suficient, ci a adăugat „şi vor fi cei doi un singur trup”. De aceea şi Hristos, aducând această mărturie, a zis: „încât nu mai sunt doi, ci un singur trup” (Matei 19, 6). Atât de mare este unirea şi legătura, zice [Hristos], încât cei doi sunt un singur trup. Spune-mi, ce gând omenesc poate să cerceteze acest lucru, ce minte *[dianoia]* poate să-l tâlcuiască? Nu bine a zis acest fericit dascăl al lumii că este taină? Şi nu a zis pur şi simplu că este „taină”, ci „taina aceasta mare este”.

14. Dacă între lucrurile sensibile, [nunta] este taină şi încă mare taină”, ce ar putea spune cineva despre vrednicia acestei nunți duhovniceşti[19]? Dar să vedem mai departe, în amănunțime, cum cele ce se întâmplă aici - dat fiind că ele sunt duhovniceşti - se săvârşesc în chip contrar celor sensibile. Pentru că în cazul nunții sensibile, nimeni nu ar primi ca să-i fie adusă de soție o oarecare, dacă nu s-ar interesa mai întâi de frumusețea ei, de gingăşia trupului şi nu numai de acestea, ci mai întâi de bogăția averii.

15. Aici însă nu este nimic de felul acesta. De ce? Fiindcă duhovniceşti sunt cele ce se săvârşesc, şi Mirele nostru, mişcat de iubirea de oameni, aleargă după mântuirea sufletelor noastre. Căci şi dacă n-ar fi cineva chipeş, şi dacă ar arăta respingător, şi dacă s-ar chinui în cea mai neagră sărăcie, dacă ar fi de origine umilă, sau sclav, sau urgisit, şi dacă ar avea o infirmitate a trupului şi ar duce povară de păcate, [Mirele] nimic nu-i cercetează cu de-amănuntul, nici nu-L interesează ceva, nici nu-i cere socoteală [pentru ceva dintre ele]. Deoarece în dar sunt şi cinstea şi harul Stăpânului şi numai una cere de la noi: să uităm ceea ce a trecut şi să arătăm o bună dispoziție a voinței[20] după aceea.

16. Ai văzut harul covârşitor? Ai văzut cu ce Mire se însoțesc cei ce se încred în chemare? Dar să privim, dacă vrei, şi celelalte legate de această nuntă duhovnicească. Căci după cum la nunțile sensibile se încheie contracte [referitoare la zestre] şi se dau daruri - acestea din partea bărbatului, iar din partea celei cu care se va căsători, zestrea - în acelaşi chip şi aici, se obişnuieşte să se facă ceva de acest fel. Căci trebuie ca de la cele trupeşti mintea să fie condusă spre cele dumnezeieşti şi duhovniceşti. Care sunt aici contractele referitoare la zestre? Ce altceva decât supunerea şi legămintele care urmează a fi împlinite

[16] Are şi înțelesul de a contempla, a privi cu uimire şi atenție, a observa. Mireasa îl va fi putut vedea ocazional pe mire, fără însă a avea posibilitatea unei cunoaşteri mai profunde, mai intime.
[17] Adam. Sfântul Ioan consideră şi în alt loc (în *Omiliile la Facere*) că acest fapt Adam l-a rostit profetic, pentru timpurile viitoare, de vreme ce, în acel moment, nu exista tată sau mamă.
[18] Arată şi minuțiozitatea unui lucru, finețea lui, tăria lui. Acrivia unei acțiuni se arată în executarea etapelor sau subacțiunilor sale fără nici o abatere de la scop sau metoda folosita. Este maxima adâncime.
[19] Botezul este văzut ca nuntă. Euharistia este văzută ca nuntă (a se vedea nota 5 din cateheza a II-a sau paragraful 24 din cateheza a VI-a). Iar nunta este de fapt o legătura tainică şi de neînțeles (după cum se spune în paragraful anterior) între două persoane, care are la bază jertfelnicia şi dăruirea reciprocă. Legătura lui Hristos cu Biserica este nupțială.
[20] „Buna dispoziție a voinței”.

față de Mire?! Şi care sunt darurile pe care le aduce Mirele înaintea nunții? Ascultă pe fericitul Pavel, care ne arată aceasta şi ne spune astfel: „bărbaților, iubiți pe femeile voastre, după cum şi Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru Ea, ca să o sfințească, curățind-o prin baia apei în cuvânt, ca să şi-o înfățişeze Sieşi Biserică slăvită, neavând pată ori zbârcitură sau altceva de acest fel” (Efeseni 5, 25-27).

17. Ai văzut măreția darurilor? Ai văzut covârşitoarea şi negrăita iubire? „După cum şi Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru Ea”. *Acest lucru n-ar accepta nimeni să-l facă: să-şi verse sângele pentru cea cu care urmează să se căsătorească.* Dar Stăpânul Cel iubitor de oameni, urmând fireştii Lui bunătăți[21], a acceptat acest lucru mare şi uimitor, din pricina grijii [iubitoare] față de Ea: ca prin propriul sânge să o sfințească, încât, după ce a curățit-o prin baia botezului, să Şi-o înfățişeze Sieşi Biserică slăvită. De aceea Şi-a vărsat sângele şi a răbdat crucea, ca şi nouă prin ea, să ne dăruiască sfințirea şi să ne curățească pe noi prin baia naşterii din nou, şi pe cei care mai înainte erau lipsiți de cinste şi nu puteau să aibă nici o îndrăzneală[22] şi i-a înfățişat Sieşi slăviți, neavând pată ori zbârcitură sau altceva de acest fel.

18. Vezi cum prin faptul că a zis „O curăță şi Şi-o înfățişează Sieşi Biserică slăvită, neavând pată ori zbârcitură” ne arată necurăția în care se afla mai înainte? Luând [bine] aminte la toate acestea, voi, noi recruți ai lui Hristos, să nu priviți la mărimea relelor voastre, nici să nu vă gândiți la nenumăratele [voastre] păcate de dinainte. Ba chiar mai mult: socotindu-le pe acestea în amănunt, nici aşa să nu vă îndoiți, ci cunoscând mărinimia Stăpânului, covârşirea harului, mărimea darului, [toți] câți ați fost învredniciți aici să fiți înscrişi în cetatea Lui, apropiați-vă cu întreaga bună dispoziție a voinței şi, renunțând[23] la toate cele făcute înainte, arătați noua voastră stare printr-o întoarcere totală a minții[24].

19. Şi fiindcă ştiți bine în ce fel de stare erați şi cum S-a apropiat Stăpânul, necerându-vă vreun preț de răscumpărare pentru greşeli, nici cercetându-vă păcatele, aduceți şi voi cele ale voastre[25] şi confirmați nu numai cu limba mărturisirea Lui, ci şi cu mintea[26], „căci cu inima” - zice - „se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire” (Romani 10, 10). Fiindcă trebuie ca şi mintea să fie întărită cu statornicie în dreapta credință, iar limba să vestească prin mărturisire [credința] neclintită a minții.

---

[21] Textual: „imitând fireasca Lui bunătate”. Nota editorului francez aduce o foarte bună precizare: aici nu este vorba de nestorianism, în sensul că omul din Hristos imită bunătatea divinității Sale, ci Dumnezeu în orice lucrare a Proniei Sale (bunătatea ca lucrare) imită bunătatea Sa ființială.

[22] Desemnează îndrăzneala pe care o avea omul față de Dumnezeu înainte de cădere (şi cea redobândită după botez): „[Adam] a căzut din îndrăzneala [pe care o avea], din pricina neascultării şi au fost ştirbite [drepturile sale] de stăpân ce le-a avut dintru început. Căci [atunci] toate îi erau supuse omului” (*Omilii la Facere*, P. G. 53, 79).

[23] Este participiul plural al unui verb din care s-a format substantivul apostasia (în româneşte a dat «apostazie»). Unirea cu Hristos presupune apostazia de diavol, iar apostazia de la Hristos implică legătura cu demonul, întreaga luptă se dă la nivelul minții (legată de voința personală) şi rezultatul final este captarea întregii minți (deci a persoanei) în favoarea uneia sau alteia dintre părți. Lupta demonului de a abate mintea mucenicilor de la Hristos este descrisă în cateheza a VII-a. Aici însă Sfântul Ioan ne atrage atenția că nu putem fi ai lui Hristos, decât dacă ne-am luat mintea de la orice ar avea legătură şi părtăşie cu demonul. Acesta este şi sensul adevărat al lepădărilor din a a doua cateheză.

[24] Alegerea făcută se repercutează asupra întregii ființe umane prin consecințele pe care le aduce şi care nu mai pot fi evitate, o dată alegerea făcută. Mintea este pusă acum în slujba lui Hristos.

[25] Editorul francez observă că expresia (a aduce cele ale sale) desemnează la Sfântul Ioan partea ce o aduce omul în colaborarea lui cu Dumnezeu, la inițiativa divină.

[26] Credința necesită şi o exprimare adecvată prin concepte dogmatice, şi contează foarte mult exprimarea clară şi neechivocă, atât cât este posibil limbajului omenesc, a revelației divine. Dar folos real pentru mântuire aduce doar dacă prin ea, ne schimbăm mintea şi aceste dogme se „întrupează” în modul nostru de viețuire.

20. Şi fiindcă temelia bunei cinstiri de Dumnezeu[27] este credinţa, hai să vorbim puţin despre aceasta, ca să punem o temelie de neclintit, şi aşa, mai departe, să facem întreaga construcţie în siguranţă. Se cuvine, aşadar, ca acei care s-au înscris în această oaste duhovnicească să creadă în Dumnezeul tuturor, Tată al Domnului nostru Iisus Hristos, cauza a toate, negrăit şi de necuprins cu mintea, Care nu poate fi tâlcuit nici cu cuvântul, nici cu mintea, şi a alcătuit[28] toate cu iubire de oameni şi bunătate.

21. Şi în Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul Lui Cel Unul-Născut, Care întru toate este asemănător şi egal cu Tatăl şi având neschimbată asemănare cu El, de o fiinţă [cu Tatăl] şi cunoscut în propriu-I ipostas, Care se naşte din El în chip negrăit şi este înaintea timpului, Făcătorul tuturor veacurilor, Care în vremurile din urmă, pentru mântuirea noastră, a luat chip de rob şi S-a făcut om şi a trăit împreună cu firea omenească[29] şi a fost răstignit şi a treia zi a înviat.

22. Căci *voi trebuie să aveţi fixate în minte cu maximă acurateţe acestea,* ca să nu fiţi pradă uşoară înşelăciunilor diavoleşti, ci, dacă adepţii lui Arie vor să vă pună piedici, să ştiţi cu exactitate că trebuie să vă protejaţi auzul de vorbele lor şi să le răspundeţi cu îndrăzneală, arătându-le că Fiul este asemenea[30] după fiinţă cu Tatăl. Căci El Însuşi este Cel Care a zis: „după cum Tatăl scoală morţii şi-i face vii, tot aşa şi Fiul îi face vii pe cei care vrea” (Ioan 5, 21); şi prin toate arată că are o putere egală cu Tatăl. Dacă din alt flanc Sabelie vrea să strice dogmele cele sănătoase, confundând ipostasurile, închide-ţi auzul şi faţă de acela, iubite, învăţându-l că una este fiinţa Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, trei însă ipostasurile. Căci nici Tatăl nu poate fi numit Fiu, nici Fiul Tată, nici Duhul Sfânt cu alt [nume] decât acesta, ci fiecare, rămânând în propriuI ipostas, are o putere egală.

23. [Încă] şi aceasta trebuie să se fixeze în mintea voastră, că Duhul Sfânt este de aceeaşi vrednicie [cu Tatăl şi cu Fiul], după cum chiar Hristos a zis ucenicilor: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfânt” (Matei 29, 19)[31].

24. Ai văzut mărturisire desăvârşită? Ai văzut învăţătură neavând nici un echivoc? De acum încolo să nu te tulbure cineva introducând pe deasupra, în dogmele Bisericii, invenţiile propriilor gânduri şi vrând [astfel] să tulbure dogmele cele drepte şi sănătoase, ci fugi de însoţirea cu unii ca aceştia ca de otrăvurile vătămătoare. Căci aceştia sunt mai cumpliţi decât acelea. Fiindcă acelea provoacă doar vătămarea trupului, pe când aceştia ruinează însăşi mântuirea sufletului. De aceea se cuvine ca de la început să fugiţi de asemenea convorbiri cu

[27] „Buna cinstire de Dumnezeu” (dreapta credinţă, la nota 4) pentru a nu se repeta de două ori cuvântul credinţă.
[28] Verbul grec şi conţine deopotrivă ideea instituirii (creaţiei) şi a menţinerii în interdependenţă, într-o strânsă unire.
[29] Sintagma grecească poate avea două sensuri: 1). a parcurs toate etapele creşterii fireşti omului 2). a convieţuit împreună cu oamenii, întruparea le presupune pe amândouă.
[30] Deşi o conştiinţă dogmatică rigidă (nu riguroasă! cum e cea despre care se vorbeşte în paragraful 25) ar putea fi scandalizată de o astfel de formulare semi-ariană (prezentă şi în paragraful 21), totuşi Sfântul Ioan nu este deloc semi-arian, căci imediat, mai jos, spune: „una este fiinţa Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh”. Acest fapt ne arată că Părinţii - fiind oameni duhovniceşti - nu se legau de formule, ci de modul în care erau înţelese. Asupra exactităţii înţelegerii nu se permitea însă nici un compromis (după cum se va vedea în paragraful 24). Iar posibilitatea de a interpreta eronat o afirmaţie scripturistică, dogmatică etc. se diminuează pe măsură ce creştem în adevărata viaţă duhovnicească în Hristos, ale cărei semne sunt smerenia şi dragostea duhovnicească.
[31] Faptul că azi mult prea mulţi oameni nu cunosc pe adevăratul Hristos este în primul rând vina noastră, a creştinilor, care, bătându-ne cu pumnul în piept că avem dreapta credinţă, nu o trăim la „standardul” pe care ni-l cere. Şi prin neglijenţa noastră se pierd mulţi. Dacă am trăi la măsura apostolică - şi acest lucru se prea poate în orice veac şi loc după cum ameninţător ne strigă Sfântul Simeon Noul Teolog - rezultatele ar fi altele. Cartea Bisericii de azi ar trebui să fie măcar primele opt-nouă capitole din Faptele Apostolilor. Credem că o cugetare adâncă *a fiecărui cuvânt* scris acolo şi apoi osteneala de a le plini ne-ar putea urni din letargia în care zăcem.

ei şi mai ales, pe cât puteţi, dacă timpul îngăduie, fiind întăriţi cu mărturiile Scripturii ca şi cu nişte arme duhovniceşti, închideţi gura lor cea neruşinată.

25. Noi vrem ca voi să arătaţi o foarte mare rigoare[32] faţă de dogmele Bisericii şi să le aveţi bine fixate în mintea voastră. Dar, fiindcă cei ce arată o asemenea credinţă se cuvine să strălucească şi prin fapte, este necesar ca şi despre acest lucru să-i învăţăm pe cei ce se vor învrednici de împărătescul dar[33], ca ei să aibă cunoştinţă că nu există un astfel de păcat, care să poată birui generozitatea Stăpânului. Ci şi dacă ar fi cineva desfrânat sau adulter sau muieratic, homosexual, prostituat, răpitor, lacom, beţiv, şi dacă ar fi idolatru, atât de mare este puterea darului şi iubirea de oameni a Stăpânului, încât El face să dispară toate acestea şi-l dezvăluie mai strălucit decât înseşi razele soarelui pe cel care arată doar o bună dispoziţie a voinţei.

26. Inţelegând covârşitorul dar al iubitorului de oameni Dumnezeu, să ne predispunem[34] deja şi spre lepădarea relelor şi spre lucrarea faptelor bune. Căci aceasta ne îndeamnă şi profetul [David], zicând: „fereşte-te de rău şi fă binele” (Ps. 36, 27). Însuşi Hristos, vorbind către tot omul, a zis: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni. Luaţi jugul Meu şi învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre” (Matei 11, 28-29).

27. Ai văzut bunătate prisositoare? Ai văzut mărinimia chemării? „Veniţi - zice - la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi”. Iubitoare de oameni este chemarea, negrăită bunătatea! „Veniţi la Mine toţi”, nu doar conducătorii, ci şi supuşii, nu numai bogaţii, ci şi săracii, nu doar cei liberi, ci şi sclavii, nu numai bărbaţii, ci şi femeile; şi bătrânii, nu doar tinerii, şi cei schilodiţi şi cu mădularele vătămate, nu numai cei sănătoşi la trup, toţi veniţi. Căci aşa sunt darurile Stăpânului, încât nu face vreo diferenţă între sclav şi liber, nici între bogat şi sărac, ci leapădă toată această deosebire. „Veniţi toţi - zice - cei osteniţi şi împovăraţi”. Şi pentru ce îi cheamă? În nici un caz ca să le ceară socoteală şi să-i ducă în faţa instanţei judecătoreşti. Dar pentru ce? Ca să-i odihnească de chinul lor şi să le ia povara cea apăsătoare. Căci ce poate fi cândva mai apăsător decât păcatul? Fiindcă acesta, şi dacă am fi de mii de ori nesimţitori şi am vrea să ne ascundem de oameni, ridică împotriva noastră conştiinţa ca pe un judecător nemitarnic; şi aceea, fără încetare, se răscoală [împotriva noastră], provocându-ne continuu dureri, torturându-ne precum un călău şi ştrangulându-ne cugetul prin arătarea mărimii păcatului. Aşadar, zice că „pe cei îngreuiaţi de acesta [de păcat] şi chinuiţi ca de o povară, pe aceştia îi voi odihni, dăruindu-le iertarea păcatelor, numai să vină la Mine”. Cine este atât de împietrit, cine este aşa de tare [la cerbice], încât să nu asculte de o asemenea chemare [plină] de iubire de oameni?

28. Vezi cum îi cheamă pe aceia care şi-au cheltuit [viaţa] în fărădelegi, pe cei ce sunt împovăraţi de păcate, pe cei care nici nu mai pot să ridice capul, pe cei plini de ruşine[35] şi fără de îndrăzneală?

29. Apoi, ca să ne înveţe felul odihnei, adaugă: „luaţi jugul Meu asupra voastră”. Veniţi sub jugul Meu! însă nu vă speriaţi când auziţi de jug. Căci nici nu vă răneşte gâtul, nici nu vă face să vă plecaţi capul, ci ne învaţă să cugetăm la cele de sus şi ne arată[36] adevărata filosofic. „Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi”, „învăţaţi” înseamnă: plecaţi-vă auzul

---

[32] Până în cele mai mici amănunte.
[33] De darul botezului.
[34] Înseamnă a ne îndemna mai întâi cu o bună dispoziţie spre ceva şi a sta cu faţa spre acel lucru, a tinde către el.
[35] Pleacă de la o rădăcină care la început avea sensul de urâţenie, hidoşenie. Astfel, socotim că ruşinea aceasta are şi o tentă ontologică, de deformare a firii prin păcat, şi nu doar morală, juridică. Până aici textul, atunci când vorbeşte de ruşine, utilizează cuvinte derivate de la aceeaşi rădăcină.
[36] Originalul grecesc este mai complet: ne educă pe măsură ce creştem.

ca să puteţi învăţa de la Mine[37]. Căci nu voi cere de la voi ceva greu. Voi, robii, imitaţi-Mă pe Mine, Stăpânul; voi, care sunteţi pământ şi cenuşă, râvniţi [să fiţi] ca şi Plăsmuitorul vostru şi Făcătorul cerului şi al pământului, „învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima".

30. Ai văzut pogorământul Stăpânului? Ai văzut iubirea [Lui] de oameni cea sinceră? Nu a cerut de la noi ceva greu sau de nesuportat. Fiindcă nu a zis: învăţaţi-vă de la Mine că am făcut semne, că am înviat morţii, că am arătat minuni, [căci toate] acestea [atârnă] numai de puterea Lui. Dar ce? „Învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre". Ai văzut cât este câştigul acestui jug, cât folos [aduce]? Cel ce a fost învrednicit să vină sub acest jug şi a putut să înveţe de la Stăpânul să fie blând şi smerit cu inima, va dobândi deplina odihnă a sufletului său. Acest lucru este începutul[38] mântuirii noastre. Cel ce a câştigat[39] această virtute poate, fiind încă în trup, să se ia la întrecere cu puterile netrupeşti şi nu [mai] are nici o părtăşie cu cele din viaţa aceasta.

31. Cel ce imită blândeţea Stăpânului nu se mânie, nu se ridică împotriva aproapelui. Chiar dacă cineva îl va lovi, îi va spune: „dacă am vorbit rău, dă mărturie pentru [acest] rău, dar dacă [am grăit] bine, de ce mă baţi?" (Ioan 18, 23). Chiar de-l va numi demonizat, îi va răspunde: „eu demon nu am"; şi nimic din cele ce vin asupra-i nu-l va putea vătăma. Unul ca acesta dispreţuieşte toată slava acestei vieţi[40] şi nimic din cele ce se văd nu-l va atrage. Fiindcă el va dobândi alţi ochi. Cel ce este smerit cu inima niciodată nu va putea privi cu ochi rău bunurile aproapelui. Unul ca acesta nu va fi răpitor, nici lacom, nici nu va pofti vreun lucru, ci va risipi chiar şi cele ale sale, arătând multă compătimire faţă de semenul de aceeaşi fire. Unul ca acesta nu sapă căsnicia altuia, căci venind sub jugul lui Hristos şi învăţând să fie blând şi smerit cu inima, va avea întreaga virtute[41] şi va păşi pe urmele Stăpânului.

32. Să venim sub jugul cel bun şi să ridicăm povara cea uşoară, ca să putem găsi şi odihna. Cel ce vine sub jug e dator să uite orice veche obişnuinţă şi să aibă o atenţie fină a ochilor[42]. „Căci cel ce se uită la femeie ca s-o poftească, deja a făcut adulter cu ea în inima lui"; încât este nevoie de asigurare sporită pentru simţul văzului, ca nu cumva prin el să se urce moartea. Şi nu numai pentru ochi, ci şi pentru limbă, de mare atenţie este trebuinţă. „Mulţi au căzut - zice - sub ascuţişul săbiei, dar nu atâţi câţi au căzut datorită limbii" (Înţ. Sir. 28, 19). [Şi aşa], punem frâu şi celorlalte patimi care se nasc de aici, aşezăm mintea în linişte, îngrădim partea irascibilă, mânia, pomenirea răului, duşmănia, invidia, pofta nesăţioasă, toată desfrânarea, toate faptele cărnii, care sunt: adulterul, curvia, necurăţia, desfrânarea, idolatria, fermecătoria, duşmănia, cearta, pizma, beţia, chefurile.

33. Se cuvine să lepădăm toate acestea şi să ne sârguim să avem roadă Duhului: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, blândeţea, înfrânarea. Şi dacă astfel ne curăţim minţile noastre, repetând ca pe o incantaţie învăţăturile adevărate[43], vom putea deja

---

[37] Orice iniţiativă divină necesită un răspuns din partea omului. „A fi ucenic" (căci acesta este aici sensul verbului grecesc tradus prin „a învăţa") este un har al lui Dumnezeu şi este dat celor ce se smeresc (fac un prim pas către smerenie) şi îşi pleacă urechea spre a dobândi puterea de a învăţa. Iar ucenic nu poate deveni decât cel care ştie că nu ştie, care simte nevoia de învăţătură.

[38] Literal: capul. Prin urmare, înţelesul poate fi şi: „acest lucru este elementul principal al mântuirii noastre".

[39] Folosirea, în limba greacă, a participiului pasiv perfect arată, în general, efectul prezent al unei acţiuni săvârşite în trecut. Ideea este că un astfel de om a dobândit odihna şi acum o păstrează fără a o altera. Această odihnă este rezultatul unei crâncene lupte cu propriul egoism. Taina veacului viitor se trăieşte încă de aici. Sfinţii trăiesc acum şi aici «pacea lui Hristos, care covârşeşte toată mintea».

[40] Este viaţa biologică, materială (deşi nu tot timpul are acest înţeles).

[41] Ceea ce noi numim virtuţi sunt doar aspecte ale unei stări de totală virtute.

[42] A se cugeta asupra televizorului şi reclamelor, cât de mult reuşesc să ne tocească trezvia.

[43] Acest procedeu nu are nimic cu magia. Este vorba de obiceiul anticilor de a citi cu voce tare şi de puterea pe care o are cuvântul Sfintei Scripturi. Acelaşi lucru se întâmplă şi în cazul rugăciunii isihaste, când ea este rostită cu gura. Amintim şi cuvintele Mântuitorului: „Acum voi sunteţi curaţi pentru cuvântul pe care vi l-am spus"

de aici să ne [formăm] o bună predispoziție[44] şi să fim vrednici de primirea darului măreț şi de paza bunurilor primite [la botez] .

34. Să nu mai am grija înfrumusețărilor exterioare, nici a hainelor scumpe, ci toată râvna să o întorc spre împodobirea sufletului, încât frumusețea lui să fie [din ce în ce] mai strălucitoare. Să nu mai port haine de mătase - fire ale viermilor -, nici coliere de aur. Căci şi dascălul lumii, cunoscând mai ales moliciunea firii femeieşti şi grabnica alunecare a voinței, nu a ezitat să orânduiască şi în legătură cu acestea. Dar de ce spun că nu s-a dat în lături să învețe despre acestea? Fiindcă îndemnând în privința coafurilor, strigă şi zice: „nu cu coafuri sau cu aur sau cu perle sau cu haine scumpe" [să fie împodobită] (I Timotei 2, 9). [Crezi] că învățându-te acestea, femeie, vrea oare să te înfrumusețezi şi să fii lăudată de cei ce te privesc? [Chiar dacă ei te laudă], îți [spun] că aceia sunt oameni asemenea [ție], dar eu întreb şi pe Stăpânul tuturor. Să vedem pentru ce te va lăuda şi te va vorbi de bine?

35. De vreme ce El a lepădat acea frumusețe care se ițeşte din coafuri, din bijuterii, din perle şi din haine scumpe, să vedem ce fel de frumusețe îi hărăzeşte femeii? Căci această frumusețe [produsă] de bijuterii şi haine, şi dacă pentru puțin o încântă pe cea care le poartă, cu timpul se ofileşte. Dar ce spun că se ofileşte? Înainte de a se ofili datorită trecerii vremii, ațâță ochii invidioşilor şi-i îndeamnă pe răufăcători la furt. Iar frumusețea pe care Însuşi o hărăzeşte nu se poate pierde, nici ofili; este veşnică - şi aici [în viața aceasta] rămânând împreună cu noi, dar însoțindu-ne şi dincolo - şi [pe deasupra] ne aduce multă îndrăzneală.

36. Dar trebuie să ascultăm chiar cuvintele apostolului. Aşadar, ce zice? „Această [frumusețe] se cuvine femeilor care au făgăduit să fie temătoare de Dumnezeu, cea prin fapte bune" (I Timotei 2, 9). Femeia vrednică - zice - de făgăduința [dată lui Hristos] - [făgăduința] de a lucra [poruncile Lui] - se împodobeşte pe sine cu fapte bune. Făptuirea binelui să urmeze făgăduinței [date]. Ai făgăduit să-L cinsteşti pe Dumnezeu? Lucrează cele plăcute Lui! Adică faptele bune. Dar ce înseamnă [împodobirea] „prin fapte bune"? Toată strânsura virtuții constă în disprețuirea[45] celor din veacul acesta, dorința pentru cele din veacul viitor, nesocotirea bunurilor [de aici], deschiderea față de cei săraci, îngăduința, blândețea, înțelepciunea[46], pacea şi liniştea sufletului, a nu fi pornit spre slava vieții de acum, ci a avea privirea ațintită la cele de sus şi a te îngriji necontenit pentru cele de acolo şi a te avânta către acea slavă.

37. Dar fiindcă acum vorbesc în special pentru femei, vreau să le fac îndeaproape cunoscute şi alte lucruri, încât, o dată cu celelalte [neajunsuri de care am vorbit], să lepede şi obişnuința vătămătoare de a-şi farda fața, ca să nu adauge [ceva chipului], ca şi cum opera [lui Dumnezeu] ar suferi vreo lipsă, şi [astfel] păcatul să fie atribuit Creatorului. [Oare ştii tu] ce faci, femeie? [Nu ştii] că nu poți să-ți sporeşti frumusețea naturală prin pudre şi rimeluri, [dar] nici să-ți schimbi urâțenia firească? Nu vei adăuga câtuşi de puțin frumuseții fireşti şi-o vei strica şi pe cea a sufletului. Preocuparea aceasta [pentru împodobire] este semnul unei moliciuni lăuntrice. De altfel, multă osândă[47] îți aduni prin aceasta, întraripând ochii celor tineri, captând privirile desfrânaților, provocând adultere necuvenite, şi [astfel] atragi asupra capului tău [responsabilitatea] alunecării acelora.

(Ioan 15, 3). Citirea Scripturii, pentru cel ce se pregăteşte, are efect purificator. Rostirea ritmată, cu atenție, a psalmilor, rugăciunilor, lecturilor duhovniceşti, are efect asupra voinței şi ne întăreşte prin obişnuință (nu în sens de rutină, ci de mod de a fi, dobândit prin asceza minții şi a inimii) deschiderea față de harul lui Dumnezeu.

[44] Verbul folosit este acelaşi ca şi cel discutat la nota 37.

[45] Cuvântul (a privi pe deasupra) nu trebuie luat în sensul unui dispreț, ca şi cum cele din lume ar fi rele. Acestea sunt „disprețuite" nu în sine, ci prin raportare la cele veşnice, cele din urmă fiind mai vrednice de dorit decât cele dintâi.

[46] Textual: „filosofia". Dar la Părinți aceasta desemnează modul de viață creştin (cu fapta, nu cu vorba).

[47] Literal: „foc".

38. Un lucru cuvenit şi de folos este să renunți la [împodobire]! Iar dacă cele ce sunt robite[48] de acest rău obicei nu vor, măcar când vin la Biserică să nu facă aceasta. Spune-mi pentru ce să stai în Biserică într-un asemenea hal? Oare această frumusețe o caută Cel Căruia tu vii să I te închini şi [înaintea Căruia] îți mărturiseşti păcatele? **El caută frumusețea lăuntrică, lucrarea faptelor bune, milostenia, cumpătarea, străpungerea inimii, credința profundă.** Iar tu, renunțând la acestea[49], degrabă provoci poticnire în Biserică celor mai slabi[50]. De câte fulgere nu eşti vrednică? Eşti în port şi naufragiezi. Vii la doctor să-ți vindeci rănile şi pleci cu ele mai mari. Ce iertare vei mai avea după acestea? Însă chiar dacă mai înainte unele erau cuprinse de delăsare față de propria mântuire, de azi să fie încredințate că [trebuie] să renunțe la acest viciu. Căci dacă [Dumnezeu] nu a fost de acord să folosim hainele scumpe, cu mult mai mult [nu admite] fardurile şi rimelurile.

39. Pe lângă [toate] acestea, mă rog ca şi bărbații şi femeile să fugă deplin de divinație şi practicile [superstițioase]. Căci aceste fleacuri sunt ale păgânilor şi ale celor încă robiți de înşelare: preocuparea pentru croncănitul corbilor, pentru chițăiturile şoarecilor, pentru trosniturile grinzilor, a primi cu plăcere întâlnirile cu oameni ce trăiesc ruşinos, dar a fugi de cei ce trăiesc întru evlavie şi sfințenie, [considerându-i] pricini a mii de rele. Vezi câte sunt meşteşugirile diavolului? Căci vrea nu numai să fim pustii de virtute şi să ne aplecăm spre răutate, ci şi să sădească în noi ura, ca să ne întoarcem de către cei ce urmează virtuții. Sau altfel: vrea nu numai să urmăm cele rele, ci ne zoreşte şi ne împinge să ni le şi însuşim, făcând tot posibilul să le primim cu plăcere[51].

40. Să nu socotiți că sunt lucruri mici, nici fără importanță, ci sunt suficiente ca să scufunde sufletul şi să-l coboare în însuşi adâncul răutății. Căci aceasta, aceasta este perversitatea vicleanului demon: *să ne împiedece prin lucruri mărunte* (s. n.). Dar voi, noi ostaşi ai lui Hristos, şi bărbați şi femei - căci în această armată a lui Hristos nu se face deosebire de sex - îndepărtând de acum orice asemenea obiceiuri, ca unii ce veți primi pe împăratul tuturor, aşa să vă curățiți mintea, încât nici o pată să nu vă întunece gândurile.

41. Chiar dacă cineva are vreun duşman, să se împace cu el, punând în mintea sa de ce fel [de daruri] va avea parte de la Stăpân el, cel cufundat în atâtea păcate, şi să-i ierte aproapelui pornirile contra sa. Căci zice: „fiecare dintre voi să nu gândească rău față de aproapele în inima sa" (Zaharia 8, 17). Dacă cineva are vreun contract şi multe dobânzi [de primit], să le rupă. Căci zice: „rupeți contractele nedrepte" (Isaia 58, 6). Într-un cuvânt, fiecare să aducă mai întâi cele din partea sa, ca să primească cu multă largheţe cele din partea Stăpânului.

42. Şi mai întâi de toate instruiți-vă limba să se curețe de jurăminte. Nu vorbesc [doar] de jurămintele false, ci şi de cele formale şi uşuratice care sunt spre paguba celor ce le fac. Căci zice: „S-a spus să nu juri strâmb. Eu însă vă spun să nu vă jurați deloc" (Matei 5, 33-34). Ai auzit: „să nu juri deloc"? De acum abține-te să mai iscodeşti legile Stăpânului, încrede-te în Cel Ce a poruncit şi curățeşte-ți în întregime[52] mintea.

---

[48] Ar însemna „a fi cuprins de ceva mai înainte [de a putea reacționa în vreun fel]", îndelunga obişnuință devine o a doua natură şi noi devenim robii ei fără a ne mai putea împotrivi aproape deloc. Totul ține de voință în acest caz care trebuie să conlucreze cu harul.

[49] Virtuțile anterior înşiruite.

[50] Literal: „cu sufletul uşuratic", care nu şi-au luat în serios credința.

[51] Plăcerea pătimaşă (şi sufletească şi carnală) este cea care reduce distanța dintre om şi păcat. Ea îl face pe primul să-şi improprieze pe cel de-al doilea. Este cleiul ce leagă patima de om şi-l face pe acesta să nu dorească despărțirea de ea. Tot plăcerea îl convinge că acesta este binele adevărat. Treaba de căpătâi a demonului este să ne inducă plăcerea atunci când facem răul. Apoi de bună voie îl vom face în continuare.

[52] Poate fi redat şi temporal, prin „tot timpul", „continuu", în concluzie: să ne curățim mintea prin instrumentele

43. Să nu-ţi mai fie gândul la hipodrom şi la spectacolele nelegiuite din teatre - căci şi acelea aprind pe nesimţite desfrânarea, nici la cruda desfătare provocată de luptele cu animale. Spune-mi, ce desfătare este să vezi pe cel de un neam cu tine şi părtaş aceleiaşi firi, sfâşiat de fiarele sălbatice? Nu te înspăimânţi, nici nu te temi că se va coborî un fulger de sus şi-ţi va zdrobi capul? Fiindcă se poate spune că tu întărâţi dinţii fiarelor. Tu însuţi îţi dai aportul la ucidere prin strigătul tău, chiar dacă nu [lucrezi] cu mâna, însă [omori] cu limba[53].

44. Nu, vă rog, nu luaţi cu atâta uşurătate mântuirea voastră! Pune în minte vrednicia ta şi ruşinează-te. Căci dacă cineva care cugetă ceva măreţ despre vreo vrednicie omenească, adesea refuză să facă vreun lucru necuvenit care ar leza acea demnitate, tu, urmând să primeşti o atât de mare vrednicie, nu eşti dator să te sfieşti de pe acum? Fiindcă o asemenea vrednicie ai, încât ea te însoţeşte şi în veacul acesta şi va merge cu tine şi în viaţa viitoare. Care este aceasta? Creştin vei fi numit din pricina dragostei de oameni a lui Dumnezeu; şi credincios. Iată, nu o singură vrednicie, ci două. Îl vei îmbrăca pe Hristos nu peste multă vreme şi ţi se cuvine să hotărăşti şi să faci toate [ţinând cont de faptul] că Acela este totdeauna împreună cu tine.

45. [Oare] nu vezi pe cei ce cârmuiesc treburile cetăţii - deoarece poartă haine ce au însemnele împărăteşti - cât de înalt cugetă [despre ei înşişi] şi din această cauză doresc să li se dea mai multă cinste şi să beneficieze de gardă de corp? Dacă aceia, care au pe îmbrăcăminte însemnul împărătesc, pentru aceasta vor să fie respectaţi, cu cât mai mult tu, care Îl vei îmbrăca pe Însuşi Hristos? Căci zice: „voi locui întru voi şi voi umbla împrejurul vostru şi voi fi Dumnezeul vostru" (Leviticul 26, 12).

46. Feriţi-vă de toate aceste rele momeli ale diavolului şi nimic să nu fie mai de cinste pentru voi decât a intra în Biserică. Şi odată cu renunţarea la bucate şi la rele să vă fie mare şi râvna pentru virtute. Şi tot timpul zilei să-l împărţim astfel: o parte pentru rugăciuni şi mărturisiri[54], iar alta pentru citire şi străpungerea sufletului; şi toată râvna noastră să fie îndreptată spre convorbiri despre cele duhovniceşti. Mare atenţie trebuie să avem ca să nu fim prinşi în cursele celui rău. Căci dacă dăm seama pentru fiecare cuvânt nelucrător cu cât mai mult pentru palavrele inoportune şi discuţiile lumeşti.

47. Dacă veţi gândi astfel şi vă veţi îngriji de sănătatea sufletului vostru, veţi atrage şi din partea lui Dumnezeu mai multă bunăvoinţă, vă veţi bucura de şi mai multă îndrăzneală, iar noi cu şi mai mare zel vom continua învăţătura, ştiind că aruncăm seminţele acestea duhovniceşti în urechi cu o bună dispoziţie şi în pământ[55] îngrăşat şi afânat. Fie ca voi să vă învredniciţi de dar îmbelşugat de la Dumnezeu, iar noi să avem parte de iubirea Lui de oameni, cu harul şi cu îndurările Unuia-Născut Fiului Său, împreună cu Care, Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

oferite de toate situaţiile în care suntem puşi.

[53] Orice participare la un spectacol sportiv, artistic, nu este neutru. El ne cere acordul lăuntric prin care avem părtăşie cu cele ce se săvârşesc acolo. Spre exemplu, în fotbal se vântură sloganul (care nu este deloc lipsit de întemeiere) că publicul este al 12-lea jucător.

[54] Poate fi vorba de mărturisirea inimii în rugăciune, de mărturisirea în faţa unui martor sau de a da mărturie prin fapte şi comportament. Rezolvarea problemei ar necesita un studiu asupra utilizării cuvântului la Sfântul Ioan Gură de Aur. Spre exemplu, în comentariul la psalmi, referindu-se la mărturisirea inimii în rugăciune, pentru păcate, spune: «Aşadar, acestei mărturisiri să-i urmăm şi noi. Căci dacă nu vrem să plângem aici, neapărat ne vom îndurera şi vom plânge dincolo» (P. G. 55, 76). Sau, în altă parte a aceloraşi comentarii, spune: «îndoit este chipul mărturisirii: fie este osândirea păcatelor proprii, fie mulţumirea adusă lui Dumnezeu» (P. G. 55, 121).

[55] Termenul grec conţine ideea de sol pregătit (prin lucrări agricole) şi nu un simplu pământ. Contează mult şi pregătirea noastră temeinică.

Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul Botez

1. Haide iarăşi să vorbim puţin cu cei înscrişi în oastea lui Hristos, arătându-le lor şi puterea armelor pe care le vor primi şi negrăita bunătate a iubitorului de oameni, Dumnezeu, pe care a arătat-o neamului omenesc, încât aceştia, apropiindu-se cu multă şi deplină credinţă, să se bucure de o mai bogată cinstire. Gândeşte-te, iubite, la covârşitoarea bunătate [arătată de El] chiar de la început. Căci dacă pe cei care nu s-au ostenit deloc, pe cei care nu au arătat nimic de cinste, i-a învrednicit de un asemenea dar şi le-a iertat greşelile cele din toată vremea, [atunci], dacă după atâta mărinimie [arătată], aţi dori, dintr-o bună dispoziţie, să aduceţi şi voi ceva de la voi înşivă, de câtă răsplată nu vă veţi învrednici din partea iubitorului de oameni Dumnezeu!

2. În treburile omeneşti nu se vede aşa ceva niciodată, ci mulţi, adesea, după multe osteneli şi chinuri pe care le fac în nădejdea răsplătirii, se întorc acasă cu mâinile goale: fie pentru că cei de la care aşteptau răsplată sunt răuvoitori faţă de cei ce mult se ostenesc, fie că sunt răpiţi mai devreme din viaţă şi nu mai pot să-şi împlinească scopul. Dar în cazul Stăpânului nostru, nu numai că nu se întâmplă aşa ceva vreodată, ci chiar mai înainte de a începe noi ostenelile şi de a-I arăta cele ale noastre, luându-ne-o înainte, îşi arată mărinimia, ca prin multe faceri de bine să ne atragă spre ceea ce a gândit mai dinainte pentru mântuirea noastră.

3. Şi astfel, dintru început bine lucrând, nu a încetat să dea binefaceri neamului omenesc. Căci după ce l-a plăsmuit pe cel întâi zidit, de îndată, chiar dintru început, l-a sălăşluit în rai şi l-a dăruit cu acea viaţă[56] fără de chinuri, lăsându-l să se înfrupte din toate cele din rai în afară de un singur pom. Dar acela, [uitând] stăpânirea de sine şi fiind înşelat de femeie, a călcat porunca dată lui şi a batjocorit[57] o astfel de cinste.

4. Dar vezi şi aici mărimea iubirii de oameni! Căci trebuia ca pe un astfel de nerecunoscător faţă de facerile de bine primite mai înainte să nu-l mai învrednicească de vreo iertare, ci să-l scoată de sub purtarea Sa de grijă. Dar nu numai că nu a făcut aceasta, ci precum un tată preaiubitor care are un copil neastâmpărat, fiind mişcat de iubirea firească, nu-l pedepseşte pentru greşeală, dar iarăşi nici nu-l iartă cu totul, ci cumpăneşte cu măsură, ca nu cumva să se abată spre o răutate mai mare, tot aşa şi bunul Dumnezeu, fiindcă [acela] a arătat multă neascultare[58], pe de-o parte scoţându-l din acea vieţuire, iar pe de alta domolind gândul lui ca să nu păcătuiască după aceea şi mai mult, l-a pedepsit cu osteneli şi nenorociri ca şi cum i-ar fi zis:

5. Multa delăsare şi netemerea[59] te-a adus spre o atât de mare neascultare şi te-a făcut să uiţi de poruncile Mele; iar faptul că nu aveai nimic de lucrat te-a făcut să te socoteşti mai

[56] Viaţa biologică a lui Adam era şi ea lipsită de efort şi chinuri.
[57] Desemnează acţiunea de a-şi depăşi în mod nepermis, din mândrie, limitele fireşti.
[58] Nu înseamnă neapărat împotrivire, ci o neluare în serios şi pe deplin a poruncii, a fi distrat şi a lăsa să treacă pe lângă urechi ceea ce s-a spus, considerându-l ca ceva nu atât de important. Poate sensul este mai degrabă de neluare aminte, de neacordare a întregii atenţii.
[59]

presus de propria fire – căci nelucrarea se face dascăl a toată răutatea. De aceea te pedepsesc cu osteneli şi nenorociri ca, lucrând pământul, să-ţi aduci necontenit aminte şi de neascultare şi de nimicnicia firii tale. Iar fiindcă ţi-ai închipuit lucruri măreţe şi nu ai vrut să rămâi în hotarele-ţi fireşti, îţi poruncesc ca din pământul din care ai fost luat, acolo iarăşi să te întorci. „Căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce" (Fac. 3, 19).

6. Şi ca să-i sporească durerea şi să-l facă să simtă propria cădere, nu l-a alungat departe, ci l-a pus în apropierea raiului, astupându-i intrarea înăuntru, ca în fiecare ceas, văzându-se lipsit de acele bunătăţi din pricina neluării aminte, să dobândească o atenţie neîncetată şi să fie mai temeinic faţă de poruncile ce urmau să-i fie date spre pază. Căci, bucurându-ne noi de cele bune, nu simţim că trebuie să lucrăm vreun fel de faptă bună; dar când suntem lipsiţi de ele, dobândind o sensibilitate mai adâncă din pricina lipsei, suferim şi o durere mai mare. Aceasta s-a întâmplat - atunci şi cu întâiul zidit.

7. Însă ca să cunoşti şi sfatul potrivnic al vicleanului diavol, dar şi înţelepciunea şi bunul meşteşug al Stăpânului nostru, ia vezi, spre ce l-a împins, prin înşelăciune, diavolul pe om să facă şi ce iubire de oameni i-a arătat Stăpânul Cel purtător de grijă. Căci acel viclean diavol, pizmuindu-l pentru vieţuirea din rai, prin nădejdea unei mai mari făgăduieli, i-a răpit ceea ce avea în mână. Căci făcându-l să-şi închipuie că [poate fi] egal cu Dumnezeu, i-a atras osânda morţii. De acest fel sunt [şi acum] momelile lui: nu numai că ne depărtează de bunătăţile pe care le avem în mână, ci caută să ne azvârle şi în prăpastie. Însă chiar şi aşa, Dumnezeul iubirii de oameni nu a trecut cu vederea neamul omenesc, ci, demonstrându-i diavolului că toate câte le-a făcut sunt fără folos, iar omului arătându-i câtă purtare de grijă are pentru el, i-a dăruit prin moarte nemurirea. Poftim!? Diavolul l-a scos din rai, iar Stăpânul l-a dus în cer!? Mai mare este câştigul decât paguba!

8. Dar să revenim la ceea ce am spus la început, căci de aceea am şi spus cele de mai sus: dacă pe cel ce a fost nerecunoscător faţă de atâtea binefaceri l-a învrednicit iarăşi de atâta iubire de oameni, voi, ostaşii lui Hristos, dacă veţi fi râvnitori, arătând bunăvoinţă faţă de negrăitele daruri oferite vouă şi întru trezvie veţi păzi cele încredinţate vouă, spuneţi-mi, câtă cinste nu veţi primi de la El după ce aţi împlinit straja? Căci El Însuşi a zis: „celui care are i se va da şi-i va prisosi" (Matei 25, 29). Căci cel ce [prin efort] se face pe sine vrednic de cele deja primite, pe drept se şi bucură de mai mult.

9. Toţi câţi aţi fost învredniciţi să fiţi înscrişi în această carte cerească aduceţi o credinţă fierbinte şi un cuget statornic. Căci cele ce se petrec aici au nevoie de credinţă şi de ochii sufletului, ca să nu luaţi aminte doar la cele văzute, ci, pornind de la acestea, să vă închipuiţi[60] cele nevăzute. Ochii credinţei realizează aceasta. Căci după cum ochii trupului pot să vadă doar cele ce cad sub simţuri, aşa şi cei ai credinţei doar pe cele contrare [celor sensibile]. Fiindcă ei nu văd nimic din cele sensibile, ci privesc cele ce nu se văd ca şi cum ar sta în faţa ochilor. Acest fapt este credinţa: a lua aminte la cele cele văzute. Căci zice: „credinţa este fiinţa celor nădăjduite, dovedirea celor ce nu se văd" (Evrei 11, 1).

---

[60] Închipuirea aceasta nu are consecinţele celei sugerate de demon (vezi paragraful 7), deşi mecanismul este acelaşi: se cere credinţă faţă de ceva nevăzut, pornind de la realitatea văzută. Criteriul de deosebire este persoana căreia îi acordăm încredere şi a cărei intenţie - bună sau rea - se dezvăluie în rezultatul faptelor sale, rezultat observat prin experienţă: realitatea morţii ca alternativă oferită de diavol şi realitatea învierii în cazul lui Hristos (paragraful 7). Dăm aici un text al fericitului Teodoret - şi el aparţinând formal aceleiaşi şcoli antiohiene, ca şi Sfântul Ioan - din comentariul la Cântarea Cântărilor, în care închipuirea are un înţeles apropiat de cel folosit aici de Sfântul Ioan: „să se observe că şi în vremea Liturghiei, când primim trupul Mirelui, îl sărutăm şi îl luăm de mână şi ne lipim cu ochii şi cu inima, şi ne închipuim o oarecare îmbrăţişare nupţială şi socotim că suntem împreună cu El, iar El ne ţine de mână şi ne sărută, dragostea alungând frica, după dumnezeiasca Scriptură" (P. G. 81, 53). A se vedea şi analizele făcute de Sfântul Ioan în cateheza a VII-a în legătură cu chinurile mucenicilor, în nici un caz nu este vorba de un act de imaginaţie, în înţelesul modern al cuvântului.

10. Ce înseamnă ceea ce spun? Şi pentru ce spun să nu iei aminte la cele ce se văd, ci să ai ochi duhovniceşti? Ca atunci când vezi scăldătoarea[61] apelor şi mâna arhiereului atingând capul tău, să nu socoteşti că aceea este doar simplă apă, nici că singură mâna arhiereului este pusă pe capul tău. Fiindcă nu om este cel ce lucrează cele ce se săvârşesc, ci harul Duhului este cel ce sfinţeşte firea apelor şi se atinge împreună cu mâna arhiereului de capul tău. Nu bine am zis că avem nevoie de ochii credinţei spre încredinţarea celor ce nu se văd, ca nu cumva să ne oprim doar la cele sensibile?

11. Botezul este şi mormânt şi înviere. Căci „se îngroapă omul vechi dimpreună cu păcatul şi învie cel nou, înnoit după chipul Celui Ce l-a zidit" (Coloseni 3, 10). Ne dezbrăcăm şi ne îmbrăcăm. Dezbrăcăm vechea haină, cea întinată de mulţimea păcatelor, îmbrăcăm pe cea nouă, curăţită de orice pată. Ce spun?! Îl îmbrăcăm pe Însuşi Hristos! Căci zice: „câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat" (Galateni 3, 37).

12. Dar fiindcă momentul în care vă veţi bucura de atâtea daruri este la uşă, hai să vă explic felul şi pricinile fiecărui lucru ce este săvârşit, ca să le cunoaşteţi şi să plecaţi de aici cu mai multă încredinţare[62]. Trebuie să ştiţi pentru ce - după învăţătura [primită] în fiecare zi - vă conducem la cei ce exorcizează prin viu grai[63]. Nu în zadar, nici pe degeaba se face acest lucru; ci fiindcă urmează să-L primiţi locuind în voi pe Împăratul ceresc, tocmai de aceea, după dăscălirea din partea noastră, vă iau cei rânduiţi pentru acest lucru şi, după cum o casă în care împăratul urmează să vină este bine aranjată, aşa şi ei vă curăţă mintea prin acele înfricoşate cuvinte, alungând toată meşteşugirea celui rău şi o fac vrednică de prezenţa Împăratului. Căci nu e cu putinţă, chiar dacă vreun demon ar fi sălbatic şi crud, ca, după acele glăsuiri înfricoşătoare şi după invocarea Stăpânului tuturor, să nu se depărteze de voi cu multă grăbire. Pe lângă aceasta, [exorcismul] vă aduce în suflet o mare evlavie şi vă porneşte spre multa străpungere a inimii[64].

13. Iar ceea ce este minunat şi de necrezut, este că aici orice inegalitate şi diferenţă în demnităţi se destramă. Căci şi dacă ar avea vreunul funcţie socială sau strălucitoare bogăţie ori de ar fi dintr-un neam vestit, ori ar avea multă slavă în viaţa aceasta, aici este egal cu cerşetorul şi cu cel zdrenţăros, adesea şi cu cel orb ori şchiop, şi nu se poticneşte de acest fapt. **Căci ştie că în cele duhovniceşti toate acestea dispar şi nu se caută decât buna dispoziţie a sufletului**.

14. Mare câştig aduc cuvintele şi invocaţiile acelea înfricoşătoare şi minunate. Iar atitudinea cu picioarele goale şi mâinile ridicate ne arată altceva. După cum cei ce suferă o robie trupească arată şi prin înfăţişare ruşinea stării în care se află, aşa şi aceştia, fiind prizonieri ai diavolului - fiindcă urmează să fie sloboziţi de sub tirania aceluia şi să intre sub **jugul cel bun** - mai întâi, prin înfăţişare, îşi amintesc de starea lor de mai înainte, ca să ştie de unde au scăpat şi la cine aleargă şi ca acest fapt să le fie prilej pentru o mai mare mulţumire şi

[61] Termenul e acelaşi cu cel folosit pentru «scăldătoare» în cazul bolnavului de la Vitezda.
[62] Rolul catehezei este de a întări credinţa şi nu atât unul strict intelectual, de a dobândi noi informaţii.
[63] A se remarca importanţa glasului în actele de exorcizare. Literal traducerea ar fi: „vă conducem la / vă lăsăm în seama, glasurilor exorciştilor".
[64] Care a dat în româneşte „evlavie", nu conţine ideea unei pietăţi sentimentale, ci din contră ea este starea străjerului ce stă pe meterzele cetăţii şi a pândarului ce îşi aşteaptă prada. Este deci o stare de maximă trezvie, stare duhovnicească asupra căreia sfântul Ioan insistă aproape obsesiv în toate cele opt cateheze. Rolul exorcismelor era şi acela de a-i face pe viitorii creştini perfect conştienţi de realitatea şi duritatea luptei duhovniceşti. În al doilea rând, starea de străpungere a inimii este esenţială pentru o reală pocăinţă (în sensul adânc de „schimbare a minţii") şi această stare nu ne-o putem provoca singuri (doar dorinţa de schimbare a minţii este a noastră), ci este nevoie de o putere exterioară care să ne „atace" inima. Exact aşa s-a întâmplat şi cu convertirea celor 3000 de oameni la Cincizecime. Sfântul Petru le-a atins prin puterea Duhului inima şi doar apoi le-a spus „pocăiţi-vă".

dispoziție binevoitoare.

15. Vreți să vorbim şi naşilor voştri[65] ca şi aceia să ştie de ce răsplată se învrednicesc dacă arată multă preocupare față de voi, dar şi ce osândă îşi agonisesc dacă vor fi delăsători? Ia gândeşte-mi-te, iubite, oare garanții unora în treburi băneşti nu au mai mult chin decât datornicul care împrumută bani şi [pentru care ei se pun drept garanți]? Căci dacă cel ce este împrumutat se arată binevoitor, uşurează povara garantului său; dar dacă este răuvoitor, îi provoacă aceluia o belea şi mai mare. De aceea îndeamnă şi zice acel înțelept: „dacă garantezi [pentru cineva], socoteşte-te ca achitator al [sumei]" (Înț. Sir 8, 13). Dacă garanții unora pentru sume de bani se pun pe ei înşişi în situația de a achita tot bănetul, cu mult mai mult garanții în cele duhovniceşti, deoarece [garantează] că-i învață pe alții virtutea, datori sunt să arate multă trezvie, îndemnând şi sfătuind, îndreptând şi având dragoste părintească.

16. Şi să nu socotească a fi neimportant ceea ce se petrece [aici], ci să ştie foarte clar că, dacă prin propria lor atenționare îi vor conduce pe drumul virtuții[66] pe cei [încredințați lor], se vor împărtăşi de un nume bun, iar dacă se moleşesc, multă osândă vor avea. Tocmai de aceea obişnuim să-i numim pe unii ca aceştia părinți duhovniceşti, ca ei să afle din însăşi realitatea faptelor[67] de câtă dragoste [părintească] trebuie să dea dovadă în învățătura duhovnicească ce o dau [fiilor duhovniceşti]. Căci dacă este bine să îndrumăm spre râvnirea virtuții pe cei care nu ne-au fost încredințați, cu atât mai mult datori suntem să ne împlinim sarcina față de cel pe care l-am primit[68] ca fiu duhovnicesc. Învățați şi voi, naşilor, că, dacă veți fi delăsători, nu mică va fi primejdia!

17. Hai mai departe să vă vorbim despre însele Sfintele Taine şi despre legămintele[69] ce se vor face între voi şi Stăpân. Căci după cum în problemele vieții când cineva vrea să-i încredințeze altcuiva lucrurile proprii este necesar să se facă contracte între cel ce încredințează şi cel căruia îi sunt încredințate, la fel şi acum când urmează să vi se încredințeze din partea Stăpânului tuturor lucruri nu muritoare, stricăcioase şi pieritoare, ci duhovniceşti şi cereşti. Pentru aceasta se şi vorbeşte de credință, fiindcă nu este nimic văzut, ci toate se pot privi cu ochii Duhului. Sunt necesare contracte nu cu cerneală şi hârtie, ci întru Dumnezeu [scrise] cu Duhul[70]. Căci cuvintele pe care le rostiți aici sunt scrise în cer şi legămintele pe care le faceți cu gura rămân neşterse în fața Stăpânului.

18. Priveşte iarăşi aici atitudinea de robie[71]! Preoții care vă aduc, mai întâi vă poruncesc să plecați genunchii, să întindeți mâinile spre cer şi aşa să vă rugați, ca prin [această] înfățişare să vă aduceți aminte de unde ați fost eliberați şi cui urmează să vă dăruiți.

---

[65] Acest fapt arată că naşii erau prezenți împreună cu catehumenii la catehizarea acestora. Prin acest fapt, cei doi auzeau aceleaşi învățături, încât fiecare ştia exact care-i sunt datoriile şi drepturile. Greaca nu avea termenul propriu-zis de „naş", ci folosea un termen juridic ce desemna garantul ce-l lua un debitor în fața creditorului său.

[66] Imaginea oferită de textul original este foarte concretă şi personală: călăuza îl ține de mână pe noul drumeț şi pe măsura parcurgerii împreună a drumului - cunoscut în detaliu de îndrumător - îl atenționează, îl mustră sau îl îndeamnă asupra pericolelor sau întâmplărilor favorabile ce pot apărea de-a lungul călătoriei.

[67] La începutul paragrafului se spunea că lucrurile din Biserică sunt extrem de serioase. Naşii sunt datori să țină cont de această realitate adâncă (şi nu convenție religioasă, cum uneori se crede), luând aminte la cele petrecute în timpul ritualului. Pentru gândirea patristică, numirea realităților duhovniceşti nu este ceva convențional ori „simbolic" (în sensul denaturat în care îl înțelege societatea modernă), ci acest nume (de "părinte duhovnicesc") este cuvânt lucrător ce angajează pe cel căruia i se adresează şi îl face răspunzător de neîmplinirea lui. Numele de „părinte duhovnicesc" presupune nişte realități cutremurătoare, la care vechii creştini se raportau cu maximă gravitate şi luare-aminte.

[68] Verbul folosit nu este al simplei primiri, ci: primesc pe cineva, făcându-mă garantul lui.

[69] Ceea ce se pune în comun din partea ambilor parteneri, învoiala comună.

[70] Formularea greacă permite analogia unu la unu a celor patru elemente: scrise „întru hârtie", „cu /prin cerneală", respectiv „întru Dumnezeu", „cu / prin Duhul".

[71] Atitudinea cu picioarele desculțe şi mâinile ridicate despre care s-a vorbit mai sus.

Apoi, venind preotul la fiecare, cere legământul şi mărturisirea şi-l pregăteşte să spună acele înfricoşate cuvinte, pline de cutremur: „Mă lepăd de tine, Satano!”

19. Plâng acum şi greu mă tângui! Căci mi-am adus aminte de acea zi în care şi eu m-am învrednicit să rostesc aceste cuvinte, dar cugetând la povara păcatelor pe care am adunat-o de atunci până azi, mi se tulbură mintea şi mă muşcă gândul văzând câtă ocară mi-am agonisit prin delăsare[72]. De aceea vă şi rog pe voi toţi, să aveţi oarece mărinimie faţă de mine şi pentru că urmează să vă întâlniţi cu Împăratul - căci vă va primi cu multă dorire şi vă va îmbrăca cu acea haină împărătească şi vă va da, oricâte daruri şi pe care le vreţi, numai să căutăm din cele duhovniceşti - cereţi har şi pentru noi, ca să nu ne ceară socoteală pentru păcate, ci să ne învrednicească din partea Sa de iertare pentru cele făcute [după botez]. Şi nu mă îndoiesc că iubitori fiind, veţi face aceasta pentru dascălii voştri.

20. Hai să ne ţinem iar de firul cuvântului nostru! În acel moment, preotul vă pregăteşte să ziceţi: „Mă lepăd de tine, Satano, şi de trufia[73] ta, şi de slujirea ta, şi de lucrurile tale”. Puţine cuvinte, dar mare e puterea lor! Căci şi îngerii care stau de faţă şi puterile cereşti ce se bucură de întoarcerea voastră primesc din gurile voastre cuvintele şi le duc Stăpânului tuturor, şi acestea sunt scrise în cărţile cele cereşti.

21. Vedeţi prin ce înscrisuri se fac legămintele? Căci după lepădarea de cel rău şi de toate lucrurile ce se referă la el, iarăşi [preotul] vă pregăteşte să ziceţi: „Şi mă unesc cu Tine, Hristoase”. Ai văzut covârşitoarea bunătate? Doar cuvintele primindu-le de la tine îţi şi încredinţează atâta bogăţie, uitând toată reaua ta voinţă de mai înainte şi ne mai aducându-ţi aminte de nimic din cele de dinainte, ci Se mulţumeşte cu aceste scurte cuvinte.

22. Apoi, după aceste legăminte şi lepădări şi uniri - fiindcă ai mărturisit stăpânia [Lui asupra ta] şi te-ai unit cu Hristos prin cuvintele rostite - [preotul] te unge pe frunte cu mirul cel duhovnicesc[74], ca pe un ostaş ales pentru arena duhovnicească şi, punându-ţi pecetea, spune: „Se unge cutare în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh”.

23. Căci ştie[75] că vrăjmaşul este scos din minţi, şi îşi arată colţii, şi dă târcoale ca un leu, răcnind şi priveşte pe cei ce erau mai înainte sub tirania lui cum deodată au scăpat de el şi s-au lepădat şi au trecut de partea lui Hristos, unindu-se cu El[76]. De aceea, vă şi unge pe frunte şi vă pune pecetea[77], ca diavolul să-şi întoarcă ochii [de la voi]. Căci nu îndrăzneşte să vă privească în faţă când vede fulgerul ce porneşte de acolo şi îi orbeşte ochii. Fiindcă din acea

---

[72] Uşurătatea cu care a trăit după botez.

[73] Am tradus cu trufie, respectând formularea din cărţile de cult. Totuşi termenul grec presupune mult mai mult decât trufia. El desemna cortegiile ce se alcătuiau la sărbătorile păgâne, latura exterioară ce marca acea sărbătoare. Aceste manifestări conţineau, printre altele, spectacole, cântece, reprezentări teatrale de orice natură, alaiul şi îmbulzeala feluritelor categorii sociale, manifestări sportive etc. Contextul social actual nu este diferit faţă de cel păgân antic. Trebuie doar identificate cu smerenie şi sinceritate formele sub care se camuflează astăzi vechile rituri necreştine. Lepădarea pe care o facem la botez ne-ar cere în acest caz renunţarea la multe distracţii considerate nevinovate de către majoritatea creştinilor de azi.

[74] Este vorba despre o ungere prebaptismală, nu de Taina Mirungerii.

[75] Cel ce oficiază botezul trebuie să fie extrem de conştient de ce implicaţii ontologice au actele săvârşite în această taină a iniţierii creştine. Credem că nu este vorba de o cunoaştere dobândită intelectual (verbul folosit a cărui înţeles etimologic este de fapt „a văzut”), ci de o experienţă pe care însuşi a avut-o în prealabil.

[76] Textul grec marchează limpede cele patru faze: a) ridicarea de sub tirania demonului; b) lepădarea de el; c) trecerea de partea lui Hristos; d) unirea cu El. Conştientizarea maximă a întregului parcurs se face în fazele 2 şi 4. Azi nu mai facem atâta caz de aceste lepădări şi uniri tocmai din cauza moleşelii în care ne trăim credinţa şi a desconsiderării realităţii duhovniceşti: prezenţa şi acţiunea reală atât a lui Hristos, cât şi a diavolului. Aceste lepădări şi uniri de fapt se actualizează în fiecare clipă a vieţii, căci permanent suntem puşi să alegem.

[77] Editorul francez dă şi alte locuri paralele unde se comentează acest ritual: „ungerea aceasta este făcută şi cu mir şi cu ulei. Mir pentru a-l unge (sufletul neofitului) ca mireasă, iar ulei ca luptător”. Într-o altă cateheză se spune: „Hristos îţi pune pe frunte crucea”. Deci această pecete avea forma crucii.

clipă luptați şi vă împotriviți lui şi de aceea [preotul], prin ungere, vă introduce ca pe nişte luptători ai lui Hristos în arena duhovnicească.

24. După aceasta, la vremea nopții, vă dezbracă toate hainele şi - ca pe unii ce urmează să intrați în cer prin isprăvile [pe care le veți săvârşi] - vă ung[78] întreg trupul cu acel ulei duhovnicesc încât toate mădularele să fie întărite prin ungere şi de nevătămat de către armele de atac[79] trimise de cel potrivnic.

25. După această ungere, vă coboară în apele sfinte şi în acelaşi timp îngroapă omul vechi şi înviază pe cel nou înnoit după chipul Celui Ce l-a zidit. Atunci, prin cuvintele şi mâna preotului, Se coboară Duhul Sfânt şi alt [om] se naşte în locul celuilalt, curățind şi dezbrăcând haina veche a păcatului şi îmbrăcând veşmântul împărătesc.

26. Şi ca să înveți şi de aici că una este ființa Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, astfel este şi predania botezului. Căci preotul zice: „Se botează cutare în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh”, de trei ori cufundând şi ridicând capul, arătând prin acest tainic ritual coborârea Duhului. Fiindcă nu preotul singur atinge capul [botezatului], ci şi dreapta lui Hristos. Şi acest fapt se vădeşte din înseşi cuvintele celui ce botează. Căci nu zice: „eu botez pe cutare”, ci “se botează cutare”, arătând că el este doar slujitor al harului şi oferă doar mâna sa, fiindcă, pentru aceasta a fost orânduit de către Duhul. Căci Cel Ce plineşte toate este Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt, Treimea Cea nedespărțită. Credința în Ea ne dăruieşte iertarea păcatelor şi mărturisirea ei ne aduce înfierea.

27. Iar cele ce se întâmplă după acestea sunt suficiente să ne învețe de către cine au fost eliberați şi de ce au parte cei învredniciți de acest ritual tainic[80]. Căci îndată scoțându-i pe ei din acele ape sfinte, toți cei prezenți îi înconjoară, îi îmbrățişează, îi sărută, se veselesc şi se bucură împreună cu ei, căci robii şi prizonierii de mai înainte, dintr-o dată devin fii liberi şi sunt chemați la masa împărătească. Pentru că după ce ies de acolo[81] sunt aduşi la înfricoşata masă cea plină de nenumărate bunătăți şi gustă din trupul şi sângele Stăpânului şi devin sălaş al Duhului şi, ca unii ce L-au îmbrăcat pe Însuşi Hristos, aruncă sclipiri de jur împrejur, ca nişte îngeri pământeşti, strălucitori fiind din toate părțile şi luminând mai tare decât razele soarelui.

28. Toate acestea nu în deşert şi degeaba vi le-am spus mai devreme dragostei voastre, ci ca mai înainte de acea bucurie să rodiți multă dorire[82], întraripându-vă deja prin nădejde şi să aveți un cuget vrednic de cele ce se vor săvârşi, după cum a îndemnat şi fericitul Pavel: „cugetați cele de sus şi mutați-vă gândul vostru de la pământ la cer, de la cele văzute la cele nevăzute[83]”. Pe acestea le vedem mai clar cu ochii duhovniceşti decât cu cei sensibili.

---

[78] Nici aici nu este vorba de Taina Mirungerii, ci doar de o ungere „întăritoare” pentru lupta duhovnicească ce va urma.

[79] Acestea erau arme cu care se lovea la distanță: săgeți, lance, suliță etc.

[80] Acest ritual este botezul.

[81] De la baptisteriu, care în perioada primelor secole cel mai adesea se afla într-o clădire anexă a bisericii.

[82] Literal: „plăcere”. Sfântul Ioan spune că un om poate avea oarecum acces la experiențele pe care nu le-a trăit din analogia cu cele trăite. Această analogie nu poate crea realitatea experienței neîmpărtăşite până atunci, dar poate produce în suflet o plăcere ce aproximează acea bucurie şi tocmai această plăcere poate fi mobilul căutării adevăratei bucurii. Dar experimentarea bucuriei autentice este un dar al lui Dumnezeu, iar diferența reală între ea (bucuria ca dar al lui Dumnezeu) şi plăcerea amintită mai înainte o poate stabili doar cel care le-a trăit pe amândouă.

[83] Se observă că exegeza textului paulin „cugetați cele de sus” este diferită înainte de botezul catehumenilor față de cea de după (cea din urmă este făcută în cateheza a VII-a). Cele două cateheze au loc doar la câteva zile distanță; prin urmare, singura concluzie logică a faptului că aceiaşi oameni receptează diferit acelaşi text, înainte şi după botez, este impactul real, ontologic al botezului asupra minții şi resurselor neofitului. Dar pentru ca acest impact real să se producă (şi acest lucru este valabil pentru primirea de către credincios a oricărei lucrări

29. Însă fiindcă sunteţi deja înaintea uşilor împărăteşti[84] şi urmează să vă apropiaţi de însuşi tronul în care sade Împăratul împărţind darurile, **arătaţi multă nobleţe în cererile voastre: nimic lumesc, nimic omenesc; ci faceţi o rugăminte vrednică de Cel de faţă.** După ce ieşiţi din acele ape dumnezeieşti şi arătaţi prin aceasta ridicare[85] chipul învierii, cereţi ocrotirea[86] Lui în luptă, ca să puteţi păzi cu multă [trezvie] cele dăruite vouă şi ca să puteţi a nu fi prinşi în meşteşugirile celui rău. Rugaţi-vă pentru pacea Bisericilor, imploraţi-L pentru cei ce încă rătăcesc, plecaţi genunchii pentru cei care sunt în păcate, iar pentru noi cereţi să fim învredniciţi de împuţinarea lor[87]. **Căci Cel Ce v-a dat atâta îndrăzneală şi v-a înscris între cei dintâi prieteni ai Săi şi v-a adus înfierea, vouă, celor ce aţi fost mai înainte întemniţaţi şi robi şi lipsiţi de îndrăzneală, nu vă va refuza cererile voastre ci pe toate vi le va împlini, arătând şi în aceasta bunătatea Sa.**

30. Şi prin aceasta Îl veţi atrage spre o şi mai mare bunăvoinţă. Fiindcă dacă va vedea atâta grijă din parte-vă faţă de mădularele[88] voastre şi preocupaţi de mântuirea celorlalţi, vă va învrednici pentru aceasta de o mare îndrăzneală [înaintea Lui]. **Căci nimic nu-L bucură aşa de mult ca noi să fim împreună-pătimitori faţă de mădularele noastre şi să arătăm multă dragoste faţă de fraţi şi să ne îngrijim cu ardoare de mântuirea aproapelui**.

31. Aşadar, ştiind acestea, iubiţilor, cu bucurie şi veselie duhovnicească să vă pregătiţi pentru primirea harului ca şi voi să vă împărtăşiţi de preabogatul dar şi toţi împreună, arătând o vieţuire vrednică de har, să dobândim[89] bunătăţile veşnice şi negrăite, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care împreună Tatălui şi Duhului Sfânt, slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

sfinţitoare a Bisericii) este nevoie de „un cuget vrednic de cele ce se vor săvârşi”, susţinut de credinţa şi nădejdea absolut trebuincioasă în milostivirea divină.

[84] Nu este vorba despre ceea ce azi numim „uşi împărăteşti”, ci este un limbaj simbolic, accesul în sala împărătească fiind chiar botezul. Pe acea vreme nu exista altarul despărţit de naos prin iconostas, ci el era aşezat undeva mai spre centrul Bisericii (a se vedea şi cateheza a III-a, paragraful penultim), iar credincioşii stăteau de jur împrejur.

[85] Textul original oferă o imagine: drumul spre îndumnezeire este o scară a cărei prima treaptă este botezul.

[86] Termenul grec arată de fapt „împreună luptarea” omului şi a lui Hristos împotriva diavolului. Nu este vorba doar de o ocrotire de la distanţă şi intermitentă, ci o participare continuă şi reală a lui Hristos la efortul creştinului.

[87] Împuţinarea păcatelor, rătăciţilor, eresurilor etc.

[88] Ceilalţi creştini, văzuţi ca mădulare ale Bisericii lui Hristos.

[89] Textul are o nuanţă pasivă. Noi vom fi învredniciţi de acele bunuri veşnice ca dar al lui Dumnezeu, nu ca merite proprii, deşi vieţuirea trebuie să fie în acord cu acel dar. Accentul cade pe bunătatea dumnezeiască, dar care este „neputincioasă” dacă noi, la rându-ne, nu vrem să conlucrăm printr-o dispoziţie binevoitoare.

Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiți

1. Binecuvântat este Dumnezeu. Iată, şi pe pământ strălucesc stele, mai strălucitoare decât cele din cer. Pe pământ sunt stele din pricina Celui Ce S-a arătat[90] din cer pe pământ. Nu numai că pe pământ sunt stele, ci sunt chiar în timpul zilei. Aceasta este cea de a doua minune. Iar stelele din zi sunt mai strălucitoare decât cele din noapte. Căci acelea, când luminează soarele, se ascund; acestea însă, strălucind Soarele dreptății, mai mult luminează. Ai văzut vreodată stele strălucind deodată cu soarele?

2. Acelea dispar când va fi sfârşitul lumii acesteia; acestea vor lumina mai mult. Despre acelea şi zice Evanghelia că „stelele cerului vor cădea precum cad frunzele viei" (Matei 24, 29; Is 34, 4); despre acestea: „drepții vor străluci precum soarele în împărăția lui Dumnezeu" (Matei 13, 43).

3. Ce înseamnă: „precum cad frunzele din vie aşa vor cădea şi stele cerului"? După cum via până hrăneşte strugurii are nevoie şi de acoperământul frunzelor, iar după ce dă rod leapădă şi podoaba frunzelor, aşa şi întreaga lume: până ce are în sine firea omenească, şi cerul menține stelele, precum via frunzele. Iar când nu va mai fi noapte, nu va mai fi nevoie nici de stele.

4. Natura acelor stele este focul; foc este şi ființa acestora. Dar acolo este foc sensibil, aici foc înțelegător: „El vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc" (Matei 3, 11). Vrei să afli şi numele fiecărora? Printre numele acelor stele sunt: Orion, Arcturus[91], Luceafărul de seară, Luceafărul de zi. Printre acestea însă nu este nici una Luceafăr de seară, ci toți sunt Luceferi de Zi.

5. Să zicem iarăşi: „Binecuvântat este Dumnezeu, singurul Care face minuni" (Ps. 72, 18), Cel Ce face toate şi le preschimbă pe toate. Căci cei ce până ieri erau robiți, acum sunt liberi şi cetățeni ai Bisericii. Cei ce erau mai înainte întru ruşinea păcatelor, acum sunt întru îndrăzneală şi dreptate. Şi nu numai liberi, ci şi sfinți; nu numai sfinți, ci şi drepți; nu numai drepți, ci şi fii; nu numai fii, ci şi moştenitori; nu numai moştenitori, ci şi frați ai lui Hristos; nu numai frați ai lui Hristos, ci şi împreună moştenitori; nu numai împreună moştenitori, ci şi mădulare [ale lui Hristos]; nu numai mădulare, ci şi biserică; nu numai biserică, ci şi instrumente ale Duhului.

6. „Binecuvântat este Dumnezeu, singurul Care face minuni." Ai văzut câte sunt darurile botezului? Mulți cred că singurul dar este iertarea păcatelor, noi însă am numărat zece vrednicii. *De aceea şi botezăm copiii, deşi nu au păcate: ca să li se adauge sfințenia, dreptatea, înfierea, moştenirea, înfrățirea, să fie mădulare ale lui Hristos, să devină sălaş al Duhului.*

7. Dar o, preadoriții mei frați - de aş putea să vă numesc pe voi frați! Căci am avut parte aceleiaşi dureri ale naşterii ca şi voi, dar prin delăsarea de după aceea am pierdut înrudirea[92] cea adevărată şi nobilă. Dar lăsați-mă să vă numesc frați din pricina marii dragoste

[90] Prin întrupare.
[91] Stea apropiată de Carul Mare.
[92] Singurul lucru care ne desparte pe noi creştinii unii de alții este păcatul, în cazul înrudirii omeneşti, legătura este menținută de conştiința că suntem dintr-un singur sânge. Actele grave provoacă renegarea, excluderea din familie. Asemănătoare este şi rudenia duhovnicească. Legătura este cu atât mai strânsă cu cât avem conştiința (pentru care trebuie să ne ostenim ca să o experimentăm cu adevărat în Liturghie şi să o transpunem şi în afara

şi să vă rog ca pe cât vă bucuraţi de un dar mai mare din partea lui Dumnezeu, pe atât să arătaţi o râvnă pe măsură.

8. Căci cel ce stătea până acum în sala de antrenament avea iertare pentru căderile sale. Dar de azi s-a deschis arena, lupta a început, tribunele vă privesc de sus; nu numai oamenii privesc luptele, ci şi îngerii. Iar Pavel strigă corintenilor, scriindu-le: „Privelişte[93] ne-am făcut lumii, nu numai oamenilor, ci şi îngerilor" (I Cor. 4, 9). Îngerii privesc, iar Stăpânul îngerilor este protectorul luptelor[94]. Acest fapt nu este doar o cinste, ci şi o asigurare. Căci dacă Cel Ce şi-a pus sufletul Lui pentru noi, El şi judecă lupta, oare nu este aceasta o mare cinste, nu este o deplină siguranţă?

9. La luptele olimpice arbitrul stă în mijlocul celor ce luptă, neînclinând nici spre unul, nici spre altul, ci aşteaptă sfârşitul. De aceea şi stă în mijloc, căci neutră îi este şi judecata, în cazul nostru şi al diavolului, Hristos nu este neutru ci cu totul de partea noastră. Iar că nu este neutru, ci pe deplin cu noi vezi din cele ce-ţi spun. Înainte de a intra noi în luptă ne-a uns[95]; pe diavol l-a legat. Pe noi ne-a uns cu untdelemnul veseliei; pe acela l-a legat cu lanţuri de nedesfăcut, ca să-l împiedece în vremea întrecerii. Mie chiar dacă îmi este pusă piedică, îmi întinde mâna; dacă mă prăbuşesc mă scoală şi iarăşi face să-l calc în picioare [pe potrivnic]. „Căci veţi călca - zice - peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului" (Luca 10, 19).

10. Aceluia, chiar dacă învinge, i-a pregătit deja gheena. Eu, dacă voi învinge, voi fi încununat. Acela, dacă va învinge, este osândit. Şi, ca să ştii că atunci mai cu seamă este pedepsit, când biruieşte, hai să-ţi arăt chiar din fapte. L-a biruit pe Adam şi l-a trântit? Care a fost premiul victoriei? „Pe piept şi pe pântece vei merge şi pământ vei mânca în toate zilele vieţii tale." (Fac. 3, 14) Dacă pe şarpele văzut aşa l-a pedepsit, de câtă osândă nu are parte şarpele cel înţelegător? Dacă asemenea pedeapsă [a dat] uneltelor, e clar că mult mai cumplită osândă stă asupra meşterului. Căci precum un tată iubitor care aflând pe cel ce i-a omorât fiul nu numai că îl pedepseşte pe ucigaş, ci îi sfarmă şi sabia, aşa şi Hristos, găsindu-l pe diavolul cel ucigaş de oameni, nu doar pe diavol l-a osândit, ci şi sabia i-a frânt.

11. Aşadar, luând îndrăzneală, să ne dezbrăcăm[96] în vederea întrecerii. Căci ne-a încins cu arme mai lucitoare decât orice aur, mai tari decât orice diamant, mai fierbinţi ca orice foc, mai uşoare decât orice aer. Felul acestor arme nu ne îngreuiază, ci întraripează mădularele şi ne saltă; chiar dacă ai vrea să zbori la cer cu acestea, nimic nu te împiedică. Acesta este un nou fel de arme, căci nou este şi felul luptei. Om fiind, trebuie să mă bat cu demonii! Trup având, mă lupt cu puterile netrupeşti! De aceea mi-a şi făcut Dumnezeu o platoşă nu de fier, ci din dreptate. De aceea mi-a gătit un scut nu de aramă, ci al credinţei. Am şi sabie ascuţită: cuvântul Duhului. Aruncă acela săgeţi împotriva mea? Eu am sabie. Acela e arcaş? Eu sunt hoplit[97]. Învaţă şi de aici modul de gândire al aceluia, căci arcaşul nu îndrăzneşte să vină aproape, ci trage de departe.

---

ei) că suntem cu toţii din sângele lui Hristos. Păcatul este cel care ne desparte de împărtăşirea cu simţire din sângele lui Hristos (chiar dacă formal ne împărtăşim cu Sfintele Taine, poate adesea din convenienţă). De aceea spunea Sfântul că a pierdut înrudirea cea adevărată (literal „înrudirea profundă", simţită în cele mai lăuntrice cute ale inimii), fiindcă păcatul nepocăit a reuşit să pervertească acea legătură tainică între mădularele Bisericii, transformând-o într-una adesea formală.

[93] Imaginea este aceea că lumea toată şedea ca într-un teatru antic în tribune şi privea spectacolul oferit de apostoli.

[94] În sensul că El stabileşte condiţiile luptei, oferă premiile.

[95] Cele două ungeri de care se vorbeşte în cateheza a II-a.

[96] Luptătorii intrau dezbrăcaţi în arenă.

[97] Hopliţii erau luptătorii cu arme pentru distanţe scurte (sabie, scut, cuţit etc.).

12. Dar ce? Oare numai arme ţi-a dat? Nu! Ci şi masă ţi-a pregătit, mai puternică decât orice armă, ca să lupţi cu vlagă şi fiind bine hrănit să-l birui pe cel rău. Căci numai ce te vede revenind de la Cina Stăpânului fuge mai aprig decât vântul, asemeni unui om ce vede un leu scoţând foc din gură. Şi dacă îi arăţi limba însângerată de scumpul sânge nu poate să rabde. De-i arăţi gura înroşită, ca un animal speriat, aşa fuge înapoi.

13. Vrei să vezi tăria acestui sânge? Să ne întoarcem la preînchipuirea lui, la vechile întâmplări din Egipt. Dumnezeu se pregătea să aducă peste egipteni a zecea plagă. Căci vroia să-i piardă pe cei întâi-născuţi ai lor, fiindcă nu dădeau drumul poporului Său întâi-născut. Aşadar, ce a făcut ca să nu-i amestece pe iudei cu egiptenii, căci erau în acelaşi loc? Ia aminte la puterea preînchipuirii, ca să cunoşti şi tăria adevărului! Bătaie trimisă de Dumnezeu urma să vină de sus şi îngerul nimicitor târcolea în jurul caselor.

14. Ce a făcut Moise? "Jertfiţi un miel neprihănit şi ungeţi cu sângele lui uşile!" Ce zici!? Ai văzut tu sânge de necuvântător să mântuie oameni cuvântători? Da! - zice; nu fiindcă este sânge, ci fiindcă este preînchipuirea sângelui Stăpânului[98]. Căci precum statuile împăraţilor fiind neînsufleţite şi nesimţitoare, îi scapă pe oamenii simţitori şi însufleţiţi ce fug sub protecţia lor, nu fiindcă sunt de aramă, ci fiindcă sunt chipuri ale împăratului, aşa şi acel sânge, nesimţitor şi neînsufleţit, a mântuit pe oamenii ce aveau suflet, nu fiindcă era sânge, ci fiindcă era preînchipuirea acestui sânge.[99]

15. Atunci îngerul nimicitor a văzut sângele cu care s-au uns uşile şi nu a îndrăznit să intre. Acum diavolul vede nu sângele preînchipuirii întins pe uşi, ci gura credincioşilor unsă cu sângele Adevărului - uşă a bisericii[100] purtătorului de Hristos. Oare nu cu mult mai mult îl va opri [acest sânge]? Căci dacă îngerul, văzând preînchipuirea, s-a înfricoşat, nu cu mult mai mult diavolul, văzând adevărul, va fugi?

16. Vrei să afli şi din altă parte tăria acestui sânge? Uită-te de unde curge dintru început şi de unde îşi are izvorul? De sus, de pe cruce, din coasta Stăpânului. Căci murind Hristos şi fiind încă pe cruce, soldatul s-a apropiat şi a împuns coasta cu suliţa şi a ieşit apă şi sânge[101] (Ioan 19, 33-34). Acest fapt era şi simbol al botezului şi al [Sfintelor] Taine[102]. De aceea nu a zis: *a ieşit sânge şi apă*, ci a ieşit mai întâi apă şi apoi sânge, fiindcă mai întâi este botezul şi după aceea împărtăşania. Prin urmare, acel soldat a împuns coasta, a surpat zidul sfântului templu[103]; iar eu am găsit comoara şi am primit bogăţia. Aşa a fost şi cu mielul: iudeii au ucis animalul, iar eu am luat din acea jertfă rodul mântuirii[104].

17. „A ieşit din coastă apă şi sânge." Nu trece cu uşurinţă peste taină, iubite! Căci am să-ţi spun şi un înţeles tainic. Am zis că simbol al botezului şi al împărtăşaniei este sângele acela şi apa. Din amândouă acestea s-a născut Biserica: „prin baia naşterii din nou şi prin reînnoirea Duhului Sfânt" (Tit 3, 5), adică prin botez şi prin împărtăşanie. Iar simbolurile botezului şi euharistiei sunt [ieşite] din coastă. Aşadar, din coasta Sa a plămădit Hristos

---

[98] Puterea simbolului vine din puterea celui pe care îl reprezintă. El vehiculează puterea acestuia din urmă.

[99] Puterea vechilor preînchipuiri vine din realitatea întrupării lui Hristos.

[100] Trupul nostru este biserica lui Hristos, iar gura, uşa ei.

[101] În manuscrisul utilizat de Sfântul Ioan ordinea e probabil cea spusă de el. Ediţia greacă-latină a lui Nestle-Aland, dimpotrivă, nu oferă nici o variantă de manuscris care să respecte această ordine, ci sângele mai întâi şi apoi apa. Prin aceasta se arată că în Biserică criteriul principal de interpretare al Scripturii nu este probitatea lingvistică, ştiinţifică, istorico-arheologică etc. (deşi acestea folosite duhovniceşte pot fi extrem de utile), ci ceea ce poate să-l înalţe pe om spre îndumnezeire.

[102] Termenul desemnează Euharistia.

[103] În şcoala antiohiană această denumire se referă la omenitatea lui Hristos. Spune Sfântul Ioan în a patra omilie la Matei: „spune-mi, cum a plăsmuit Duhul acel templu" (P. G. 57, 43). (n. ed. fr.)

[104] Fiind doar preînchipuire, acea jertfă - deşi nu lipsită de putere, căci i-a mântuit în context istoric pe evrei - reprezintă oarecum sămânţa. Rodul însă - în toată realitatea şi dulceaţa lui - este cules doar prin jertfa lui Hristos.

Biserica, după cum din coasta lui Adam a facut-o pe Eva[105].

18. De aceea şi Moise, povestindu-ne despre întâiul om zice: „Os din oasele mele şi carne din carnea mea" (Fac. 2, 23), referindu-se în chip tainic la coasta Stăpânului. **Căci după cum atunci Dumnezeu a luat din coasta [lui Adam] şi a făcut pe femeie, tot aşa [acum] ne-a dat din coasta Lui sângele şi apa şi a plăsmuit Biserica.** Şi după cum atunci a luat coasta în vremea extazului[106] [lui Adam], aşa şi acum a dat sângele şi apa după moartea Sa, mai întâi apa şi apoi sângele. Ceea ce era atunci extazul este acum moartea, ca să ştii că de acum moartea este un somn.

19. Vedeţi cum S-a unit Hristos cu mireasa Sa? Vedeţi cu ce fel de hrană ne creşte pe toţi? Din aceeaşi plămadă din care am fost făcuţi ne şi hrănim. Căci precum femeia îşi hrăneşte pruncul cu sângele şi laptele ei, aşa şi Hristos, pe care i-a născut, Însuşi îi hrăneşte necontenit cu sângele Său.

20. Fiindcă ne bucurăm de atâta dar, să arătăm multă râvnă şi să ne amintim[107] [tot timpul] de legămintele ce le-am făcut cu El. Vouă vă spun aceasta: şi noilor iniţiaţi şi celor botezaţi de mai mulţi ani. Cuvântul este pentru noi toţi, fiindcă toţi am făcut legăminte, pe care le-am scris nu cu cerneală, ci cu Duhul, nu cu peniţă,[108] ci cu limba. Căci cu această peniţă sunt scrise legămintele faţă de Dumnezeu. De aceea şi David zice: „limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit" (Ps. 44, 2). Am mărturisit stăpânia Lui asupra noastră, ne-am lepădat de tirania diavolească. Acestea sunt semnăturile[109], acestea legămintele, acestea înscrisurile!

21. Vedeţi să nu facem de ocară acest înscris! O dată a venit Hristos şi a găsit zapisul părintesc, cel iscălit de Adam. Acela a pus început datoriei, noi am sporit-o cu păcatele de după.[110] Blestem era acolo[111], şi păcat, şi moarte, şi osândire din partea legii. Pe toate le-a distrus Hristos şi ne-a iertat[112]. Şi Pavel strigă, zicând: „Zapisul păcatelor noastre, ce ne era potrivnic, l-a luat din mijloc şi l-a pironit pe cruce" (Col. 2, 14). Nu a zis „l-a şters" sau „l-a ştampilat"[113], ci „l-a pironit pe cruce", ca să nu mai rămână nici o urmă a lui. De aceea nu l-a şters, ci l-a rupt. Căci cuiele crucii l-au rupt şi l-au distrus, ca să nu mai aibă nici un folos mai departe.

22. Şi nu într-un colţ ascuns, ci în mijlocul lumii l-a rupt, stând la etajul cel mai înalt: să privească îngerii, să privească arhanghelii, să privească puterile de sus, să privească şi

---

[105] Hristos - adică Logosul - este Creatorul omului, ca şi al Bisericii.
[106] Am tradus prin „extaz" şi nu prin „somn". Literal, ekstasis înseamnă ieşire din sine. Deşi la sfârşitul paragrafului se spune că a fost vorba de somn (dar al cărui echivalent este moartea lui Hristos), totuşi Hristos Şi-a continuat mai profund prin moarte golirea de Sine, a făcut pe toţi cei din iad care au crezut în El, conştienţi de dumnezeirea Sa. Moartea - după învierea lui Hristos - este, după Sfântul Ioan, un somn, dar Biserica ne învaţă că după moarte conştientizăm vrând-nevrând adevărata noastră realitate. (Vezi şi *Omiliile la Facere*).
[107] Nuanţa textului grec sugerează, credem, următorul înţeles: să fim în starea de *anamnesis*, stare ce presupune nu doar o evocare a acelui eveniment, ci o aducere a lui în prezent, o retrăire reală a conţinutului său: să actualizăm clipă de clipă lepădările şi unirile de la botez.
[108] Literal, „trestie", în antichitate se scria cu instrumente făurite din trestie, pene de păsări etc.
[109] În paragraful următor l-am tradus cu „zapis", din considerente de obişnuinţă a cititorilor cu textul românesc al Scripturii.
[110] Responsabilitatea morţii şi stricăciunii o avem cu toţii, prin păcatele săvârşite. O aplicare concretă a acestui principiu ce perpetuează - amplificând sau reducând - de-a lungul generaţiilor păcatele strămoşilor este moştenirea de către copii ale unor predispoziţii ale înaintaşilor.
[111] În acea datorie.
[112] Imaginea este aceea a unui loc plin de gunoaie (păcat, moarte, blestem etc.). Hristos le ia de acolo şi oferă spaţiu pentru a vieţui.
[113] Ştampilă ce ar fi anulat vechea semnătură, care totuşi ar fi rămas pe hârtie ca mărturie a stării de fapt care a trecut.

demonii cei răi şi însuşi diavolul, care ne-au supus datoriilor. Rupe zapisul, ca ei să nu ne mai împiedice după aceasta.

23. O dată ce a fost rupt primul, să ne îngrijim să nu se facă iarăşi alt zapis. Căci o a doua cruce nu există, nu mai este a doua iertare prin baia naşterii din nou. Iertare este! Dar a doua iertare prin baie nu mai este. Dar vă rog, să nu fim delăsători! Ai ieşit din Egipt, omule! Nu mai căuta iar Egiptul şi răutățile lui! Nu-ți mai aminti de lut şi de facerea cărămizilor! Căci lut şi facere de cărămidă sunt lucrurile acestei vieți. Chiar şi aurul, înainte să fie aur[114], nu este nimic altceva decât pământ.

24. Iudeii au văzut minuni. Şi tu vei vedea acum! Mai mari şi mult mai luminate decât atunci evreii, când au ieşit din Egipt. Nu l-ai văzut pe faraon înecat cu toată oastea, ci l-ai văzut pe diavol scufundat cu toată armata lui. Aceia au trecut prin mare, tu ai trecut prin moarte. Aceia au scăpat de egipteni, tu ai fost eliberat de demoni. Ei au lepădat robia barbară, tu pe cea cu mult mai cumplită a păcatului.

25. Dar vrei să afli că te-ai învrednicit de lucruri şi mai mari? Iudeii atunci nu au putut să privească slăvita față a lui Moise şi aceasta [s-a întâmplat] fiind acela împreună rob cu ei şi de aceeaşi fire. Dar tu ai văzut fața lui Hristos în slava Lui[115]. Iar Pavel strigă zicând: „Noi, cu fața descoperită, privim ca într-o oglindă slava Domnului” (II Cor. 3, 18). Aceia Îl aveau atunci pe Hristos în urma lor; dar cu cât mai mult nu este El în urma noastră acum? Căci atunci Domnul îi însoțea din pricina harului lui Moise, însă pe noi nu doar din pricina harului noului Moise, ci şi pentru ascultarea voastră[116]. Pe aceia, după [ieşirea] din Egipt i-a [aşteptat] pustiul, pe tine, cerul. Aceia au avut conducător şi general iscusit pe Moise, noi avem un alt Moise - pe Dumnezeu, mergând înaintea noastră şi conducându-ne.

26. Care era însemnul acelui Moise? „Moise - zice - era cel mai blând dintre toți oamenii de pe pământ” (...). Aceasta zicând şi despre acest Moise, nu ar greşi. Căci şi împreună cu Acesta este Duhul preablând, ca Unul Ce este de aceeaşi ființă. Moise atunci a întins mâinile la cer şi a coborât pâine îngerească: mana. Acest Moise[117], întinzându-şi mâinile la cer, aduce hrana veşnică. Acela a lovit piatra şi a scos râuri de apă. Acesta atinge masa, loveşte masa înțelegătoare şi face să țâşnească izvoarele Duhului. De aceea stă masa în mijloc, precum un izvor, ca din toate părțile să curgă turmele spre izvor ca să se bucure de apele mântuitoare.

27. Şi fiindcă aici este un asemenea izvor, atâta viață [duhovnicească], iar masa este plină de mii de bunătăți şi de pretutindeni ni se revarsă daruri duhovniceşti, să ne apropiem cu inima curată, cu conştiința curată, ca să primim har şi milă spre ajutor la bună vreme, cu harul şi cu iubirea de oameni a Fiului Cel Unul-Născut, a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, prin Care şi împreună cu El, Tatălui şi Duhului de viață Făcător slavă, cinste şi putere acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[114] Orice realizare a omului, de orice natură ar fi, fără Hristos tot zadarnică rămâne.

[115] Nu vrem să proiectăm în fantastic şi neverosimil viața primilor creştini, dar texte de genul acestuia trimit la o experiență a slavei necreate în botez şi împărtăşanie. Se cunoaşte accentul pus de Sfântul Simeon Noul Teolog şi de sfinții isihaşti pe experiența simțită a energiilor necreate. Este singura noastră şansă pentru a rezista experienței „strălucitoare” şi „luminoase” - dar de o lumină şi strălucire deşartă - ce ne-o propune lumea actuală. Punctăm faptul că omilia este adresată celor din cetatea antiohiană şi nu oarecăror pustnici.

[116] Adevărată smerenie a Sfântului Ioan. Pentru marele ierarh, pe atunci doar preot, prezența harului deplin al lui Hristos este dat de laolaltă adunarea episcopului, preoților şi credincioşilor în jurul Euharistiei, nu doar a unora dintre ei. **Elementul pe care azi îl numim mirean trebuie ajutat să-şi regăsească conştiinta eclesială.** Ideea este clar redată de Sfântul Ignatie al Antiohiei în epistolele sale.

[117] Acest Moise este Hristos, Cel Ce slujeşte de fapt Jertfa euharistică. A se vedea şi comentariul Sfântului Ioan din paragraful despre adevăratul oficiant al botezului din cateheza a II-a. Puterea de a face Sfânta Liturghie nu este a preotului ca individ, ci prin el Hristos lucrează spre folosul comunității şi doar împreună cu ea.

Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (II Cor. 5, 17)

1. Mai strălucitoare văd azi adunarea noastră decât de obicei. Şi Biserica se veseleşte de propriii Săi copii. Căci precum o mamă iubitoare, văzându-şi copiii roată în jurul ei, se bucură, şi saltă, şi se înalţă întru desfătare, în acelaşi fel şi Maica aceasta duhovnicească, privind copiii ei, îşi surâde şi Se veseleşte văzându-Se pe Sine ogor mănos, vălurit cu aceste spice duhovniceşti. Uită-mi-te, iubite, la covârşirea harului! Căci iată, într-o singură noapte, câţi prunci a născut această Maică duhovnicească![118] Şi să nu te minunezi! Căci astfel de naşteri duhovniceşti nu au nevoie de vremi şi soroace.

2. Hai dar şi noi să ne veselim şi să fim părtaşi bucuriei Sale! Căci dacă pentru un păcătos ce se pocăieşte bucurie se face în cer, cu cât mai mult nu se cuvine la atâta mulţime să săltăm, şi să ne bucurăm, şi să slăvim pe iubitorul de oameni Dumnezeu pentru netâlcuitul Lui dar? Căci cu adevărat covârşeşte tot cuvântul mărimea darurilor dumnezeieşti. Ce minte, ce înţelegere, ce gând poate să cuprindă covârşitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu şi măreţiile negrăitelor daruri ce le-a dat firii omeneşti?!

3. Căci cei ce erau ieri şi alaltăieri robi ai păcatului şi lipsiţi de toată îndrăzneala, supuşi tiraniei diavolului, adunaţi şi încarceruiţi ca nişte prizonieri, iată, azi au fost primiţi în rânduiala fiilor. Lepădând povara păcatelor şi îmbrăcând haina împărătească, se iau la întrecere cu însăşi strălucirea cerului şi, împrăştiind lumină mai strălucitoare decât a acelor stele, orbesc privirile celor ce se uită la ei. Căci acelea apar doar în noapte, dar ziua nu se mai arată. Acestea însă şi noaptea şi ziua strălucesc la fel, căci sunt stele duhovniceşti, şi cu însăşi lumina soarelui se întrec; ba mai mult, îl depăşesc cu totul. Chiar dacă Stăpânul Hristos S-a folosit de această icoană ca să arate strălucirea drepţilor în veacul ce va să fie, zicând: „Atunci drepţii vor străluci precum soarele” (Matei 13, 43), totuşi a spus-o nu fiindcă vor străluci numai atât, ci fiindcă nu a găsit altă pildă sensibilă mai grăitoare decât aceasta. Şi de aceea a asemănat cu această icoană moştenirea drepţilor[119].

4. Aşadar şi noi să-i îmbrăţişăm pe aceştia ce au putere să lumineze mai mult decât stelele, pe cei ce se întrec în strălucire cu razele soarelui. Şi nu doar cu mâinile acestea trupeşti să-i îmbrăţişăm, ci să ne arătăm dragostea pentru ei prin îndemnuri duhovniceşti, să-i rugăm să ia aminte la covârşitoarea mărinimie a Stăpânului şi să fie vrednici de sclipirea hainei pe care au îmbrăcat-o. „Câţi - zice apostolul - în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat” (Gal. 3, 27). Aşa să le făptuiţi şi să le tocmiţi de acum încolo toate, ca unii care Îl aveţi locuind în voi pe Hristos, Făcătorul tuturor şi Stăpânul firii noastre. Iar când vorbesc de Hristos, înţeleg şi pe Tatăl şi pe Duhul Sfânt. Căci însuşi ne-a făgăduit, zicând: „dacă Mă iubeşte cineva şi va păzi poruncile Mele, Eu şi Tatăl vom veni şi ne vom face sălaş la el” (In 14, 23).

---

[118] O aproximaţie a numărului putem avea din informaţia lui Paladie (P. G. 47, 33-34), care spune că la Constantinopol, pe la 404, se botezau în noaptea de Paşti circa 3000 de catehumeni (n. ed. fr).

[119] Textul pune o problemă mult mai generală şi delicată, aceea a transmiterii conţinutului experienţei dumnezeieşti prin intermediul categoriilor limbajului. În cele din urmă aceasta este tot problema simbolului, pe larg accentuată de Sfântul Ioan în aceste cateheze.

5. Un astfel de om, chiar dacă va păşi pe pământ, va fi precum cel ce viază în cer: cugetă cele de sus, vede cele de sus, nu se mai înfricoşează de uneltirile potrivnice ale vicleanului diavol. Când vede diavolul asemenea schimbare, că cei ce erau mai înainte sub stăpânirea lui au fost ridicaţi la atâta înălţime şi au fost învredniciţi de atâta iubire de oameni din partea Stăpânului, vădindu-şi, spre propria-i ocară, neputinţa, nici nu îndrăzneşte să-i privească în faţă. Căci nu suferă valurile de lumină ce se revarsă cu strălucire de pe faţa lor, ci este orbit de lucire şi se întoarce îndărăt.

6. Dar voi, proaspeţi oşteni ai lui Hristos, care azi aţi fost înscrişi în ceruri, care aţi fost chemaţi la acest praznic duhovnicesc şi urmează să vă bucuraţi de masa împărătească, voi arătaţi zel pe măsura măreţiei darurilor, ca şi mai mare har să atrageţi de sus. Căci iubitor de oameni fiind Stăpânul nostru, văzând că pentru cele încredinţate vouă aţi avut o dispoziţie binevoitoare şi bine aţi păzit mulţimea darurilor, vă va revărsa cu prisosinţă har şi, chiar dacă Îi oferim ceva neînsemnat, El ne va cinsti cu mari daruri.

7. Pavel, dascălul lumii, care mai înainte prigonise Biserica şi care pretutindeni hăituia şi târa bărbaţii şi femeile, care învălmăşea şi tulbura toate prin multa-i nebunie, chiar el, s-a bucurat de iubirea de oameni a Stăpânului. Şi, luminat fiind de lumina cea înţelegătoare, a lepădat întunericul înşelăciunii şi a fost condus către adevăr şi a spălat prin botez toate păcatele dinainte. Şi neavând nimic favorabil sieşi[120], cel ce înainte râvnea întru toate pentru cele ale iudeilor şi răvăşea Biserica, deîndată i-a pus în încurcătură pe iudeii din Damasc, vestind că Răstignitul este Însuşi Fiul lui Dumnezeu.

8. Ai văzut dispoziţie binevoitoare?! Ai văzut, din chiar faptele sale, cum ne arată că şi pe cele de mai înainte le-a făcut din neştiinţă? Ai văzut cum prin însăşi proba faptelor ne-a învăţat că pe drept a fost învrednicit de iubirea de oameni cea de sus şi a fost condus pe calea adevărului? **Căci bunul Dumnezeu văzând sufletul cu bună dispoziţie, dar aflat în rătăcire din pricina neştiinţei, nu-l trece cu vederea, nici nu-l lasă îndelung fără purtarea Sa de grijă, ci face din partea Sa totul şi nu lasă la o parte nimic din cele ce au legătură[121] cu mântuirea noastră.** Numai noi să ne pregătim în chip vrednic spre a atrage prisositorul har de sus, după cum a făcut şi fericitul apostol.

9. Fiindcă cele pe care le-a făptuit mai înainte, pe toate le-a lucrat din neştiinţă, socotind că astfel răzbună cu râvnă Legea şi fiind pentru toţi pricină de agitaţie şi tulburare. Dar aflând de la Însuşi Dătătorul Legii că merge pe un drum potrivnic şi nu simte[122] că se abate spre locuri accidentate, nu s-a trufit, nici s-a înălţat, ci pe dată - pentru că i-a strălucit lumina cea înţelegătoare - lepădând toată rătăcirea, s-a făcut crainic al Adevărului. Iar pe cei pentru care a primit scrisori din partea arhiereilor, pe aceia a vrut cei dintâi să-i ducă pe calea dreptei credinţe, după cum însuşi a şi spus mulţimii iudeilor: „Şi arhiereul mărturiseşte în favoarea mea, şi tot sfatul bătrânilor, că primind scrisori de la ei am mers la preoţii din Damasc, ca şi pe cei ce erau acolo să-i duc legaţi la Ierusalim" (Fapte 22, 5).

10. L-ai văzut pe apostol, asemenea unui leu turbat, alergând pretutindeni[123]? Priveşte-l iarăşi schimbându-se cu totul într-un miel blând: cel ce mai înainte îi lega şi îi arunca în

[120] Situaţia în care se găsea nu era dintre cele mai fericite: ştia că nu aveau încredere în el creştinii, iar evreii îl vor persecuta.
[121] Cele ce sunt conexe sau tind cumva spre viaţa în Hristos. Unele dintre ele, chiar dacă aparent nu au legătură cu Hristos, ba îi pot fi chiar potrivnice, conform judecăţilor noastre limitate, pot, prin iubitoarea Sa purtare de grijă, să ducă în cele din urmă la întâlnirea cu Sine.
[122] Aşa este tot omul fără Hristos, nu simte că este mort fără El. De aceea, pentru cei care nu-L cunosc, este nevoie de rugăciune şi jertfelnicie, nu de osândire şi renegare.
[123] Când prigonea Biserica.

temniță, îi hăituia și prigonea pe toți cei ce credeau în Hristos, dintr-o dată, pentru Hristos, este coborât într-un coș peste ziduri ca să scape de uneltirile iudeilor (Fapte 9, 25); altă dată este trimis noaptea la Cezareea și de acolo la Tars ca să nu fie sfârtecat de furia iudeilor (Fapte 9, 30). Ai văzut, iubite, câtă schimbare? Ai văzut ce transformare? Ai văzut cum, împărtășindu-se de mărinimia de sus, cu generozitate a adus partea sa[124]: râvna, căldura [inimii], credința, bărbăția, răbdarea, cugetarea la cele de sus, voința neabătută. De aceea a și fost învrednicit de mai mult ajutor[125] de sus și scrie zicând: „Am ostenit mai mult decât ei toți, dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu, care este împreună cu mine” (I Cor. 15, 10).

11. Pe acesta dar, vă rog, să-l imităm și noi cei ce am fost învredniciți să venim acum sub jugul lui Hristos și să ne bucurăm de înfiere. Arătați chiar de la început multă căldură și credință în Hristos, ca să atrageți cu putere mai mult har de sus, ca să faceți mai strălucitoare haina încredințată vouă și să vă bucurați de generoasa bunăvoință a Stăpânului. Căci dacă pe cei care nu au lucrat nimic bun, ba au mai avut și atâta povară de păcate, i-a învrednicit de atâtea daruri, urmându-și iubirea de oameni - căci nu i-a eliberat doar de păcate și le-a dăruit dreptatea, ci și sfinți i-a făcut și fii - dacă, prin urmare, mai dinainte le-a dat atâtea, voi, dacă - după atâtea daruri - doriți cu râvnă să aduceți ceva din parte-vă și împreună cu paza celor deja încredințate vouă arătați și o viețuire foarte atentă, cum oare nu veți fi învredniciți iarăși de o și mai mare cinste [din partea Lui]?

12. L-ați ascultat astăzi pe fericitul Pavel, cel ce a condus Biserica spre Mirele Ei, scriind și grăind: „încât dacă cineva este în Hristos, este zidire nouă” (II Cor. 5, 17)[126]. Dar ca să nu credem că despre această zidire sensibilă s-a vorbit, a adăugat „dacă cineva este în Hristos”, învățându-ne că, dacă cineva își schimbă viața conform credinței în Hristos, devine „zidire nouă”. Căci, spune-mi, ce mare folos este a vedea un cer nou și celelalte părți ale zidirii [tot noi], față de mărimea câștigului de a vedea un om ce s-a schimbat de la răutate la virtute și a trecut din rătăcire la adevăr? Acest fapt l-a numit fericitul „zidire nouă” și de aceea a și continuat îndată: „cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi”, arătând nu numai că au dezbrăcat prin credința în Hristos, precum o haină veche, povara păcatelor, ci și că au îmbrăcat veșmântul cel nou, strălucitor și împărătesc, ei care au fost eliberați de rătăcire și strălucesc în lumina dreptății. Pentru aceea a zis: „dacă cineva este în Hristos, este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată toate sunt noi”.

13. Cel ce alaltăieri petrecea în desfătări și lăcomie, îmbrățișează cu totul înfrânarea și simplitatea modului de viețuire? Cum nu sunt noi și minunate toate, când neînfrânatul de mai înainte, ce-și cheltuia viața aceasta în plăceri, dintr-o dată se ridică mai presus de patimi și precum unul ce nu mai are trup așa aleargă după întreaga-înțelepciune și curăție?

14. Ai văzut cum zidire nouă cu adevărat este ceea ce s-a întâmplat? Căci pătrunzând harul lui Dumnezeu, a replăsmuit și a schimbat sufletele: altele le face din cum au fost nu preschimbându-le ființa, ci primenind voința liberă și nelăsând mai departe ca ochii minții să aibă, ca și criteriu, o prejudecată” contradictorie față de lucruri[127], ci, curățind albeața ochiilor, le-a dat să vadă cu claritate[128] atât urâțenia și diformitatea răutății, cât și marea frumusețe și

124 Dumnezeu dăruiește dragostea Sa nemăsurată, iar noi facem din parte-ne, după putință, ceva incomparabil mai puțin. Și totuși aceasta este bucuria dăruirii reciproce între Dumnezeu și om, cea care nu ține seama de „cantitatea” darului, ci de calitatea lui (Sfântul Ioan pune mare accent pe buna dispoziție a voinței noastre de a-I sluji lui Dumnezeu).

125 roph - acest termen desemnează înclinarea acului balanței înspre talerul mai greu. La Sfântul Ioan Gură de Aur, el denumește înclinarea binevoitoare a lui Dumnezeu față de noi, când vede că ne luptăm sincer să-I păzim poruncile.

126 Pericopa din Apostol care se citise în acea zi.

127 Aceasta înseamnă că după botez vedem realitatea așa cum este ea, nu cum ne închipuim că este.

128 Cu limpezime, dar și în cele mai mici detalii.

strălucire a virtuții.

15. Ai văzut cum Stăpânul face zi de zi o nouă creație? Cine, spune-mi, a crezut [vreodată] că cel ce-şi pierdea adeseori întreaga existență în plăcerile vieții[129], închinându-se pietrelor şi lemnelor şi socotindu-le pe acestea dumnezei, s-a suit cu totul la atâta înălțime a virtuții şi a disprețuit şi batjocorit pe toate acelea: pietrele le-a văzut ca pietre, lemnele, ca lemne, iar Făcătorului tuturor I s-a închinat şi L-a cinstit prin credință mai mult decât pe toate cele din viața aceasta.

16. Ai văzut cum credința în Hristos şi urcuşul spre virtute sunt numite „zidire nouă"? Să luăm aminte, vă rog, şi noi, cei ce am fost inițiați mai demult şi voi, care v-ați bucurat acum de cinstea Stăpânului[130], la îndemnul apostolic care zice: „cele vechi au trecut, iată toate sunt noi". Uitând deci de toate cele de mai înainte, să ducem o viață nouă, schimbându-ne obiceiurile trupeşti[131] şi, cugetând la vrednicia Celui Ce locuieşte întru noi, să grăim şi să facem toate conform Lui.

17. Oamenii care au primit funcții lumeşti poartă pe haină întipărirea însemnelor împărăteşti şi de aceea sunt cinstiți înaintea tuturor. Ei s-ar ruşina să facă ceva ce ar fi nevrednic de acea haină cu însemne împărăteşti. Iar dacă unii îi atacă, au mulți [în jurul lor] care să intervină; dacă alții ar vrea să le facă rău, au deplină asigurare din partea hainei că nu pățesc ceva neplăcut. Aşadar, cu mult mai mult, cei care nu pe haină, ci în suflet au locuind pe Însuşi Hristos şi pe Tatăl Lui şi pe Duhul Sfânt, ar avea multă siguranță dacă ar fi drepți, arătând în toate, prin strictețea[132] şi grija modului de viețuire, că poartă chipul Împăratului![133]

18. Căci precum aceia, când prezintă însemnele împărăteşti, sunt recunoscuți de toți [ca slujbaşi ai împăratului], **tot aşa şi noi, cei ce L-am îmbrăcat o dată pe Hristos şi am fost învredniciți de a-L avea înlăuntru, dacă am vrea, am putea printr-un mod de viețuire atent, chiar tăcând, să scoatem la iveală puterea[134] Celui Ce locuieşte în noi**. Şi după cum hainele voastre de acum şi strălucirea veşmintelor iau ochii tuturor[135], tot aşa, dacă ați vrea, ați putea în toată vremea, prin viețuirea după Dumnezeu, să sporiți mai mult decât acum strălucirea hainei împărăteşti şi, prin multa râvnă, să-i atrageți pe toți care vă privesc spre un zel asemănător şi spre a-L slăvi pe Stăpân.

19. Căci de aceea şi Hristos zicea: „Să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Matei 5, 16). Ai văzut cum îndeamnă să lumineze lumina din noi nu prin haine, ci prin fapte? Spunând „să lumineze lumina voastră", a adăugat „ca să vadă faptele voastre bune". Această lumină nu se referă la simțurile trupeşti[136], ci luminează şi sufletele şi mintea celor ce privesc şi risipeşte

---

[129] Traducerea exactă ar fi: „şi-a cheltuit întreaga viață duhovnicească în plăcerile vieții biologice".
[130] Cele două categorii de oameni prezenți la cateheză: cei botezați cu ani în urmă şi noii botezați.
[131] Sensul foarte precis al textului este: „ca unii ce ducem o viață duhovnicească nouă să ne schimbăm şi deprinderile vieții biologice conform noilor cerințe ale celei dintâi".
[132] Nu în sens de rigiditate ori conformism gratuit şi desuet, ci de a duce un mod de viață care sesizează cele mai fine aspecte şi nuanțe ale păcatelor şi virtuților, aceasta presupunând desigur neabaterea nici chiar cu gândul de la poruncile Mântuitorului.
[133] Având în vedere cele spuse de Sfântul Ioan, oare mai pot creştinii de azi să-şi facă asigurări pentru viață, maşină, casă etc.
[134] Problema adevăratului ecumenism este una ascetică: doar vădindu-se în noi puterea lui Hristos, îi putem cu adevărat converti pe ceilalți.
[135] În perioada pe care o numim acum „săptămâna luminată" cei nou botezați erau îmbrăcați în straie albe şi erau în centrul atenției comunității. Dar această strălucire a vestimentației trebuie să constituie o meditație asupra vieții duhovniceşti. În acest mod este valorificată de Sfântul Ioan primenirea veşmintelor.
[136] Strălucirea şi fastul cu care, spre exemplu, sărbătorim acum Pastile, nu are nici un sens în lipsa unor corespondențe lăuntrice.

întunericul răutății, atrăgându-i către propria lor iluminare şi spre imitarea virtuții pe cei care au parte de ea.

20. „Să lumineze - zice - lumina voastră înaintea oamenilor.” Bine a zis „înaintea oamenilor”. Atât de puternică să fie lumina voastră încât nu numai pe voi să vă lumineze, ci să strălucească şi înaintea oamenilor, care au nevoie de călăuzirea ei. După cum lumina aceasta sensibilă alungă întunericul şi îi ajută să umble drept pe cei ce călătoresc, aşa şi lumina înţelegătoare ce vine, dintr-o vieţuire înaltă, celor ce au ochii minţii înceţoşaţi de întunericul înşelăciunii şi nu pot să vadă cu limpezime, le arată drumul virtuţii şi le curăţă albeaţa ochilor minţii, apoi îi conduce pe drumul drept şi îi ajută să umble pe calea virtuţii.

21. „Ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri.” Adică: virtutea voastră, şi stricteţea vieţuirii, şi dreapta săvârşire a faptelor bune să stârnească pe cei ce privesc spre slăvirea Stăpânului tuturor. Prin urmare, vă rog, fiecare dintre voi să se preocupe a trăi cu atât seriozitate, încât toţi care vă văd să-L vorbească de bine pe Stăpân.

22. De aceea şi fericitul acesta, următorul lui Hristos, dascălul înaltei vieţuiri, care se avântă peste tot şi face orice spre mântuirea oamenilor, a scris spunând: „Dacă cineva este în Hristos, este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată toate sunt noi”. Şi aceasta ca şi cum ne-ar îndemna: *Leapădă haina cea veche! Ia-o pe cea nouă care are atâta strălucire că întrece înseşi razele soarelui. Ia aminte să păstrezi frumuseţea hainei întru aceeaşi strălucire.* Căci atâta vreme cât acel rău demon şi duşman al mântuirii noastre vede haina cea duhovnicească asemeni unui fulger, nu îndrăzneşte nici măcar să stea aproape, atât se înspăimântă de strălucirea ei. Căci îi orbeşte ochii fulgerul ce ţâşneşte din ea.

23. De aceea, vă rog, chiar de la început să arătăm căldură în luptă şi strălucire orbitoare, pururea făcând mai strălucitoare şi mai luminoasă frumuseţea acestei haine. **Şi nici un cuvânt să nu iasă în zadar, ci mai întâi să veghem dacă aduce ceva folositor şi dacă poate zidi pe cei ce ascultă. Dar chiar şi atunci cu multă frică să grăim - ca şi cum cineva ar sta de faţă şi le-ar scrie** - aducându-ne aminte de spusa Domnului: „Zic vouă că pentru tot cuvântul nelucrător pe care îl vor grăi, oamenii vor da seama de raţiunea[137] lui în ziua judecăţii” (Mt 12, 36).

24. Să nu fie din parte-vă nici o discuţie lumească, nefolositoare şi fără nici un câştig [duhovnicesc]. Căci noi am ales o vieţuire nouă şi se cuvine să urmăm acestei vieţuiri cu fapta, ca să nu devenim nevrednici de ea[138]. Nu vedeţi cum în cazul funcţiilor lumeşti, cei ce se preocupă să ajungă în Senat sunt opriţi de legile omeneşti ca să făptuiască unele din cele care sunt cu totul îngăduite celorlalţi oameni? În acelaşi fel şi noi, cei acum iniţiaţi, cât şi cei ce ne-am învrednicit mai demult de acest har, ar trebui să fim drepţi. Căci suntem membri ai senatului duhovnicesc şi nu ne sunt îngăduite aceleaşi [comportări] ca şi celorlalţi. Ci să arătăm şi scumpătatea vorbei şi curăţia minţii; să ne educăm fiecare mădular[139] al nostru ca să nu facă nici o faptă care nu ar aduce mult câştig sufletului.

25. Oare ce vreau să zic? Să ne ostenim limba numai spre cântări de laudă, spre slavoslovire, spre citirea dumnezeieştilor cuvinte şi spre convorbiri duhovniceşti![140] Căci zice:

---

[137] Motivul, scopul pentru care au spus acel cuvânt.
[138] Orice alegere are sens şi dă rod în măsura continuităţii practicării a ceea ce ea cere.
[139] Parte a trupului, dar şi facultate a sufletului, după cum se şi face generic referire la limbă (exponent al membrelor trupului) şi minte (reprezentantă a puterilor sufleteşti). Cele din urmă se manifestă prin cele dintâi şi deci nu poate exista o disciplinare a trupului fără o bună aşezare a sufletului.
[140] Creştinii de atunci citeau cu voce tare. Este un obicei antic cu multiple implicaţii educaţionale şi mnemotehnice. Vorbind la un nivel psihologic, nu se exersează doar memoria vizuală, ci şi cea auditivă şi „cea

„[Grăiţi] dacă aveţi cuvânt bun spre zidire, că să dea har celor ce ascultă. Şi nu întristaţi Duhul lui Dumnezeu întru Care aţi fost pecetluiţi” (Efeseni 4, 29). Vedeţi că a nu respecta acestea duce la întristarea Sfântului Duh? De aceea, vă rog, să râvnim să nu facem ceva ce întrisează Sfântul Duh, ci dacă trebuie să mergem în oraş să nu ne ducem la adunările vătămătoare ori la întâlnirile nefolositoare şi pline de flecăreli. Să nu avem nimic mai de cinste decât Biserica şi casele de rugăciune[141] şi întâlnirile cu discuţii duhovniceşti.

26. Şi fiecare lucru făcut de noi să fie cu multă bună cuviinţă. Căci zice: „îmbrăcămintea[142] bărbatului şi râsul dinţilor şi umbletul piciorului arată cine este” (Is. Sir. 19, 27). Căci icoana stării sufleteşti este privirea senină a ochilor[143] şi mişcarea mădularelor arată în special frumuseţea ei. Iar dacă ne plimbăm prin centru, mersul nostru să fie atât de liniştit şi aşezat încât să-i uimească pe cei cu care ne întâlnim. Dar nici ochii să nu fie curioşi, nici picioarele să nu păşească cu neorânduială, iar limba să grăiască cu pace şi blândeţe. Într-un cuvânt, toate cele din afară să exprime frumuseţea lăuntrică a sufletului. Să trăim de acum schimbat şi neobişnuit, fiindcă noi şi neobişnuite sunt cele se s-au întâmplat cu noi, după cum şi fericitul Pavel arată, zicând: „Dacă cineva este în Hristos, este zidire nouă”.

27. Şi ca să vezi că noi şi minunate sunt cele dăruite nouă, iată: cei ce mai înainte eram mai lipsiţi de preţ decât lutul şi ţărâna, curăţiţi fiind, am devenit mai strălucitori decât aurul şi am câştigat cerul în locul pământului. De aceea şi toate cele dăruite nouă sunt duhovniceşti. Căci şi haina noastră este duhovnicească, şi hrana, şi băutura. Ar mai trebui ca şi faptele şi orice îndeletnicire să fie duhovniceşti. Căci acestea sunt roadă Duhului, după cum şi Pavel zice: „Iar roadă Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, facerea de bine, bunătatea, credinţa, blândeţea, înfrânarea. Împotriva unora ca acestea nu este lege” (Gal. 5, 22-23). Şi bine a zis ceea ce a zis. **Căci mai presus de lege sunt cei ce practică virtutea şi ei nu se supun legii**: „nu pentru cel drept s-a pus legea” (I Timotei 1, 9).

28. Şi după ce a vorbit despre roada Duhului, a continuat: „Iar cei ai lui Hristos şi-au răstignit trupul dimpreună cu patimile şi cu poftele” (Gal. 5, 23). Ca şi cum ar zice: nu au mai lăsat să se facă în el lucrarea răutăţii şi l-au statornicit să fie nelucrător [faţă de rău]. Şi atât l-au războit, încât l-au ridicat mai presus de patimi şi de pofte. Acesta este înţelesul lui „şi-au răstignit”[144]. Căci după cum cel pironit pe cruce şi străpuns de acele cuie, fiind sfâşiat de dureri şi îmboldit din toate părţile, nu mai poate fi supărat de poftele trupeşti şi sunt alungate de la el toate patimile şi orice poftă rea - durerea fiind mai aprinsă decât acele patimi - în acelaşi mod şi cei ce s-au oferit pe sine lui Hristos s-au pironit asemenea Lui şi au dispreţuit sila trupului, încât s-au răstignit pe ei înşişi împreună cu patimile şi cu poftele.

29. Iar noi, fiind ai lui Hristos, şi îmbrăcându-L, şi fiind învredniciţi de hrana şi băutura Lui cea duhovnicească, aşa să trăim, încât să nu avem nimic comun cu lucrurile lumii acesteia. Căci ne-am înscris în altă cetate, în Ierusalimul cel de sus. De aceea, vă rog, să arătăm fapte vrednice de acea cetate, ca şi prin cele care ne fac virtuoşi şi prin cele prin care îi stârnim pe alţii să-L slăvească, pe Stăpân, să atragem multă bunăvoinţă de sus. Fiindcă atunci

vocală” . Este foarte folositor a rosti sonor bucăţile lecturate, dovadă fiind psalmodierea şi rugăciunea făcute cu buzele de părinţii pustiei.

141 Poate se referă la casele de asceţi din care şi Sfântul Ioan făcuse parte în tinereţe.

142 Nu se referă doar la hainele în sine, ci şi la modul cum le aşezi şi care este intenţia folosirii lor. Echivalentul de azi e o paradă a modei, ilustrare perfectă a lipsei de bună-cuviinţă, chiar dacă uneori veşmintele par sărăcăcioase sau sumare.

143 Pasajul mai poate fi tradus: „Icoana clară a stării sufleteşti este înfăţişarea exterioară” (poate fi şi privirea, dar şi întregul aspect exterior al trupului).

144 Trupul nu se distruge prin asceză, ci se personalizează, devine un instrument prin care se manifestă deplin harul.

când Stăpânul nostru este slăvit[145], ne revarsă cu multă generozitate darurile. Căci primind El dispoziția noastră binevoitoare, știe că nu dă binefacerile Sale unor nerecunoscători și răuvoitori.

30. Știu că am lungit cuvântul. Dar iertați-mă! Căci multa noastră dragoste[146] părintească pentru voi ne-a tras să întindem învățătura. Căci văzând bogăția voastră duhovnicească și știind turbarea răului diavol și că acum mai ales aveți nevoie de multă siguranță și pază, de aceea v-am dat aceste îndemnuri: ca în fiecare zi să fiți treji și deșteptați, priveghind și păzind neîncetat comoara voastră duhovnicească, așa ca vrăjmașul mântuirii noastre să nu poată găsi nici o intrare [pe unde să se strecoare].

31. Legămintele pe care le-ați făcut cu Stăpânul, scriindu-le nu cu cerneală și hârtie, ci prin credință și mărturisire, să le păziți statornice și necălcate, silindu-vă să rămâneți tot timpul vieții în aceeași strălucire. Căci este cu putință - doar dacă vrem să aducem și noi neîncetat din partea noastră ceva - nu numai să rămânem întru aceeași strălucire, ci și mai strălucitoare să facem aceste haine duhovnicești. Fiindcă și Pavel, după botez, o dată cu trecerea timpului, mult mai luminos și strălucitor devenea, harul înflorind și mai mult în el.

32. Așadar, și noi să ne silim să veghem zi de zi, ca nu cumva strălucirea hainei noastre să primească vreo pată sau murdărie, ci *să fim foarte atenți până și în lucrurile socotite mărunte, ca să putem fugi de păcatele mari. Căci dacă începem să le disprețuim pe unele, socotind că nu au importanță, puțin câte puțin, mergând pe acest drum, vom ajunge în căderi mari.* De aceea, vă rog, să aveți pururea în minte pomenirea legămintelor și toate de care v-ați lepădat: adică cortegiile drăcești și celelalte meșteșugiri[147] ale vicleanului. De lepra acestora să fugiți pururea și să păziți nestricate legămintele cu Hristos ca, neîncetat împărtășindu-vă cu Sfintele Taine și întăriți fiind de această Hrană, să fiți neatinși de vicleniile diavolului.

33. Și printr-o viețuire înaltă să atrageți atâta har, încât și voi să fiți neînvinși și Biserica lui Dumnezeu să salte și să se veselească pentru sporirea voastră, și Stăpânul tuturor să fie slăvit și noi toți să fim învredniciți de împărăția cerurilor[148] cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Fiului Unuia Născut și Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui și Duhului Sfânt slavă, putere și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[145] De către cei pe care i-am incitat noi prin viețuirea noastră.
[146] Orice predică, cât de savantă, nu este nimic fără dragostea pentru cei cărora se adresează.
[147] Literal : „metodele” prin care își face în mod subtil -adesea nebăgată în seamă – prezența.
[148] Viețuirea virtuoasă a unui creștin se răsfrânge asupra destinului întregii firi create și, mai cu seamă, asupra celor din Biserică.

Indemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie şi să preţuim, mai mult decât orice, buna măsură.

Cuvânt către neofiţi

1. Chiar dacă postul s-a sfârşit, iubiţilor, să rămână însă evlavia. Şi chiar dacă vremea sfintei păresimi a trecut, să nu pierdem amintirea ei. Nimeni să nu se supere, vă rog, pentru acest îndemn. Nu ca să vă silesc să postiţi iarăşi spun acestea, ci vrând să vă ridicaţi [la o altă înţelegere a postului] şi de acum să dovediţi mai multă atenţie faţă de postul cel adevărat. **Căci şi cel ce nu posteşte poate posti.** Cum? Vă spun eu: când ne împărtăşim de mâncare, dar lepădăm păcatul. Acesta este de fapt postul cel mai spornic şi pentru el se renunţă la mâncăruri, ca să alergăm mai sprinteni pe drumul virtuţii. Şi dacă vrem, ne putem convinge că se poate şi să dăm trupului grija ce i se cuvine şi să ne păzim sufletul curat de păcate.

2. Iar acest fel de post ne este şi mai uşor. Fiindcă în acel post se renunţă şi la hrană şi am auzit pe mulţi zicând că este mare chinul nemâncării şi că provoacă slăbiciune trupului; se mai plâng şi de multe altele şi spun că sunt vătămaţi dacă nu fac baie şi dacă beau doar apă. Dar acestui post nu i se poate reproşa nimic asemănător. Căci este posibil şi să ne bucurăm de toate acestea, şi să-i dăm trupului slujirea lui, şi de suflet să ne îngrijim cum se cuvine. Căci n-am să vă îndemn acum să renunţaţi la nimic din toate acestea. Numai de păcat să stai departe şi să te lepezi necontenit de el. Şi aşa vei putea în toată vremea vieţii tale să săvârşeşti **postul cel adevărat**. Toate cele pe care le-am enumerat [mai înainte], dacă sunt folosite cu măsură, nu sunt oprite. Dar orice păcat este interzis. Şi acesta nu din altceva se naşte decât din desfătare şi din îmbuibare, şi din moleşeală. De aceea, vă rog, cunoscând acestea în amănunt, să nu aducem false pretexte pentru uşurătatea noastră.

3. Ceea ce am spus adeseori spun şi acum. După cum folosirea cu măsură a hranei aduce multă sporire şi sănătăţii trupului şi bunei aşezări a sufletului, tot aşa abuzul îl vătăma pe om din ambele părţi. Căci îmbuibarea şi beţia moleşesc vigoarea trupului şi vătăma sănătatea sufletului. De aceea să fugim de lipsa de măsură şi să nu fim uşuratici faţă de mântuirea noastră. Dar ştiind că **rădăcină a tuturor relelor este [lipsa de măsură]**, s-o ucidem fără înduplecare. Ca dintr-un izvor, aşa ţâşnesc din desfătare şi din beţie toate chipurile păcatului; şi ceea ce este pentru foc materia inflamabilă, sunt desfătarea şi beţia pentru alunecarea în păcat. Şi după cum abundenţa lemnelor aprinde mai tare focul şi ridică mai sus flacăra, tot aşa îmbrăţişarea desfătării şi beţiei duce la sporirea focului păcatelor.

4. Dar ştiu că înţelepţi fiind, nu veţi îngădui, după îndemnul nostru, ca măsura să depăşească hotarul. Şi este acum vremea să vă îndemn să vă întoarceţi nu numai de la obişnuita beţie, ci şi de la cea fără vin, căci aceasta este mult mai cumplită. Şi să nu vă mire ceea ce spun! Căci **există şi beţie fără vin**. Iar că există o astfel de beţie, ascultă-l pe proorocul, care zice: „Vai de cei ce se îmbată, însă nu cu vin" (Is 29, 6). Ce fel de beţie este aceasta fără vin? Multă şi felurită! Căci şi mânia provoacă beţie, şi slava deşartă, şi ieşirea din minţi, şi fiecare din pierzătoarele patimi ce se nasc în noi, fiindcă produc în noi o oarecare beţie şi suficienţă şi ne întunecă gândul. Căci nimic altceva nu este beţia decât împrăştierea puterilor fireşti şi rătăcirea gândurilor, şi pierderea înţelepciunii[149].

---

[149] Orice ieşire din matca firii - gânduri, închipuiri, sentimente, dorinţe, necazuri etc - este beţie. Aceste ieşiri din

5. Cu ce sunt mai puțin beți, decât cei ce se amețesc cu vin, mânioşii şi cei ce se aprind şi cei ce arată atâta lipsă de măsură, încât se umflă împotriva tuturor la fel, necumpănindu-şi vorbele şi nici făcând vreo deosebire între inşi. Căci după cum nebunii, azvârlindu-se în pietre nu simt, tot aşa şi cei plini de mânie şi asediați de furie [nu simt că sunt cuprinşi de patimă]. De aceea şi înțeleptul, vrând să arate pierzarea unei asemenea beții, zice: „Plecarea spre mânie i se face cădere" (Înț. Sol. 1, 21). Ai văzut cum printr-un scurt cuvânt ne-a arătat mărimea acestei patimi pierzătoare?

6. Iar **slava deşartă şi ieşirea din minți este altă beție, mult mai cumplită decât beția obişnuită**. Căci cel robit de aceste patimi îşi pierde puterea de judecată asupra realității şi nu este mai întreg la minte decât nebunii. Căci cel ce în fiecare zi este zgâlțâit de aceste patimi nu simte câtă vreme se găseşte în adâncul răutății, şi se îmbracă cu aceste rele de nevindecat. Să fugim, vă rog, şi de beția provocată de vin şi de cea iscată din patimile fără de rânduială ce ne întunecă gândurile; să ascultăm de dascălul întregii lumi: „Nu vă îmbătați cu vin, întru care este pierzanie" (Efeseni 5, 18).

7. Ai văzut cum ne-a limpezit prin acest cuvânt că este şi alt mod de a ne îmbăta? Căci dacă nu exista şi altă beție, pentru ce, după ce a zis „nu vă îmbătați", a adăugat „cu vin"? Acum ia aminte la covârşitoarea lui înțelepciune şi la exactitatea învățăturii atunci când adaugă ceva[150]. Căci zicând „să nu vă îmbătați cu vin", a adăugat „întru care este pierzanie", arătându-ne că lipsa lui de măsură ni se face pricină a toate relele. „Întru care este pierzanie" înseamnă „prin care pierdem bogăția virtuții".

8. Şi ca să înveți că aceasta a vrut să spună, voi încerca să vă limpezesc din înseşi cuvintele folosite. Căci „pierduți" obişnuim să-i numim pe acei tineri pe care-i vedem că risipesc pe nimic averea părintească şi fără nici o trebuință. Căci ei nu cunosc nici când, nici cât să cheltuiască, ci în scurt timp pierd toată averea şi ajung în cea mai neagră sărăcie. Asemenea acestora sunt şi cei robiți de beția vinului. Căci nici ei nu ştiu să-şi drămuiască după trebuință bogăția minții, ci, ca şi acei tineri pierduți, aşa şi aceştia sunt scufundați de beție. Dacă trebuie să grăiască ceva spun necuviințe şi vorbe aducătoare de multă pierzare. Căci ei spun şi fac toate fără ruşine; şi mai rău decât pierduții aceia care-şi cheltuie avuția, se aruncă pe sine în cea mai neagră sărăcie a virtuții. Adesea dând la iveală tainițele minții[151] lor, nu-şi dau seama, şi astfel pierd toată strânsura minții lor, devenind deodată pustii şi goi de toată evlavia şi priceperea.

9. Căci cel ce se îmbată nu ştie să-şi rânduiască cu judecată cuvintele, ci, precum o casă cu toate intrările deschise este uşor călcată de toți vrăjmaşii, aşa şi mintea unuia ca acesta este răvăşită şi spulberată de patimile pierzătoare. Căci beția nu este nimic altceva decât trădare a gândurilor şi situație de ocară şi boală de batjocură. Beția este libertate dată unui drac, întunecare a gândurilor, pustiire a priceperii, aprindere a patimilor trupeşti. Căci de unul îndrăcit adesea ni se face milă. Dar asupra bețivului ne oțărâm şi ne mâniem. De ce? Fiindcă acolo este blestemul diavolului, aici însă este vădită delăsarea şi multa neînfrânare; acolo este potrivnicia diavolului, aici potrivnicia propriei minți.

---

fire sunt cele ce se abat în mod eronat, căci există o ieşire din fire atunci când omul Îl cunoaşte pe Dumnezeu față către față. Dar în acest ultim caz, extazul este unul conform firii, căci firea noastră a fost creată ca să se poată împărtăşi de Dumnezeu mai presus de puterile ei, prin har.

[150] Nici un cuvânt al Scripturii nu este folosit fără oarecare noimă.

[151] Desemnează la Sfântul Ioan taina minții şi a inimii fiecăruia, cunoscută doar lui şi lui Dumnezeu (n. ed. fr). Cuvântul grec redat prin „strânsura" are, pe lângă sensul de avere, şi pe cel de ființare, în context, sensul imediat este cel de avere (lucruri care îți susțin existența), dar credem că Sfântul Ioan nu l-a utilizat gratuit, în momentul în care cineva îşi dezvăluie pe degeaba taina ştiută doar de sine şi Dumnezeu, îşi pierde oarecum ființa sa, rămâne cumva sărac şi gol de Dumnezeu.

10. Şi ca să vezi că aşa este, ia uită-mi-te la beţiv cum rabdă aceleaşi chinuri ca un îndrăcit, dacă nu chiar mai cumplite. După cum cel îndrăcit scoate spume din gură şi cade pe jos şi rămâne adesea nemişcat la pământ, nemaifiind conştient de cele din jur, ci privind cruciş, tot aşa şi cel beat - fiindcă o dată cu lipsa de măsură a vinului şi-a vătămat şi puterea de judecată a minţii - este asemenea cu acela: nu numai că scoate spume din gură şi zace mai rău ca un mort, ci adeseori varsă putreziciunea din gura sa. Şi pentru aceasta se face şi neplăcut prietenilor, şi nesuferit femeii, şi de batjocură copiilor, şi uşor de dispreţuit slugilor; într-un cuvânt, se face tuturor celor ce-l văd pildă de necuviinţă şi prilej de chicoteală.

11. Ai văzut că şi decât demonizaţii sunt mai de plâns unii ca aceştia? Vrei să afli după toate acestea şi capul răutăţilor? Chiar dacă am spus atâtea, încă nu am adăugat grozăvia cea mare: beţivul este străin şi de împărăţia cerurilor! Ascultă-l pe fericitul Pavel, care zice: „Nu vă înşelaţi! Nici desfrânaţii, nici idolatrii, nici adulterii, nici homosexualii, nici beţivii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu” (I Corinteni 6, 9-10). Dar ar putea spune cineva: Cum, şi idolatrul şi adulterul şi beţivul vor fi la fel scoşi din împărăţie? Nu aştepta, iubite, să înveţi de la mine! Căci eu doar am citit legea dumnezeiască unde aşa [scrie]. Nu te agita să afli dacă aceeaşi pedeapsă va primi beţivul cu a celorlalţi, ci aceasta vezi-o: că va suferi ca şi aceia alungarea din împărăţie. Iar cel ce este în afara acesteia, ce mângâiere mai poate avea?

12. Acestea vi le spun acum, nu osândindu-vă pe voi, cei de faţă. Să nu fie! Căci sunt încredinţat că sunteţi curaţi de această patimă prin harul lui Dumnezeu. Şi văd cea mai mare dovadă a acestui fapt în elanul cu care veniţi la Biserică şi în râvna pentru ascultarea acestei învăţături duhovniceşti[152]. Căci cel care nu are trezvie şi nu este neadormit nu pofteşte cuvintele dumnezeieşti[153]. Dar acestea le spun vrând ca prin voi să fie instruiţi şi toţi ceilalţi, iar voi să fiţi mai întăriţi, ca să nu fiţi robiţi vreodată de această patimă.

13. Căci beţivii sunt mai lipsiţi de minte decât necuvântătoarele. Cum? Îţi spun eu. Dobitoacele când însetează îşi împlinesc pofta doar cât este nevoie şi s-ar ruşina să depăşească trebuinţa. Dar oamenii cei cuvântători nu ţin seama cum să-şi potolească setea, ci cum să se bălăcească mai tare în vin şi aşa se aruncă într-o cumplită pierzanie. Căci după cum o corabie foarte încărcată se cufundă degrab, tot aşa şi omul care trece peste hotarul trebuinţei şi adaugă stomacului o povară mai mare îşi îneacă mintea şi desfigurează gingăşia sufletului.

14. De aceea, cuvine-se să aveţi mare grijă, iubiţilor, ca să îndreptaţi şi să răpiţi din furtuna aceasta pe aproapele vostru, încât nu numai pentru mântuirea voastră, ci şi pentru a celorlalţi să dobândiţi multă plată. Tot aşa şi Pavel a zis: „Nimeni să nu caute ale sale, ci folosul aproapelui” (I Corinteni 10, 24). Şi iarăşi: „Zidiţi-vă unul pe altul” (I Tesaloniceni 5, 11). Nu privi doar la aceasta, ca tu să fii sănătos şi să scapi de boală, ci îngrijeşte-te şi te preocupă cu ardoare ca şi mădularul tău să fie eliberat de aceeaşi vătămare şi să scape de boală. Căci „mădulare suntem unii altora şi dacă pătimeşte un mădular toate mădularele trebuie să pătimească, împreună cu el, iar dacă este slăvit un mădular trebuie să se bucure împreună cu el toate mădularele” (I Corinteni 12, 25-26).

15. Nu aveaţi nevoie de atâta îndemn şi sfat în vremea sfântului post cât aveţi acum. *Căci atunci postirea vă înţelepţea fară să vreţi.* Acum însă mă tem şi mă înfricoşez de lipsa de atenţie[154] şi de uşurătatea ce se nasc din ea. Căci spre nimic nu este atât de uşor firea

[152] Starea ascultătorilor este barometrul eficienţei unei predici.
[153] Iată un mod de a ne testa acuitatea trezviei noastre.
[154] Tensiunea postirii aduce o vigilenţă şi temere accentuată de a nu păcătui. Atmosfera generală a Bisericii ne ajută mult să progresăm duhovniceşte, mai ales dacă nu suntem destul de întăriţi în harul dumnezeiesc. Acesta este unul din aspectele perioadelor de post în Biserică.

omenească aplecată ca spre delăsare[155]. De aceea şi iubitorul de oameni Stăpân, chiar dintru început punând frâu asupra neamului omenesc, l-a pedepsit cu osteneală şi cu chin, arătând astfel mai dinainte multă grijă pentru mântuirea noastră[156].

16. Avem nevoie tot timpul de frâu ca să umblăm cu bună rânduială, căci şi iudeii tot din această pricină şi-au atras mânia de sus. Fiindcă după ce au fost scoşi din crunta robie a Egiptului, s-au bucurat în delăsarea lor şi au trăit fără frică, pe când ar fi trebuit să fie mai recunoscători şi să aducă mai cu osârdie slavă Stăpânului şi să arate o bună dispoziție pentru atâtea binefaceri ce au fost asupra lor. Dar ei, dimpotrivă, s-au lăsat robiți de multa delăsare. De aceea îi şi judecă dumnezeiasca Scriptură, când zice: „Mâncat-a Iacob şi s-a săturat, îngrăşatu-s-a, îngrăşatu-s-a şi s-a îndărătnicit cel iubit” (Deuteronomul 32, 15).

17. Căci după multele minuni şi semne uimitoare, după trecerea prin Marea Roşie şi pieirea egiptenilor, după noua şi străina hrană a manei, având încă proaspătă amintirea binefacerilor, au căzut în mare delăsare. Şi, uitând de toate acelea, au făurit un vițel şi s-au închinat lui, zicând: „Aceştia sunt dumnezeii tăi, Israile, cei ce te-au scos din pământul Egiptului” (Ieşirea 32, 4). O, câtă nerecunoştința! O, câtă nesimțire! Acesta era pururea obiceiul lor: când se lasă în delăsare, se abat şi uită de Binefăcător; iar când sunt strâmtorați cât de puțin atunci se pleacă şi se smeresc. Pentru aceea şi fericitul David, arătând aceasta, a zis: „Când îi ucidea pe ei, atunci îl căutau” (Ps. 77, 34).

18. Dar aşa este doar purtarea slugilor nerecunoscătoare şi a nesimțitorilor iudei. Noi însă, vă rog, necontenit răsucind[157] în minte darurile cele dumnezeieşti şi pomenind mărimea şi mulțimea binefacerilor Lui, să arătăm o bună dispoziție şi în toată vremea să ştim care este pricina bunătăților noastre. Să arătăm o viețuire vrednică de [aceste] binefaceri şi în fiecare zi să ne preocupăm de sănătatea sufletelor noastre, mai ales voi, cei ce acum ați fost învredniciți de dumnezeiasca şi tainica inițiere şi ați lepădat povara păcatelor şi ați îmbrăcat luminatul veşmânt. Dar ce zic „luminatul veşmânt”, când L-ați îmbrăcat pe Însuşi Hristos şi L-ați primit pe Stăpânul tuturor înlăuntrul vostru! Arătați, aşadar, o viețuire vrednică de Cel Ce locuieşte în voi ca să atrageți şi mai mult har de sus şi să râvniți a imita pe cel ce a fost mai întâi prigonitor şi apoi apostol.

19. Acesta, după ce a fost botezat şi luminat cu lumina adevărului, de îndată s-a şi făcut mare, iar cu trecerea timpului a devenit cu mult mai mare. Şi aceasta pentru că a adus din partea sa râvnă, căldura, cugetare nobilă, voință arzătoare, disprețuirea celor trecătoare; iar harul dumnezeiesc l-a inundat cu multă prisosință. Şi cel ce mai înainte arăta nebunie nestăvilită, alergând în toate părțile şi războind cuvântul adevărului, când a cunoscut calea adevărului, îndată i-a şi nedumerit pe iudeii cei tari de cerbice şi a fost coborât printr-o fereastră într-un coş, ca să poată fugi de cruzimea înnebuniților iudei. Ați văzut schimbare deplină? Ați văzut cum harul Duhului i-a preschimbat sufletul, cum i-a transformat voința, cum - asemeni focului ce cade pe spini - intrând harul înlăuntrul său i-a ars spinii păcatelor şi l-a făcut mai tare decât diamantul[158].

20. Pe acesta, vă rog, urmați-l şi voi! Şi veți putea nu numai două sau trei sau zece sau

[155] Permanenta dorință de relaxare şi confortul sunt elemente esențiale ale civilizației actuale şi acestea, adesea, mai ales pentru cei mai slabi duhovniceşte, ne împiedică inconştient în viața duhovnicească.

[156] Condițiile de după căderea omului în păcat sunt văzute de Părinți nu ca expresie a unei dreptăți juridice a lui Dumnezeu pentru călcarea lui Adam, ci ca singura cale prin care mila dumnezeiască mai putea lucra ceva pentru salvarea finală a omului şi a creației.

[157] Cugetând la ele sub toate aspectele şi în cele mai mici detalii, căci nici un dar al lui Dumnezeu nu este finit şi fără scop întru veşnicie.

[158] Pentru un creştin este esențială experiența lăuntrică a harului, ca încredințare a dispariției păcatului şi a urmărilor sale.

douăzeci de zile să fiţi numiţi neofiţi, ci şi zece şi douăzeci şi treizeci de ani, ba chiar toată viaţa voastră vă veţi învrednici de această cinste[159]. Căci dacă vom râvni ca lumina din noi, adică harul Sfântului Duh, să o facem mai strălucitoare prin lucrarea faptelor bune, încât niciodată să nu se stingă, ne vom bucura în toată vremea vieţii de acest nume de cinste. Dar după cum cel cu trezvie şi neadormit şi care arată o vieţuire vrednică este neîncetat un neofit, tot aşa cel uşuratic, chiar şi după o singură zi se face nevrednic de această cinste.

21. Fiindcă şi fericitul Pavel, prin virtutea de după botez atrăgându-şi mai multă bunăvoinţă de sus, a rămas continuu în această strălucire, sporind în sine, prin virtute, strălucirea luminii. Iar Simon Magul pocăindu-se, a alergat la darul botezului şi s-a împărtăşit de harul şi cinstea Stăpânului, dar nu a adus o voinţă[160] pe măsură, ci a arătat uşurătate. Şi pe dată a rămas pustiu de atâta dar, încât a primit de la cel dintâi dintre apostoli sfat ca să vindece prin pocăinţă mărimea greşelii. Căci i-a spus: „Pocăieşte-te de această răutate a ta, că doar ţi se va ierta cugetul inimii tale" (Fapte 8, 22).

22. Dar să nu fie ca vreunul din cei adunaţi aici să zacă vreodată într-o stare ca aceea, ci - după fericitul Pavel - toţi să ne dăm pe sine unei atât de mari virtuţi încât să fim învredniciţi de o mai generoasă cinste din partea Stăpânului. Căci nu fără importanţă sunt, iubite, cele de care am fost învredniciţi. Mărimea darurilor întrece orice minte omenească şi biruie orice cuget de-al nostru. Ia gândeşte-mi-te ce stăpânie[161] ţi s-a încredinţat şi ce fel de vrednicie ai primit de la Împăratul tuturor. Cel mai înainte rob, prizonier şi răzvrătit a fost ridicat la treapta de fiu. Prin urmare, nu fi uşuratic, nici nu îngădui să ţi se răpească această vrednicie, nici nu te lăsa golit de această bogăţie duhovnicească. Căci dacă tu nu vrei, nimeni nu poate vreodată să îţi ia cele ce ţi-a dăruit Dumnezeu[162]!

23. Acest lucru nu este cu putinţă în treburile omeneşti. Căci atunci când cineva are vreo vrednicie din partea împăratului lumesc, pierderea ei nu stă în voia proprie, ci cel care i-a dat-o, acela i-o şi ia; şi oricând vrea, îl văduveşte de acea vrednicie şi îl face dintr-o dată om simplu şi îl dezleagă din funcţie. Dar cu Împăratul nostru toate sunt pe dos. Căci vrednicia o dată dăruită din iubire de oameni - adică înfierea, sfinţenia, harul Duhului - nimeni nu ne-o mai poate răpi vreodată, afară doar de suntem delăsători. Dar ce vorbesc eu de răpire! Căci dacă vede că avem o dispoziţie binevoitoare faţă de cele deja încredinţate ne mai adăugă [şi pe deasupra], şi cu multă nobleţe sporeşte darurile din partea Lui.

24. Ştiind, aşadar, că după ce [am primit] harul lui Dumnezeu totul depinde de noi şi de râvna noastră, să arătăm o bună dispoziţie faţă de cele dăruite nouă ca să ne facem vrednici de daruri şi mai mari. De aceea, vă rog, voi, care aţi fost învredniciţi acum de dumnezeiescul dar, arătaţi multă veghere şi păziţi curată şi nepătată îmbrăcămintea cea duhovnicească dată vouă. Iar noi, care am dobândit acest dar mai demult, să arătăm multă schimbare în vieţuire. Căci este! Este ridicare, dacă vrem! Şi se poate să ne întoarcem la frumuseţea şi strălucirea de la început, numai să facem şi noi ceva din partea noastră.

---

159 Sunt esenţiale pentru progresul duhovnicesc nu atât puterea şi capacităţile omului, cât atitudinea personală binevoitoare şi dornică de a lucra pentru Dumnezeu.

160 După botez, stă în puterea noastră să nu mai păcătuim dacă ne vom ţine aproape de harul lui Dumnezeu. Această afirmaţie a Sfântului pare incredibilă pentru noi, cei de azi, dar este perfect coerentă cu toate implicaţiile botezului şi mai ales este adevărată. Pentru noi problema este dacă vrem să primim acest adevăr.

161 Analogie cu funcţiile puterii publice.

162 Redutabilă afirmaţie a Sfântului Ioan. Prin urmare, dacă vrem, chiar şi această viaţă poate deveni un rai în comparaţie cu necazurile inerente ei. După botez - dar conşientizat pe deplin – întreaga responsabilitate a păcatului cade asupra omului, nu asupra diavolului. Dacă ceva ni se pare că nu se derulează bine, ar trebui să ne scrutăm mai întâi lăuntrul şi conştiinţa şi apoi să încercăm remedii externe. Toţi, prin starea de nepocăinţă şi delăsare în care ne aflăm, suntem vinovaţi pentru faţa şi mersul actualei lumi.

25. În cazul frumuseții trupești, înfățișarea o dată schimonosită și frumusețea o dată pierdută, fie din pricina bătrâneții sau a bolii sau a altei dereglări, nu mai poate reveni prin nici un meșteșug la strălucirea [avută]. Căci acest lucru ține de afectele firii și de aceea nu se mai poate să revină la strălucirea frumuseții dintâi. Dar în cazul sufletului, dacă vrem, chiar și acest fapt este posibil, din pricina negrăitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu: frumusețea, o dată pătată și urâțită și rușinată prin mulțimea păcatelor, degrab poate reveni la buna alcătuire dintâi. Numai să arătăm pocăință sinceră și deplină!

26. Însă acestea le spun pentru mine și pentru cei botezați mai demult. Dar voi, noi ostași ai lui Hristos, dați-mi crezare și râvniți în tot chipul să păstrați curată haina voastră. Mult mai bine este să aveți de acum grijă și frământare pentru strălucirea ei, ca necurmat să rămână în curăție și să nu primească vreo pată, decât - fiindcă ați fost delăsători - să lăcrimați și să plângeți ca să spălați noroiul de pe ea. Să nu pățiți la fel ca și noi, vă rog, ci delăsarea celor dinaintea voastră să vi se facă pricină de întărire.

27. Și ca niște ostași duhovnicești, de bună calitate și neadormiți, lustruiți-vă în fiecare zi armele cele duhovnicești, ca privind potrivnicul lucirea lor, să stea departe și să nu socotească că se poate apropia. Căci dacă vede nu numai armele fulgerând, ci și pe voi îngrădiți din toate părțile și avuția minții voastre păzită cu multă **trezvie**, precum un palat, se rușinează și pleacă, știind că nu va putea nimic mai mult, chiar de ar încerca de mii de ori. Căci și dacă este temerar, și dacă [pare] înfricoșător, și dacă este mai sălbatic decât orice fiară, văzând armura voastră duhovnicească și tăria dată de Duhul, își dă seama mai limpede de propria slăbiciune și se depărtează cu multă rușine, ocărându-se foarte și știind că uneltește în zadar[163].

28. Să fim, vă rog, cu toții treji: și noi, cei botezați mai demult, ca să ne putem reîntoarce la frumusețea cea dintâi și să curățim noroiul adunat; și voi, cei ce v-ați bucurat de cinstea împărătească de curând, ca să arătați multă priveghere și tărie, încât să rămâneți neîncetat în curăție și să nu primiți nici o pată sau murdărie din viclenia diavolului. Iar când acesta este de față și stă pe aproape ca să azvârle săgețile răutății, noi să ne îngrădim din toate părțile și cu mult zel să stăm împotriva lui, având multă prevedere pentru mântuirea noastră, ca să putem și să fugim de vicleniile aceluia, dar și, rămânând nevătămați, să atragem ajutorul de sus, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui și Duhului Sfânt slavă, putere și cinste, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[163] Demonul se poate apropia de noi doar dacă suntem în nelucrare. Mântuitorul spune în Ghetsimani: „Pentru ce dormiți? Sculați-vă și vă rugați, ca să nu intrați în ispită” (Luca 22, 46). Încercarea vine doar când noi suntem într-o stare ce ne permite alegerea, adică într-una de neangajare în ceva.

A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole.

Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii delăsători.

Cuvânt către neofiţi

1. Iarăşi hipodrom şi spectacole drăceşti! Şi iar adunarea noastră este împuţinată azi. De aceea şi eu, temându-mă de uşurătatea ce se iscă din delăsare şi lipsă de atenţie, mai dinainte am îndemnat şi am rugat iubirea voastră ca să nu piardă bogăţia strânsă în post, nici să nu se atingă de lepra spectacolelor drăceşti. Şi, cum era de aşteptat, nu am avut nici un câştig din acel îndemn. Căci iată, unii dintre cei care au ascultat[164] învăţătura noastră, azi au fost traşi afară şi au părăsit această dăscălire duhovnicească[165], alergând acolo şi aruncând dintr-o dată toate din mintea lor: amintirea sfintei păresimi, mântuitorul praznic al zilei învierii, împărtăşirea tainică şi înfricoşată cu Sfintele Taine şi neîncetata[166] noastră învăţătură.

2. Ce râvnă voi mai avea pentru obişnuita învăţătură văzând că nu se trage nici un câştig din cele spuse de noi, ci pe cât învăţăm mai mult, pe atât creşte şi delăsarea[167]? Iar nouă, aceasta ne produce mai multă durere, iar pe aceia îi aruncă într-o mai mare osândă.

Dar nu numai durere ne aduce, ci ne aruncă într-o şi mai mare deznădejde. Căci după cum un ţăran - dacă vede că, după multe osteneli şi greutăţi, pământul nu dă nimic pe măsura ostenelii, ci este asemenea pietrei sterpe - devine mai plictisit pentru a-l lucra, văzând că se osteneşte în deşert, tot aşa şi dascălul - când observă, după multă preocupare şi învăţătură susţinută, că ucenicii rămân în aceeaşi delăsare - nu mai poate cu aceeaşi ardoare să le grăiască învăţătura duhovnicească. Numai că în acest caz el nu-şi pierde plata ostenelilor dacă ascultătorii arată lipsă de interes.

3. Căci în cazul învăţăturii duhovniceşti nu se întâmplă ce se vede în cazul pământului. Acolo, dacă pământul este înşelător, ţăranul se întoarce acasă cu mâna goală, neputând să afle nici o mângâiere de pe urma ostenelilor. Aici, însă, nu este aşa, ci chiar dacă ucenicii se îndărătnicesc în aceeaşi lipsă de interes, chiar dacă nici unul nu se foloseşte de cele spuse, dascălul nu se păgubeşte cu nimic din cele ce i se cuvin şi astfel îşi ia cu prisosinţă plata ostenelilor, fiindcă iubitorul de oameni, Dumnezeu, nu-i taie câştigul din pricina delăsării acelora, ci şi dacă ascultă şi dacă nu ascultă, El tot îl răsplăteşte înmiit.

4. Dar, fiindcă nu urmărim doar să rămânem cu răsplătirile, ci ne îngrijim mult şi de câştigul şi folosul vostru, socotim delăsarea voastră ca o pagubă a noastră. De aceea şi cugetăm că ne-am ciopârţit bucuria; dar [se rupe bucuria] mai ales când ne gândim că acest lucru se face pricină de şi mai mare osândă pentru cei care, după atâta îndemn, stăruie în

---

[164] În timpul postului.

[165] Oare echivalentul acelor spectacole nu sunt unele emisiuni TV cu mult mai fastuoase în zilele marilor sărbători creştine şi care ne ţintuiesc în fotolii, furându-ne amintirea prăznuirii duhovniceşti?

[166] Cuvântul grec presupune şi continuitatea, dar şi densitatea învăţăturii prezentate catehumenilor, lucru uşor vizibil din lecturarea prezentelor cateheze.

[167] Dacă Sfântul Ioan se plângea de nestatornicia creştinilor de atunci, oare ce viaţă trebuie să ducem noi, ce putere a cuvântului trebuie să avem, pentru a putea domoli puţin nestatornicia oamenilor contemporani?

aceeaşi delăsare şi nu vor să câştige nimic din neîntrerupta învăţătură.

5. Aceasta şi Hristos a spus-o despre iudei: „Dacă nu veneam şi nu le grăiam, păcat nu aveau. Acum, însă, nu au pretext pentru păcatul lor" (In 15, 22). Dar ea se potriveşte a fi grăită şi acum despre cei care au preferat adunării de aici recitările de afară, petrecerile vătămătoare, hipodromul şi spectacolele diavolului. Dacă nu i-am fi îndemnat atât de mult mai înainte, dacă nu am fi repetat tot timpul, rugându-i ca pe nişte copii mici, şi nu i-am fi chemat în fiecare zi prin multa învăţătură pe drumul virtuţii, arătându-le deopotrivă ciuma răutăţii şi ridicându-i spre îndreptarea greşelilor, dacă nu le-am fi spus toate acestea mai înainte, degrabă s-ar învrednici de iertare.

6. Acum, însă, ce apărare mai au? Cine le va da iertare, când nu numai că primesc vătămarea ieşită din multa uşurătate, ci şi pentru alţii sunt pricină de poticneală? Căci nici măcar cel bătrân nu se gândeşte la vârsta sa, nici la ieşirea sufletului, nici la mărimea poverii păcatelor pe care le-a făcut, ci în fiecare zi sporeşte greşelile şi se face celor tineri dascăl al uşurătăţii. Spune-mi şi mie, când va putea un astfel de om să îndrepte uşurătatea unui copil şi să înţelepţească un tânăr necuviincios, el însuşi fiind neînţeleptit la vârsta pe care o are? Iar când [i se spune] că va da socoteală nu numai pentru cele ale sale, ci şi pentru că s-a făcut altora dascăl al uşurătăţii, nici aşa nu renunţă la această obişnuinţă rea.

7. Căci, după cum cel ce lucrează virtutea capătă răsplată nu numai pentru osteneala lui, ci şi pentru folosul adus celorlalţi, aducându-i pe mulţi la râvna şi imitarea virtuţii sale, în acelaşi mod şi cei ce lucrează răutatea primesc pedepse mai mari prin aceea că dau prilej de uşurătate pentru alţii[168]. Ce să îi mai mustram pe tineri dacă bătrânii se pleacă spre atâta uşurătate şi nu ascultă de îndemnul apostolului, care zice: "nu fiţi piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu" (I Cor. 10, 32).

8. Ai văzut milostivirea apostolului, ce sfătuire a dat, temându-se foarte şi tremurând, din pricina celor vătămaţi de uşurătatea noastră, ştiind că nu mică va fi primejdia pentru cei ce au molipsit şi pe alţii cu uşurătatea? De aceea îndemnându-i, le spunea să se îngrijească pururea de virtute: „fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi" (I Cor. 10, 31). Ia aminte la exactitatea îndemnului! Toate - zice - pe care pui mâna şi le faci, să aibă rădăcina şi temelia aceasta: să fie spre slava lui Dumnezeu şi nimic să nu fie din partea ta care să nu aibă această temelie. Aşadar, „fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi".

9. Şi cum este aceasta: a mânca şi a bea spre slava lui Dumnezeu? Este atunci când şezând la masă mulţumeşti Celui Ce ţi-a dat-o, când Îl recunoşti ca Dătător, când nu porţi discuţii lumeşti, ci - cu multă cumpătare plinind trebuinţa trupului şi refuzând orice lipsă de măsură şi îmbuibare - când te scoli, mulţumeşti Celui Ce a dat hrana spre întremarea noastră. Aşa faci toate spre slava lui Dumnezeu. Căci zice: „fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi".

10. Ia uită-mi-te cum prin aceste puţine vorbe a cuprins tot modul nostru de trai! Căci zicând „fie altceva de faceţi", s-a referit într-un singur cuvânt la toată viaţa noastră, vrând ca noi să lucrăm faptele virtuţii fără să privim deloc la slava oamenilor. Dar nu numai aceasta a vrut să ne spună prin „fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi", ci ne mai dă de înţeles ceva: să ne depărtăm de orice faptă a răutăţii şi nimic să nu facem care nu aduce slavă Stăpânului tuturor. Dacă urmăm virtutea, să fim atenţi, mai întâi de toate, dacă ne

[168] Orice lucrare a omului se răsfrânge asupra întregii umanităţi şi, în cele din urmă, asupra întregului univers. Responsabilitatea noastră în faţa lui Dumnezeu pentru mersul lumii este imensă, şi puţini oameni - poate doar sfinţii - au putut să sesizeze implicaţiile fine ale faptelor şi gândurilor noastre.

aduce laudă din partea singurului Dumnezeu; să nu avem sub nici o formă ca motiv faima din partea oamenilor. Iar dacă suntem delăsători, numai acel lucru să ne înfricoşeze şi să ne strunească cugetul nostru: acea judecată nemitarnică şi venirea acelei zile înfricoşate şi că cele ale noastre sunt spre ocara lui Dumnezeu. Şi, precum despre cei ce se nevoiesc în virtute spune: „pe cei ce Mă slăvesc îi voi slăvi” (I Regi 2, 30), aşa auzi-l iar şi pe proorocul, care zice: „Vai vouă, că din pricina voastră numele Meu este batjocorit între neamuri” (Romani 2, 24; Isaia 52, 5; Iezechiel 36, 20).

11. Vezi câtă înverşunare are cuvântul? Dar cum să-L slăvim pe Dumnezeu? Printr-o trăire spre slava lui Dumnezeu şi prin luminarea ce iese din viața noastră, după cum zice altundeva: „să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). Căci nimic nu face să fie atât de mult slăvit Stăpânul nostru ca viețuirea înaltă. După cum lumina soarelui luminează ochii celor ce o privesc, tot aşa şi virtutea îi atrage spre contemplarea ei pe toți care o privesc şi îi mişcă spre slăvirea Stăpânului pe cei cu mintea sinceră. *Deci pe toate câte le facem, aşa să le facem, ca să mişte spre slavoslovie pe fiecare din cei ce ne privesc.* Căci zice: „fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți”.

12. Oare ce spun? Dacă vrei să bucuri pe cineva vreodată, nu pofti să slujeşti celor care petrec în bunăstarea şi luxul acestei lumi, ci celor în necazuri, celor în împrejurări grele, celor în temnițe, celor cu totul goi şi care nu au parte de nici o mângâiere. Adu-le acelora fericire, şi multe [vei primi]. Căci dobândeşti mare câştig de la aceia şi devii mai înțelept şi lucrezi totul spre slava lui Dumnezeu. Iar dacă trebuie să ai grijă de cineva, alege-i mai bine pe orfani şi pe văduve şi pe cei aflați în multă sărăcie, decât pe cei ce trăiesc în slavă şi strălucire. Căci El Însuşi a zis: „Eu sunt tatăl orfanilor şi judecătorul văduvelor” (Ps. 67, 6). Şi iarăşi: „Judecați pe orfan şi faceți dreptate văduvei şi veniți apoi să vorbim, zice Domnul” (Isaia 1, 17).

13. Dacă vrei pur şi simplu să te duci în piață[169], adu-ți aminte de îndemnul apostolului, care zice: „fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți”. Nu risipi timpul[170] în adunări nefolositoare şi vătămătoare, ci abateți drumul către casa lui Dumnezeu, ca şi trupul şi sufletul să primească mult folos. Dacă discutăm cu cineva, s-o facem cu multă îngăduință şi blândețe şi să nu lăsăm să ne întindem în convorbiri lumeşti, care nu au nici un folos, ci să discutăm acele lucruri care şi ascultătorilor le sunt de mare folos şi pe noi ne feresc de orice acuză[171].

14. Acestea nu le-am adus în fața dragostei voastre pe degeaba, ci ca să ştiți de câtă prevedere este nevoie dacă vrem să ne îngrijim de mântuirea noastră şi de câtă osândă sunt vrednici cei care au preferat acestei adunări şi învățăturii duhovniceşti scenele de afară şi adunările nefolositoare şi vătămătoare şi hipodromul şi spectacolele drăceşti şi pierzătoare. Ei nu l-au ascultat pe fericitul Pavel, care zice: „nu fiți piatră de poticneală nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu” (I Cor. 10, 32).

15. Ce iertare le rămâne unora ca aceştia, ce apărare vor avea, când creştinul, având parte de această învățătură şi împărtăşindu-se cu înfricoşatele Taine, petrece împreună cu iudeul şi elinul şi se bucură de acele lucruri care le plac şi acelora? Când vom mai putea,

---

169 Echivalentul centrului de azi: locul unde se petrec noutățile, distracțiile, tranzacțiile, în genere viața publică cea mai animată a cetății.

170 Timpul dat ca prilej de mântuire. Orice clipă de după botez, după cuvântul apostolului Pavel, trebuie chivernisită cu multă atenție, în favoarea desăvârşirii noastre şi a celorlalți. „Răscumpărați vremea, căci zilele rele sunt” (Efeseni 5, 16).

171 Reproşul ar putea veni atât din partea celor care ne aud şi apoi gândesc rău despre noi, cât şi din partea conştiinței noastre.

spune-mi, să-l aducem pe cel rătăcit la adevăr şi să-l atragem la dreapta credinţă pe cel stăpânit de atâta uşurătate? Oare nu se potriveşte şi nouă să zicem unora ca aceştia ceea ce a spus fericitul Pavel corintenilor care intrau în templele idoleşti după ce au primit cuvântul dreptei credinţe? „Dacă cineva - zice - te vede pe tine, cel ce ai cunoştinţa, şezând în templu" (I Cor. 8, 10).

16. Dar noi, schimbând puţin cuvintele, vom zice: „Dacă cineva te vede pe tine, cel ce ai cunoştinţa dreptei credinţe, trecându-ţi vremea în acele adunări nefolsitoare şi vătămătoare, oare conştiinţa lui, slabă fiind, nu se va întări ca mai mult să urmeze asemenea distracţii?" Căci ceea ce fericitul acela a spus cu privire la cei ce merg în templele idoleşti, fără a ţine seama de nimic, după ce au primit cunoştinţa dreptei credinţe şi se fac pricină de sminteală celorlalţi, aceasta o spunem şi noi acum - fiind bun prilejul - către cei ce aleargă la acele nelegiuite adunături şi cinstesc mai mult spectacolele păgâne, decât întrunirea de aici[172].

17. Dar care e câştigul atâtor acuzaţii când cei vinovaţi nu aud, nici nu sunt de faţă când se spun aceste lucruri? Totuşi, chiar şi aşa, nu este fără de folos îndemnul nostru. Căci se poate ca prin înţelegerea [dobândită] de voi, ei să afle toate acestea în amănunţime şi să fugă de momeala diavolului, întorcându-se la hrana cea duhovnicească[173]. Aşa fac şi medicii. Căci doctorii, când îi cercetează pe cei neputincioşi, le vorbesc despre tămăduire nu numai acelora, ci şi celor care stau de faţă şi sunt sănătoşi. Ei rânduiesc şi tot ceea ce [trebuie să facă] cei din preajma suferindului. Lor le încredinţează grija acestor lucruri şi nu pleacă până nu pun totul la punct. Aşadar şi noi, chiar dacă nu sunt de faţă cei suferinzi, vă încredinţăm vouă, celor sănătoşi, instrucţiunile pentru vindecarea acelora şi vă dezvăluim durerea sufletului nostru ca voi să vă îngrijiţi mai departe de mântuirea mădularelor voastre şi să pliniţi cu fapta îndemnul apostolului: „fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi".

18. Şi când pleci de aici, fă ceva pentru mântuirea fratelui! Nu-l acuza doar, nici nu-l certa, ci sfătuieşte-l, mângâie-l, arată-i vătămarea ce vine din priveliştile păgâne, dar şi folosul şi câştigul învăţăturii de aici. Lucrează spre slava lui Dumnezeu şi îţi vei agonisi de două ori mai multă plată: pentru cele care le faci spre folosul mântuirii tale şi pentru cele prin care te zbaţi să vindeci mădularul tău. Căci aceasta este fala Bisericii, aceasta porunca Stăpânului: să nu te preocupi numai de cele ale tale, ci şi de cele ale aproapelui!

19. Ia aminte la câtă vrednicie se ridică pe sine cel ce se osteneşte mult pentru mântuirea aproapelui! Unul ca acesta, pe cât e cu putinţă omului, Îl imită pe Dumnezeu. Ascultă-l pe profetul, care zice: „cel ce scoate dintr-un nevrednic un drept va fi precum gura Mea" (Ieremia 15,19). Cel ce râvneşte să-l mântuiască pe fratele fără de grijă - zice - şi să-l răpească din gâtlejul diavolului, Mă imită pe Mine, pe cât e omeneşte cu putinţă. Ce poate fi la fel cu această vrednicie? Aceasta este mai mare decât toate faptele bune, acesta este vârful tuturor virtuţilor.

20. Şi este mai mult decât firesc. Căci dacă Hristos Şi-a vărsat sângele pentru mântuirea noastră, iar Pavel strigă către cei care aduc sminteală şi lovesc conştiinţa celor ce-i privesc: piere fratele tău cel slab prin cunoştinţa ta; el, pentru care a murit Hristos! (I Corinteni 8, 11]; deci, dacă Stăpânul tău şi-a vărsat sângele din cauza lui, cum nu este nedrept fiecare dintre noi, dacă nu îndeamnă prin cuvânt şi nu dă mâna celor căzuţi din uşurătate în

[172] Semnalăm doar echivalenţa observată de Sfântul Ioan între manifestările pline de fervoare ale spectacolelor şi vechiul cult idolatru.

[173] Sfântul Ioan vede în credincioşii prezenţi puntea de legătură între el şi cei absenţi, punte prin care cuvântul său poate ajunge la aceia. „V-am spus acestea ca acei care nu sunt de faţă să audă prin voi" (P. G. 51, 70) sau „Dragostea voastră să fie pentru noi punte către aceia" (P. G. 51, 71). (n. ed. fr.)

cursa diavolului? Iar că veți face aceasta, plini de dragoste fiind pentru mădularele voastre, şi veți aduce pe frații voştri la Maica tuturor[174], sunt pe deplin convins, ştiind eu că, înțelepțiți fiind de harul Lui Dumnezeu, puteți şi pe alții să-i faceți să priceapă.

21. Vreau mai departe să-mi întorc cuvântul către neofiți. Neofiți îi numesc nu numai pe cei învredniciți de curând de duhovnicescul dar, ci şi pe cei [botezați] acum un an sau mai de mult. Căci dacă ar vrea, ar putea şi aceştia să se bucure neîncetat de acest nume de cinste. Această tinerețe nu cunoaşte bătrânețe, nu este supusă bolii, nu se pierde prin lipsa de vlagă[175], nu slăbeşte odată cu timpul, nu poate fi cucerită prin nimic, nu este împuținată de nimic, decât numai de păcat. Căci bătrânețea ei [vine] prin istovirea din păcat.

22. Şi, ca să ştii că păcatul este mai istovitor decât toate, ascultă-l pe proorocul, care zice: „Ca o sarcină grea apăsat-au asupra mea" (Ps. 37, 5-6). Dar nu numai că este greu, ci şi urât mirositor. Căci adaugă: „împuțitu-s-au şi au putrezit rănile mele". Ai văzut că păcatul nu este numai greu, ci şi urât mirositor? Învață acum din cele ce urmează şi de unde se naşte el, căci zice: „de la fața nebuniei mele". Prin urmare, nebunia[176] ni se face pricină a toate relele. Se poate deci ca unul bătrân, prin vârsta trupului, să fie tânăr şi neofit, prin prospețimea harului, iar unul tânăr după trup să fie îmbătrânit prin mulțimea păcatelor. Când păcatul află intrare produce multe cusururi şi zbârcituri.

23. De aceea, vă rog, şi pe cei ce ați fost de curând învredniciți de botez şi pe cei ce ați luat darul mai înainte, pe unii să curățiți prin mărturisire şi lacrimi şi pocăință sinceră murdăria primită până acum, pe alții să păstrați strălucirea neveştejită şi să vegheați la frumusețea sufletului, ca să nu primiți nici măcar o pată care ar putea provoca vreo întinăciune. Nu vedeți pe cei ce poartă haine arătoase câtă grijă au când umblă prin piață ca nu cumva sărind vreo picătură de noroi să le strice frumusețea hainei[177], deşi din aceasta nu rezultă vreo vătămare a sufletului? Căci haina este distrusă de molii şi în timp se uzează. De altfel, se poate uşor spăla de orice murdărie, prin apă. Dar sufletul, dacă va primi vreo pată - să nu se întâmple asta vreodată! - fie prin limbă, fie prin gândurile ce se nasc în minte, îndată intră în el multă pagubă, multă îngreuiere şi multă putoare.

24. De aceea, temându-mă şi eu de vicleniile vrăjmaşului, vă îndemn neîncetat să păstrați îmbrăcămintea de nuntă neîntinată şi, cu ea, aşa cum este acum, să intrați totdeauna la această **nuntă duhovnicească[178]**. Şi fiindcă nuntă duhovnicească este ceea ce se săvârşeşte aici - şi după cum la nunta omenească ospățul ține şapte zile - aşa şi noi ținem acest ospăț tot atâtea zile, punându-vă înainte masa cea tainică şi plină de mii de bunătăți. Dar ce zic eu şapte

---

174 Biserica.

175 Este acea stare în care nu mai ai nici o resursă pentru a înainta. Analiza acestei stări face obiectul folositoarelor scrisori ale aceluiaşi mare ierarh către diaconița Olimpiada. Aceste scrisori se găsesc traduse şi în româneşte: Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvioasa Olimpiada diaconița. O viață, o prietenie, o corespondență,* Editura Deisis, Sibiu, 1997, 208 pagini şi Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență*, Editura Deisis, Sibiu, 2003, 362 pagini. (Nota Apologeticum).

176 „Nebunie" este în antonimie cu „întreaga înțelepciune". Cel din urmă desemnează starea de integritate a puterilor firii (suflet şi trup). Primul termen poate desemna orice abatere de la hotarele firii. Ceea ce numim noi, printr-un termen medical, „nebunie" este doar manifestarea cea mai bătătoare la ochi a omului ieşit din fire („scos din minți"). De altfel, Sfântul Ioan face într-o cateheză anterioară (a V-a) o analiză similară asupra beției.

177 Paralelismul pus în evidență de Sfântul Ioan marchează un comportament fundamental al omului: dorința de a fi cât mai curat, stare necesară pentru a se bucura de intimitatea lui Dumnezeu. Pierzând prin păcat dimensiunea lăuntrică a acestei curații, singura veritabilă şi necesară, îi rămâne alternativa celeilalte „purități", pe care o urmăreşte în chip obsesiv. Pe măsură ce conştientizează necesitatea celei dintâi, va renunța treptat la preocuparea excesivă pentru cea de-a doua. Acesta poate fi unul - dar nu şi singurul - din aspectele „nespălării" practicate de pustnicii retraşi în afara comunităților umane.

178 Împărtăşirea cu Sfintele Taine este văzută ca nuntă duhovnicească. A se vedea şi nota 5 din cateheza a II-a.

zile? Dacă vreți să fiți treji şi neadormiți, acest ospăț se va ține pentru voi tot timpul, numai să păstrați haina voastră de nuntă întreagă şi strălucitoare.

25. Căci astfel Îl veți atrage şi pe Mire spre o dragoste şi mai mare, iar voi veți fi mai strălucitori odată cu scurgerea vremii şi vă veți arăta mai luminoşi, harul fiind sporit mai mult prin lucrarea faptelor bune. Fie ca noi toți să arătăm trezvie vrednică de cele ce ne-au fost deja încredințate şi să fim învredniciți de iubirea de oameni cea de sus, cu harul şi cu îndurările Unuia Născut Fiului Său, a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinților mucenici sunt prilej de mare folos pentru noi.

Că trebuie să disprețuim toate ale vieții de acum şi să ne alipim de cele duhovniceşti; că mare bine este rugăciunea şi milostenia.

Către neofiți

1. Arătând iubitorul de oameni, Dumnezeu, întru tot deosebită purtare de grijă[179] față de neamul omenesc, nu a plăsmuit numai toată zidirea, nici n-a întins doar cerul şi marea, ori a aprins soarele şi a făcut să strălucească luna, nici doar a dăruit pământul spre locuire şi ne-a pus la îndemână toate ale pământului spre hrănirea şi vierea trupurilor noastre, ci ne-a dăruit şi moaştele sfinților mucenici. Iar El, primindu-le sufletele - căci zice [Scriptura]: „sufletele drepților sunt în mâna lui Dumnenzeu" (Înț. Sol. 3, 1) - ne-a lăsat nouă până acum, ca mângâiere şi încurajare, trupurile lor, încât noi, venind la mormintele acestor sfinți, să ne ridicăm spre râvna şi imitarea [lor] şi văzându-le[180], să ne aducem aminte de faptele lor şi de răsplătirile puse deoparte pentru aceste fapte.

2. Mare folos avem de aici pentru sufletele noastre, dacă suntem treji[181]. Căci nici un cuvânt nu poate să ne învețe, nici să ne ducă spre înțelepciune şi spre disprețuirea celor din viața aceasta, cum pot pătimirile mucenicilor, vestind cu glas mai strălucitor decât al trâmbiței şi arătând tuturor prin fapte mărimea răsplătirii pentru ostenelile de aici şi covârşirea darurilor primite[182]. Pe cât păleşte cuvântul înaintea faptei, pe atât şi cele spuse de noi pălesc în fața învățăturii acestor sfinți.

3. Când vii aici, iubite, şi cugeți cu mintea că tot poporul acesta se avântă să alerge cu atâta râvnă ca să sărute pulberea [de pe mormânt] şi să primească binecuvântarea[183] de aici, cum nu-ți vei înălța mintea şi nu vei râvni să arăți acelaşi zel cu al mucenicului, încât şi tu însuți să fii învrednicit de aceleaşi răsplătiri? Ia gândeşte-te, dacă se bucură aici de atâta cinste din partea noastră, a celor împreună robi cu ei, de câtă îndrăzneală se vor bucura din partea Stăpânului în Ziua cea înfricoşată, când vor lumina mai strălucitor decât razele soarelui?!

[179] Termenul teologic, derivat din cel grec, este pronie.

[180] Experiența lucrurilor duhovniceşti, primite prin simțuri, ne poate transforma lăuntric. Dar condiția esențială a acestei transformări este dată de dispoziția interioară cu care ne raportăm la cele duhovniceşti. Întreaga cateheză accentuează necesitatea şi importanța dispoziției lăuntrice cu care ne raportăm la cele sfinte. De atenția cu care stăm la slujbe şi ne facem rugăciunile în particular, şi, simplu spus, de orice faptă şi cugetare, depinde creşterea noastră duhovnicească.

[181] Eficacitatea harului dumnezeiesc depinde de trezvia noastră, altfel ne putem împărtăşi şi frecventa Biserica de mii de ori, putem merge de zeci de ori în pelerinaje la moaştele sfinților, fără să realizăm nici un progres.

[182] În sfintele moaşte se vădesc realitatea şi adevărul cuvintelor lui Hristos.

[183] Dăm un text paralel din *Omilia despre mucenici*, oferit de editorul francez, în legătură cu practicile de la mormintele martirilor. Acelaşi editor crede că această binecuvântare se referă la uleiul binemirositor ce ieşea din trupurile sfinte: „nu numai osemintele mucenicilor, ci şi mormintele lor şi raclele revarsă multă binecuvântare. Ia ulei sfânt şi unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, şi niciodată nu vei cădea în pierzarea beției. Căci uleiul, prin buna lui mireasmă, îți aminteşte de luptele mucenicilor... şi este bine venit pentru bolile sufletului" (P. G. 50, 664). Observăm că materia se poate personaliza, făcându-se mijlocitoare între credincios şi persoana sfântului.

„Căci atunci - zice - vor lumina drepții ca soarele” (Matei 13, 43).

4. Știind marea lor îndrăzneală, către ei să alergăm pururea și să le primim ajutorul. Căci dacă oamenii care au îndrăzneală la împăratul pământesc pot să-i folosească cu multe pe cei ce aleargă la ei, cu mult mai mult sfinții aceștia care au dobândit îndrăzneală înaintea Împăratului ceresc, prin pătimirile lor, ne ajută nespus, numai să aducem și noi ceva din partea noastră. Și atunci poate să ne fie de folos mai cu seamă ajutorul lor, când nu suntem delăsători, ci ne preocupăm și noi cu căldură, prin perseverență și prin grija față de modul de viață, să atragem asupra-ne iubirea de oameni a Stăpânului.

5. Ca la niște doctori duhovnicești să alergăm fără încetare la aceștia. Căci pentru aceasta ne-a lăsat bunul Stăpân trupurile lor: ca, venind aici cu o bună dispoziție a sufletului și sărutându-le, să primim vindecarea deplină și a neputințelor sufletești și a celor trupești. Căci dacă venim cu credință, fie de avem vreo patimă sufletească, fie trupească, ne întoarcem înapoi, după ce-am primit o vindecare pe măsură[184].

6. În cazul pătimirilor trupești, adesea, poate că ne ducem departe ca să dăm de vreun medic și cheltuim bani și născocim multe altele care ar putea să-l convingă să-și pună în joc toată știința și să ne găsească alinare suferinței. Aici, însă, nu avem nevoie de nimic din toate acestea: nu tu călătorii lungi, nu tu osteneală, nici consultații repetate, nici cheltuială a banilor, ci ajunge să aducem o credință sinceră, să vărsăm lacrimi fierbinți împreunate cu trezvia sufletului[185] și pe dată găsim vindecare sufletului și dobândim tămăduire trupului.

7. Ai văzut putere a doctorilor? Ai văzut noblețe? Ai văzut meșteșug neînvins de boli? Căci, adeseori, în cazul pătimirilor trupești, îndărătnicia bolii a biruit meșteșugul doctorului. Aici, însă, nu se poate vedea vreodată așa ceva, ci, dacă ne apropiem cu credință, îndată și culegem folosul. Și nu te minuna, iubite! Căci iubitorul de oameni Stăpân - fiindcă au răbdat toate pentru El și pentru mărturisirea Lui, și goi fiind, s-au împotrivit păcatului până la sânge - vrând și prin aceasta să-i arate mai strălucitori și să sporească mai mult cinstea lor, chiar în viața aceasta stricăcioasă, spre a lor cinstire împarte daruri cu prisosință celor ce se apropie cu credință.

8. Și că nu sunt doar vorbe cele spuse de noi, stă mărturie cercarea faptelor. Și știu că înșivă le veți spune și le veți mărturisi. Căci ce femeie, fiindu-i soțul plecat și necăjind-o suferința despărțirii, dacă a venit aici și a adus prin sfinții mucenici implorare Stăpânului tuturor, nu l-a întors mai repede din îndelungata călătorie? Iar alta, văzându-și copilul în ghearele unei cumplite boli și rupându-i-se inima, dacă a venit rugătoare aici și, vărsând lacrimi fierbinți, i-a îmboldit pe sfinții aceștia, pe încununații lui Hristos, să mijlocească pentru ea, cum nu a încetat pe dată boala și nu s-a însănătoșit cel aflat în neputință[186]?

9. Și mulți, încurcându-se în situații fără ieșire și văzând primejdii grele atârnând asupra lor, au venit aici rugători, și printr-o rugăciune încordată[187] au scăpat de ispita tuturor acelor grozăvii. Dar ce vorbesc eu de boli trupești și de situații fără ieșire? Mulți posedați de diavol și stăpâniți de patimi sufletești, venind la acești doctori duhovnicești, aducându-și aminte de greșelile proprii și dezvăluindu-și prin cuvânt rănile lor, au primit de aici atâta mângâiere, că îndată și-au venit în simțiri și și-au ușurat conștiința și s-au întors acasă plini de

[184] Gradul de tămăduire depinde de credință și dispoziția sufletească cu care venim.
[185] Condiție esențială a oricărui act creștinesc.
[186] Sfântul Ioan transformă cazuri concrete, binecunoscute credincioșilor de atunci, în paradigme comportamentale (n. ed. fr). Importante nu sunt persoanele care au avut parte de binecuvântarea mucenicilor, ci cum ne raportăm noi la sfinți, având modelele acelor persoane.
[187] Nu crispată, ci tensionată; o rugăciune în care toate puterile sufletului și toată atenția era îndreptată spre mucenic, fără a da loc vreunei alte preocupări.

totala încredinţare [a iertării lor].

10. Ca pe nişte izvoare duhovniceşti ce pot revărsa bogăţie de ape, aşa ne-a dăruit Dumnezeu mormintele sfinţilor mucenici. Şi precum izvoarele naturale dau din belşug apă tuturor celor care vor să scoată, şi cât este de mare găleata celui ce vrea [s-o umple], atâta şi scoate, la fel se întâmplă şi cu aceste izvoare duhovniceşti. Căci şi aceste izvoare sunt deschise tuturor şi nu fac nici o deosebire între persoane, ci fie de este bogat, fie sărac, fie rob, fie liber, fie bărbat, fie femeie atât primeşte din aceste ape dumnezeieşti, câtă ardoare se preocupă să aducă[188].

11. Ceea ce este acolo găleata pentru a scoate apă sunt aici mintea şi ardoarea aprinsă şi ruga cu trezvie. Cel ce se apropie astfel, îndată dobândeşte mii de bunătăţi: harul lui Dumnezeu în chip nevăzut îi uşurează conştiinţa, îi dă multă încredinţare[189] şi îl pregăteşte să se desprindă de pământ şi să se avânte spre cer. Căci se poate, ca şi în trup fiind, să nu aibă nimic comun cu pământul, ci să-şi îndrepte dorinţa spre[190] toate cele din cer şi să scruteze neîncetat cele de acolo.

12. De aceea şi Pavel a zis oamenilor legaţi de trup şi care-şi duceau viaţa în mijlocul lumii, îngrijindu-se de femei şi copii: „cele de sus cugetaţi-le” (Coloseni 3, 1). Apoi, ca să învăţăm ce vrea să spună acest îndemn şi ce înseamnă „a cugeta la cele de sus”, a adăugat: „unde Hristos şade de-a dreapta Tatălui” (Coloseni 3, 2). Acelea - zice - vreau să le cugetaţi, care pot să vă mute gândul acolo, care vă înalţă din lucrurile pământeşti. „Căci şi cetatea voastră este în ceruri” (Fil. 3, 20). Acolo v-aţi înscris - zice - acolo sârguiţi-vă să vă mutaţi toată mintea, şi acelea sfătuiţi-vă[191] să le faceţi, care vor putea să vă facă vrednici de acea cetăţenie.

13. Şi ca să nu socotim că el a rânduit ceva cu neputinţă şi care să depăşească firea noastră, repetă îndemnul şi zice: „Cele de sus cugetaţi-le, nu cele de pe pământ” (Coloseni 3, 2). Ce vrea să ne înveţe? Nu pe acestea le cugetaţi - zice - care sunt vrednice de pământ! Dar care sunt cele vrednice de pământ? Cele care nu au nimic statornic, cele care mai înainte de a se arăta se risipesc, cele care nu au nici o temelie, nici ceva nemişcat, cele care se sfârşesc o dată cu viaţa aceasta, cele care mai înainte de a înflori se ofilesc, cele supuse stricăciunii. De acest fel sunt toate cele omeneşti, că-i spui bogăţie, putere, slavă, frumuseţe a trupului sau orice bunăstare în viaţa aceasta.

14. De aceea se şi folosesc de astfel de cuvinte, când zice „nu cele de pe pământ”, prin substantivul „pământ” vrând să ne arate nimicnicia lor. Aşadar, nu cugetaţi acestea - zice -, ci cele de sus. În locul celor de pe pământ, în locul celor ieftine şi trecătoare, cugetaţi cele de sus, cele din ceruri, cele nemişcate, cele care dăinuie în veac, cele ce se văd cu ochii credinţei, cele ce nu au sfârşit, cele care nu cunosc succesiunea[192], cele care nu au hotar. Către acelea vreau să vă întoarceţi gândul pururea. Căci meditarea la acestea vă desprinde de pământ şi vă mută la cer.

15. De aceea şi Hristos a zis: „Unde este comoara omului, acolo este şi inima lui”

[188] Câtă credinţă, nădejde şi dragoste este dispus să investească în relaţia cu Dumnezeu.
[189] O stare de încredere, de certitudine, de siguranţă, stare simţită de un astfel de om, nu înţeleasă intelectual.
[190] Literal: să-şi imagineze toate cele din cer. Toate dorinţele noastre pământeşti ne sunt induse prin simţuri. Apoi, având o oarecare experienţă a lucrurilor dorite, ne aprindem şi mai tare pofta către ele, preocupându-ne neîncetat mintea cu întipăririle lor ce s-au impregnat în imaginaţia noastră. Un proces analog (nu identic!) este şi în acest caz. Că acesta este înţelesul lui „a imagina” (şi nu cel peiorativ, analizat în Filocalie), dau mărturie următoarele paragrafe.
[191] Fiecare se poate sfătui cu Dumnezeu fie prin rugăciune, în conştiinţa sa, fie prin discuţii cu alţii.
[192] Perpetuarea existenţei prin forme derivate din ele şi care le poartă bagajul informaţional mai departe.

(Matei 6, 21). Căci sufletul, când primeşte să cugete înlăuntrul minţii sale la acele negrăite bunătăţi, ca de nişte lanţuri se dezleagă de trup şi se înalţă, în fiecare zi zugrăvindu-şi[193] bucuria acelora. Şi nu mai poate primi în gândul lui cele de pe pământ, ci pe toate ca pe vis şi umbră le trece cu vederea şi tot gândul lui tinde neîncetat într-acolo, numai pe acelea socotind să le vadă prin ochii credinţei şi în fiecare clipă arzând de nerăbdare să se împărtăşească de ele.

16. Să ascultăm de îndemnul acestui fericit şi minunat dascăl al lumii, de educatorul cel bun, de grădinarul sufletelor noastre, şi să cugetăm cele ce ne-a sfătuit. Căci astfel vom putea să ne bucurăm şi de cele de aici şi de cele din viaţa viitoare[194]. Dacă le căutăm pe acelea mai întâi, şi acestea ni se vor adăuga. Căci zice: „Căutaţi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă” (Mt. 6, 33). Dumnezeu ne-a făgăduit că ne dă cu spor cele de aici. Aşadar, să nu le căutăm pe acestea mai întâi, ca nu cumva făcând împotriva îndemnului Stăpânului, să ne lipsim de amândouă. *Căci Stăpânul nu aşteaptă undeva sus, ca noi să-I aducem aminte şi doar atunci să ne dea darurile din partea Lui.* Ştie El de ce avem nevoie, mai înainte să-I cerem noi. Deci, dacă vede că ne sârguim pentru acelea, ne dăruieşte şi bucuria acelora şi ne oferă cu multă prisosinţă şi pe acestea [de aici], pe care a făgăduit să ni le reverse cu adaos. Să căutăm dar, vă rog, mai întâi cele duhovniceşti şi să cugetăm cele de sus, iar nu cele de pe pământ, ca să avem parte şi de acelea şi să ne bucurăm şi de acestea.

17. Fiindcă şi aceşti sfinţi mucenici - deoarece au cugetat cele de sus şi au dispreţuit cele de pe pământ şi le-au căutat pe acelea - au avut parte şi de acelea şi se bucură în fiecare zi şi de cinstea de aici, chiar dacă nu au nevoie de aceasta[195], o dată ce au dispreţuit-o. Dar pentru folosul nostru primesc ei cinstea din partea noastră, chiar neavând nevoie de ea, pentru ca noi să putem primi rodul binecuvântării lor.

18. Şi ca să vezi cât au dispreţuit toate cele din viaţa aceasta ca să poată avea parte de acele bunătăţi nemuritoare, ia gândeşte-mi-te, iubite, că priveau cu ochii trupeşti pe tiran aprinzând focul şi ascuţindu-şi colţii mai cumplit decât un leu furios, încingând flacăra şi tigăile de prăjit şi căldările de fiert şi făcând orice ca să învăluie şi să biruie gândul lor. Dar aceştia, lepădând toate cele pământeşti, priveau cu ochii credinţei împărăţia cerurilor şi pe îngerii ce stăteau de faţă şi îşi aduceau în minte[196] acele negrăite bunătăţi.

19. Şi, mutându-şi cugetul acolo, nu s-au mai întors către nimic din cele văzute. Şi privind la mâinile călăilor sfâşiindu-le trupurile, şi la focul acesta material, şi la cărbunii fremătând aprinşi, ei îşi zugrăveau focul gheenei, şi aşa întărindu-şi gândul, se avântau spre acele grozăvii, neluând în seamă durerea de aici ce se cuibăreşte în trup, ci râvnind doar veşnica odihnă. Şi cugetând cele de sus, după îndemnul fericitului acestuia, au străbătut până unde Hristos şade de-a dreapta lui Dumnezeu. Şi nu s-au încurcat cu nimic din cele văzute, ci pe toate le-au trecut cu vederea, socotindu-le ca pe un vis şi umbră, din pricină că gândul lor era întraripat de dorirea celor ce vor veni.

20. De aceea şi fericitul acesta, ştiind tăria unui asemenea sfat, a zis: „Cele de sus cugetaţi-le, unde Hristos şade de-a dreapta lui Dumnezeu” (Coloseni 3, 1). Ai văzut priceperea dascălului, unde i-a înălţat deodată pe cei care se încred în el? Căci pătrunzând dincolo de Îngeri, Arhangheli, Scaune, Domnii, Începătorii, Stăpânii, de toate acele Puteri nevăzute, de Heruvimi şi Serafimi[197], a dus chiar lângă tronul Împăratului cugetele celor

---

[193] Literal, „închipuindu-şi”.
[194] Lumea de aici nu este rea, dar de ea ne putem împărtăşi cu folos doar prin harul lui Dumnezeu.
[195] De cinstirea din lumea aceasta.
[196] Literal, „îşi închipuiau”.
[197] Demnă de remarcat este nota editorului francez, care observă că cele nouă cete îngereşti nu sunt o invenţie a

credincioşi. Şi pe cei ce umblă pe pământ i-a înduplecat, prin învăţătura sa, să se desprindă de lanţurile trupului şi să zboare până îşi vor opri mintea lângă Însuşi Stăpânul tuturor.

21. Şi ca să nu socotească iarăşi cei ce aud acestea, că sfatul îi depăşeşte şi că nu pot fi cu putinţă cele poruncite şi că este peste puterea omenească să dobândeşti un asemenea cuget, după ce zice „cele de sus cugetaţi-le, nu cele de pe pământ", a adăugat: „căci aţi murit". O, ce suflet înflăcărat? Ce dor către Dumnezeu? Când zice „căci aţi murit" este ca şi cum ar spune: *Ce mai aveţi de acum în comun cu viaţa aceasta? Pentru ce căscaţi gura la lucrurile pământeşti? Aţi murit, adică sunteţi morţi faţă de păcat, v-aţi lepădat o dată de viaţa aceasta!*

22. Apoi, ca să nu fie tulburaţi cei ce aud „aţi murit", a adăugat îndată: „şi viata voastră este ascunsă împreună cu Hristos în Dumnezeu". Viaţa voastră -zice- acum nu se arată, căci este ascunsă. Aşadar, în treburile vieţii de acum să nu lucraţi ca nişte vii, ci fiţi ca nişte morţi. Ia spune-mi, unul care s-a dus din viaţa aceasta mai lucrează el ceva în cele de aici? Nicidecum! Tot astfel - zice - şi voi morţi să fiţi, ca unii ce prin botez aţi murit o dată păcatului. Şi de aici urmează că nu mai aveţi nimic comun cu patimile trupului şi cu lucrurile pământeşti! Căci „omul nostru cel vechi a fost răstignit şi îngropat prin botez" (Romani 6, 6). Nimic din cele de pe pământ să nu mai faceţi, nici să nu vă purtaţi ca nişte vii în lucrurile de acum. Fiindcă viaţa voastră acum este ascunsă şi nearătată [ochilor] necredincioşilor, dar va fi o vreme când se va arăta. Acum nu este vremea voastră! Deci, o dată ce sunteţi morţi, să nu mai vreţi să cugetaţi cele de pe pământ. Căci mărimea virtuţii voastre se va arăta mai ales atunci când, biruind cugetul trupului, vă faceţi morţi faţă de lume[198] şi rămâneţi aşa faţă de toate cele lumeşti[199].

23. Să audă acestea şi cei ce au fost învredniciţi de curând de darul botezului şi noi toţi, care ne-am împărtăşit de acest har mai demult, şi să primim sfatul dascălului lumii şi să luăm aminte, cum vrea el să fie cei ce s-au împărtăşit o dată de Sfintele Taine, cât de înstrăinaţi să fie de viaţa aceasta! *Aceasta nu înseamnă că trebuie să locuiască undeva în afară şi departe de lumea aceasta*[200]*, ci, vieţuind în mijlocul ei, să nu se deosebească cu nimic de cei ce sunt departe, ci să lumineze precum stelele şi să arate, prin fapte, necredincioşilor că ei s-au mutat în altă cetate şi nu au nimic comun cu pământul şi cu lucrurile pământeşti.*[201]

24. Şi după cum prin hainele strălucitoare atrageţi acum privirile tuturor spre voi, şi covârşitoarea curăţie a sufletelor voastre este exprimată şi prin strălucirea veşmintelor, aşa şi de acum încolo - şi voi, care aţi fost învredniciţi acum de dar, şi noi, toţi care ne-am împărtăşit deja de aceeaşi cinste ca şi voi - drept este ca să ne arătăm înaintea tuturor prin cea mai înaltă vieţuire şi să luminăm ca o lumină pe toţi care ne privesc. Căci haina aceasta duhovnicească, dacă am vrea să-i păstrăm strălucirea, pe măsură ce trece timpul, mai strălucitoare îşi trimite lumina şi devine mai orbitoare, ceea ce nu se poate întâmpla niciodată cu hainele materiale. Căci şi dacă ne îngrijim în fel şi chip de ele, se uzează în timp şi se învechesc, ori sunt mâncate de molii şi multe altele strică hainele acestea materiale. Dar haina virtuţii, dacă ne sârguim şi noi să facem cele din partea noastră, nici pată nu primeşte vreodată, nici nu se învecheşte, ci pe cât trece vremea, pe atât frumuseţea mai mult îi sporeşte şi se face mai strălucitoare şi împrăştie mai multă lumină.

Sfântului Dionisie Areopagitul, ci sunt un loc comun în Biserica veche.

198 Sensul este deci: morţi pentru toate obiceiurile şi exigenţele vieţii biologice, pătimaşe, lumeşti.

199 Important nu este că am murit o dată faţă de lume prin botez, ci să rămânem neîncetat morţi fată de păcat.

200 Între pustnici şi cei din lume n-ar trebui să existe nici o diferenţă.

201 A se vedea şi Epistola către Diognet, *Scrierile Părinţilor Apostolici*, col. „Părinţi şi scriitori bisericeşti", vol. 1, EIBMBOR, Bucureşti, 1979, volum reeditat cu titlul *Scrierile Părinţilor Apostolici*, EIBMBOR, Bucureşti, 1995, pp. 409 - 420. Colecţia „Părinţi şi scriitori bisericeşti (30 volume) este disponibilă în format digital pe CD-ul Bibliotheca Patrum editat de grupul Apologeticum. Pentru amănunte vezi la http://apologeticum.net (Nota Apologeticum).

25. Ai văzut calitatea hainei? Ai văzut strălucirea veşmântului, cum rezistă timpului fără să fie întunecată de învechire? Ai văzut frumuseţe ce se păstrează fără meşteşuguri[202]? Să ne sârguim deci, vă rog, să păzim această frumuseţe neveştejită şi să învăţăm cu amănunţime care sunt cele ce pot păzi strălucirea acestei frumuseţi. Care sunt acestea? Mai întâi de toate, rugăciunea încordată şi mulţumirea[203] pentru cele deja primite şi implorarea ca să fie păzite în siguranţă cele dăruite. Aceasta este mântuirea noastră, acesta, leacul sufletelor noastre, aceasta, tămăduirea patimilor ce se nasc în suflet. Rugăciunea este zidul credincioşilor, rugăciunea e arma noastră cea nebiruită, rugăciunea e curăţirea sufletelor noastre, rugăciunea e răscumpărarea păcatelor noastre, rugăciunea este pricina a mii de bunătăţi. Căci *rugăciunea nu este nimic altceva decât convorbire cu Dumnezeu şi intimitate cu Stăpânul tuturor.* Cine ar putea deci să fie mai fericit decât cel ce se învredniceşte neîncetat de vorbirea [tainică] cu Stăpânul?

26. Şi ca să înveţi cât de mare bunătate este rugăciunea, ia gândeşte-mi-te la cei ce se agită pentru lucrurile vieţii de acum şi care nu se deosebesc cu nimic de nişte umbre. Aceştia, când văd pe cineva că este foarte apropiat împăratului pământesc, oare nu-l socotesc un om de seamă şi-l preafericesc şi îl măgulesc, admirându-l ca pe unul ce s-a învrednicit de cea mai înaltă cinste? Iar dacă unul ca acesta, când discută cu împăratul - care este şi el om - deşi se întreţine în chestiuni lumeşti şi în lucruri trecătoare, este socotit atât de important, ce s-ar putea spune despre cel ce este învrednicit să discute cu Dumnezeu nu despre lucruri pământeşti, ci despre lăsarea păcatelor, despre iertarea greşelilor, despre paza celor deja încredinţate[204], despre cele ce vor fi primite [în veacul viitor], despre bunătăţile veşnice? Unul ca acesta este mai fericit decât cel ce poartă coroană, dacă prin rugăciunea sa atrage bunăvoinţa de sus.

27. Rugăciunea poate, mai mult decât orice altceva, să ne păstreze neîncetat strălucirea acestei haine duhovniceşti. Şi, împreună cu ea, şi milostenia prisositoare - capul bunătăţilor noastre şi mântuirea sufletelor noastre. Căci această înjugare a rugăciunii şi milosteniei ne poate aduce de sus mii de bunătăţi, ne poate stinge focul păcatelor şi ne poate da multă îndrăzneală. Prin acestea două, şi cererile lui Corneliu au ajuns la cer. De aceea a şi auzit de la înger: „Rugăciunile şi milosteniile tale s-au urcat spre pomenire înaintea lui Dumnezeu" (Fapte 10, 4).

28. Ai văzut pe cel ce şi-a petrecut toată viaţa în oaste câtă îndrăzneală a dobândit din acestea? Să audă şi soldaţii şi să înveţe că nu există nici o piedică spre virtute pentru cel ce vrea să fie treaz, ci se poate ca purtând şi hlamidă şi femeie şi îngrijindu-te de copii, având şi bătaie de cap pentru slugi şi având şi funcţii publice, să te sârguieşti spre virtute. Căci şi minunatul acesta, purtând hlamidă şi centură şi fiind mai mare peste ostaşi - fiindcă era sutaş - deoarece a vrut [cu tot dinadinsul] şi a fost treaz şi neadormit, iată de câtă purtare de grijă de sus s-a învrednicit. Şi ca să-ţi fie foarte limpede că harul cel de sus atunci se coboară asupra noastră, când aducem mai întâi cele din partea noastră, ia aminte la situaţia acestuia. Căci după ce a făcut el multe şi prisositoare milostenii şi s-a nevoit în rugăciuni încordate, rugându-se pe la ceasul al nouălea, i-a stat îngerul înainte şi i-a zis: „Cornelie, rugăciunile tale şi milosteniile s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu".

[202] Învăţătura şi harul lui Hristos nu necesită înnoiri şi adaptări, ci trăire. Dorinţa schimbării vădeşte şubrezenia unei învăţături. Faptul că astăzi încercăm să actualizăm credinţa şi nu să o trăim ne face şi mai vinovaţi în ochii contemporanilor. Doar faptul că nu o trăim cu adevărat ne determină să o recosmetizăm, şi aceasta pentru că nu i-am văzut adevărata frumuseţe.
[203] Euharistia. Credem că această mulţumire nu are doar un aspect personal, ci ea se referă şi la Sfânta Liturghie.
[204] Încredinţate omului de Dumnezeu, prin botez şi prin virtuţile făptuite după botez.

29. Să nu trecem cu uşurinţă peste ceea ce s-a spus, ci să cugetăm cu multă luare-aminte la virtutea bărbatului şi apoi la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, cum Acesta nu trece cu vederea pe nimeni, ci, unde vede suflet treaz, acolo şi împarte cu prisosinţă harul Lui. Soldat era acest om, fără nici o învăţătură, având treburi lumeşti, fiind în fiecare zi tras încoace şi-n colo de mii de probleme. Dar nu-şi cheltuia viaţa în banchete, beţii şi mese încărcate, ci în rugăciuni şi milostenii. Şi arăta de la sine atâta râvnă şi aşa[205] stăruia în rugăciuni şi făcea cu mărinimie milostenii încât s-a aflat vrednic de o asemenea vedenie.

30. Unde sunt acum cei ce stau la mese îmbelşugate şi varsă mult vin şi se desfată în petreceri, care adesea nu voiesc să se roage nici înainte de masă, nici să mulţumească după, ci cred că le este îngăduit să facă toate fără primejduire fiindcă sunt în funcţii înalte şi în oaste şi poartă hlamidă şi centură? Să se uite la acest Corneliu care stăruia în rugăciuni, care făcea milostenii cu prisosinţă, şi să se ruşineze!

31. Dar, de bună seamă, că acesta nu este doar acelora dascăl, ci şi nouă tuturor: şi celor care au ales viaţa călugărească şi celor care sunt prinşi în misiunea publică a Bisericii. Căci cine dintre noi se poate lăuda vreodată, fie că a avut atâta stăruinţă la rugăciune, fie că a fost aşa de generos în milostenii, încât să fie vrednic de o asemenea vedenie? De aceea, vă rog, chiar dacă înainte nu [am făcut-o], însă măcar acum să-l urmăm toţi cu sârguinţă: şi ostaşii, şi cetăţenii simpli, şi cei ce s-au învrednicit de atâtea daruri. Şi să nu fim mai prejos decât cel cu hlamidă şi centură, care a arătat atâta virtute. Fiindcă doar atunci vom putea şi noi să păstrăm neveştejită frumuseţea acestei haine duhovniceşti, când vom face cu multă luare-aminte şi sârguinţă aceste două virtuţi[206].

32. Şi, dacă vreţi, putem adăuga acestora şi altele care pot să desăvârşească paza şi nestricăciunea acestei haine: întreaga înţelepciune şi curăţie. „Urmăriţi pacea - zice apostolul - şi curăţia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evrei 12, 14). Şi pe aceasta s-o urmăm fără abatere, *în fiecare clipă cercetându-ne gândurile şi neîngăduind ca sufletul să primească vreo pată sau întinăciune din simţămintele*[207] *rele.*

33. Fiindcă, dacă astfel ne vom curaţi mintea noastră şi întreaga sârguinţă o vom îndrepta către acest lucru, ne vom depărta mai uşor şi de alte patimi şi aşa, puţin câte puţin, vom ajunge la însăşi culmea virtuţii. Şi, punându-ne deoparte încă de aici îndestulătoare merinde duhovniceşti, ne vom putea învrednici şi de acele negrăite daruri, gătite deja celor ce-L iubesc pe El. De care, fie ca noi toţi să avem parte cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[205] Textul permite interpretarea lui „aşa” nu neapărat cantitativ, ca perioadă de timp - căci spune Sfântul Ioan că sutaşul avea nenumărate îndatoriri de îndeplinit - ci, mai degrabă, calitativ. Corneliu avea un mod special de a se rupe de cele din jur şi a-şi aţinti mintea la Dumnezeu.

[206] Rugăciunea şi milostenia.

[207] Gânduri, sentimente, pofte, etc.

Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei.

Că toţi drepţii, primind făgăduinţe materiale, au cugetat cele înţelegătoare în locul celor materiale, iar noi, dimpotrivă, primind făgăduinţa celor înţelegătoare, stăm gură-cască la cele materiale.

Şi că se cuvine ca şi dis-de-dimineaţă şi seara să ne sârguim să facem în Biserică rugăciune şi mărturisire.

Către neofiţi

1. Îndeajuns v-au hrănit cu bunătăţi bunii voştri dascăli în zilele care s-au scurs şi v-aţi bucurat neîncetat de îndemnul lor duhovnicesc şi v-aţi împărtăşit de bogată binecuvântare de la moaştele sfinţilor mucenici. Haideţi dar, astăzi - fiindcă mai strălucită au făcut serbarea cei ce s-au strâns de prin împrejurimi - ca şi noi să le punem înainte o masă duhovnicească mai bogată, încărcată de multă dragoste, după cum şi ei au arătat faţă de noi. Aşadar, dăruindu-le această răsplată, după ce am primit din parte-le iubitoarea dispoziţie faţă de noi, să ne sârguim la rându-ne să arătăm omenie faţă de ei. Căci dacă ei nu s-au dat în lături să bată atâta cale, ca prin prezenţa lor să ne aducă multă bucurie, cu mult mai mult este drept ca noi să le punem înainte astăzi mai bogată hrană duhovnicească, încât, luând merinde îndestulătoare, aşa să se întoarcă de aici la casele lor.

2. Căci sunt fraţii noştri şi mădulare ale trupului Bisericii. Îmbrăţişându-i ca pe nişte mădulare ale noastre, să arătăm dragoste sinceră faţă de ei şi să nu ne uităm că au un alt fel de a grăi, ci să scrutăm cu băgare de seamă filosofia sufletului lor. Să nu privim la faptul că vorbesc mai simplu, ci să pricepem adâncimea gândului lor. Să cugetăm că cele pe care noi ne sârguim să le învăţăm, filosofând prin cuvinte, ei le arată prin fapte, plinind prin lucrare legea apostolică, care porunceşte să ne dobândim hrana de fiecare zi prin munca braţelor.

3. Căci l-au ascultat pe fericitul Pavel, care zice: „Să ne ostenim, lucrând cu braţele proprii” (I Cor. 4, 12). Şi iarăşi: „Căci pentru nevoile mele şi ale celor ce sunt cu mine aceste mâini au robit” (Fapte 20, 34). Şi sârguindu-se ei să plinească acestea cu însăşi fapta, vorbesc [astfel] o limbă mai clară decât cea din cuvinte, arătându-se prin lucrare vrednici şi de fericirea din partea lui Hristos. Căci El zice: „Fericit cel ce face şi învaţă” (Matei 5, 19). Fiindcă atunci când învăţătura călăuzeşte prin fapte, nu mai este nevoie de educarea prin cuvinte. Ai putea vedea în fiecare din cei care stau lângă Sfântul Altar şi citesc legea dumnezeiască şi îi învaţă pe ascultători un ostenitor asemenea celui ce se îngrijeşte de pământ. Şi ceea ce face ţăranul când trage cu plugul şi despică brazdele pământului, şi aruncă seminţele, şi le sădeşte în sânurile acestuia, aceasta face şi cel ce mânuie plugul învăţăturii, sădind în sufletul ucenicilor sămânţa dumnezeieştilor învăţături.

4. Aşadar, nu cumva cătând doar la înfăţişarea şi graiul lor, să le trecem cu vederea virtutea, ci să scrutăm cu luare aminte viaţa lor îngerească, petrecerea lor cea înţeleaptă. Căci toată desfătarea şi îmbuibarea a fost alungată de către aceştia. Şi nu numai acestea, ci şi orice altă moliciune care bântuie prin cetăţi. Iar ei doar atât se hrănesc cât să le fie de-ajuns spre

întreținerea vieții[208], iar tot restul timpului își îndeletnicesc mintea cu cântări de laudă și rugăciuni neîntrerupte, imitând prin aceasta petrecerea îngerească.

5. Şi precum acele puteri netrupeşti au o singură lucrare: să laude pururea prin cântări pe Făcătorul tuturor, la fel şi aceşti minunați bărbați, dând trupului trebuința sa - căci trăiesc în trup - petrec restul timpului în cântări de laudă şi în rugăciuni. Renunțând la închipuirile lumeşti, se sârguiesc, printr-o viețuire înaltă, să-i aducă la propria lor trăire pe cei ce iau aminte la ei. Deci cine ar putea să-i fericească în chip vrednic pe aceştia, căci neavând nici o educație din afară[209], sunt şcoliți în adevărata înțelepciune, arătând că plinesc prin faptă acel cuvânt apostolic: „cel nebun pentru Dumnezeu este mai înțelept decât oamenii” (I Cor. 1, 25).

6. Fiindcă dacă priveşti la acest țăran simplu, care nu ştie altceva decât lucrul şi îngrijirea pământului, nu-ți poate spune nici o vorbă despre cele ale vieții de aici, dar întraripându-şi mintea spre bunurile păstrate în ceruri, ştie să filosofeze despre acele bunuri negrăite. Şi ştie[210] în amănunțime cele pe care filosofii - care fiindcă poartă barbă şi toiag cugetă lucruri mărețe - nici măcar nu şi le-au putut închipui vreodată. Oare nu este aceasta o strălucită dovadă a puterii lui Dumnezeu? Spune-mi, de unde altundeva au aceştia o asemenea filosofie despre virtute, că iau aminte nu la cele văzute, ci pun mai presus de cele arătate şi pipăibile pe cele nevăzute şi nearătate şi care sunt nădăjduite? Căci aceasta este credința, când cineva pe cele făgăduite de Dumnezeu - chiar dacă nu sunt văzute cu aceşti ochi trupeşti - le socoate mai vrednice de crezare decât cele văzute, ce zac sub ochii noştri materiali.

7. Aşa s-au pregătit toți drepții, şi au fost învredniciți de acele bunătăți negrăite. Aşa patriarhul Avraam, când a fost vestit de Stăpân, a trecut cu vederea neputința firii omeneşti şi şi-a ațintit toată mintea spre puterea Celui Ce i-a dat făgăduința. De aceea se şi spune în Sfânta Scriptură „a crezut Avraam lui Dumnezeu şi i s-a socotit spre dreptate” (Romani 4, 3). De aceea, auzind de la început „ieşi din pământul tău şi din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în pământul pe care ți-l voi arăta” (Facerea 12, 1), cu multă căldură[211] s-a supus şi ceea ce a fost poruncit a adus în faptă: a părăsit pământul unde îşi avea cortul şi a plecat, neştiind unde se va statornici. Şi a cinstit mai mult decât cele văzute şi sigure porunca Stăpânului şi nu numai că nu a iscodit-o şi nu şi-a tulburat cugetul, ci, privind la vrednicia Celui Ce a poruncit, a trecut cu vederea toate piedicile omeneşti şi tot gândul lui era unul singur: să nu lase nimic deoparte din cele poruncite.

8. Acestea s-au întâmplat nu numai pentru cel drept, ca să-i fie arătată mărimea credinței, ci ca să râvnim şi noi patriarhului. Deoarece a văzut buna lui dispoziție sufletească, pentru aceea - ca pe un luminător ascuns ce era - a vrut să-l mute în Canaan, încât pe rătăciții de acolo, care aveau mintea vătămată încă de întunericul neştiinței, să-i aducă la înțelesul dreptei credințe. Lucru ce s-a şi întâmplat, căci prin acela nu numai palestinienii[212], ci şi egiptenii au învățat despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de el şi despre virtutea dreptului. Ia uită-te la măreția sufletului său, cum întraripat fiind de dorul lui Dumnezeu, nu s-a oprit la cele văzute, nici nu a luat aminte doar la cele făgăduite, ci s-a dus cu mintea[213] la cele viitoare. Dumnezeu i-a făgăduit alt pământ în locul pământului său, atunci când a zis: „ieşi din pământul tău şi vino în pământul pe care ți-l voi arăta”. Iar el, lepădând cele simțite, s-a avântat spre cele înțelegătoare.

[208] Prin urmare, se folosesc de hrană cât să nu-i deranjeze - fie prin exces, fie prin prea mare lipsă - în preocupările duhovniceşti. Se ştie, din literatura ascetică, faptul că şi prea multa nevoință se repercutează negativ asupra progresului duhovnicesc.
[209] Această educație era cea dobândită în şcolile păgâne.
[210] Le cunoaşte din vedere, nu din deducții logice.
[211] Cu toată hotărârea şi puterea.
[212] Filistenii.
[213] Literal: „şi-a închipuit”.

9. Vi se par de neînțeles cele spuse? Nu vă tulburați! Vă voi arăta cum dreptul, primind făgăduința celor simțite, și-a îndreptat dorirea către cele înțelegătoare. De unde știm sigur aceasta? Să-l ascultăm chiar pe Avraam ce spune, sau mai bine pe fericitul Pavel, dascălul lumii, cel care cunoaște toate acestea cu amănunțime. Ceea ce spune despre Avraam nu numai despre el zice, ci despre toți drepții. Căci vrând el să-i pomenească pe drepți - cum sunt Avraam, Isaac, Iacob - zice: „în credință au murit aceștia toți, fără să aibă parte de făgăduințe, ci de departe privindu-le, le-au salutat și au mărturisit că străini și călători sunt pe pământ” (Evrei 11, 13).

10. Ce zici, fericite Pavele? Că nu au primit făgăduințele? Nu au dobândit oare toată Palestina? Nu au fost stăpâni ai pământului? Ba da - zice - au căpătat Palestina și stăpânirea pământului, dar prin ochii credinței își aținteau dorirea către altceva. Și continuă: „căci cei ce zic acestea arată că își caută patrie, și dacă și-ar fi amintit de aceea din care au plecat, dacă aveau vreun prilej, s-ar fi întors în ea. Acum, însă, doresc una mai bună, cea cerească” (Evrei 11, 14-16). Ai văzut dorul lor? Ai văzut ce pofteau? Ai văzut cum ori de câte ori Dumnezeu le făgăduia cele simțite și le vorbea de pământuri, ei căutau acea patrie și o doreau pe cea cerească? De aceea a și adăugat: „al cărei Meșter și Făcător este Dumnezeu” (Evrei 11, 10). Ai văzut cum doreau cele înțelegătoare și cum mergeau cu mintea[214] spre acelea care nu se arată ochilor trupești, ci sunt înțelese prin credință?

11. Dar aici mi se tulbură mintea și se amestecă gândurile când văd că noi mergem contrar tuturor acestora. Căci, după cum acești drepți primind făgăduința celor simțite își duceau dorirea către cele înțelegătoare, dimpotrivă, noi primind făgăduința celor înțelegătoare ne zbatem pentru cele simțite și nu ascultăm de fericitul Pavel, care zice: „cele văzute sunt trecătoare, cele nevăzute veșnice” (II Cor. 4, 18). Și iarăși, arătând altundeva că astfel[215] sunt cele pregătite de Dumnezeu celor ce-L iubesc, zice: „Cele pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit” (I Cor. 2, 9). Noi însă, chiar după toate acestea, căscăm gura la cele trecătoare, adică la bogăție și la slava —acestei vieți, la desfătare, la cinstiri din partea oamenilor. Căci acestea ni se par că sunt luminile acestei vieți. Am zis „par”, fiindcă nu sunt nimic altceva decât umbră și vis.

12. Căci această bogăție adesea nu le rămâne nici până seara celor care cred că o dețin, ci este precum un fugar răuvoitor care trece de la unul la altul, și îi lasă goi și pustii pe cei care o urmăresc cu multă ardoare. Iar că adesea îi aruncă și în primejdii de nesuferit pe cei ce au poftă nesăturată pentru ea ne învață însăși experiența vieții. Asemenea este și slava omenească. Căci cel ce astăzi e arătat ca strălucit și însemnat înaintea tuturor, deodată ajunge lipsit de cinste și disprețuit de toți.

13. Ce ar putea fi mai nimicnic decât acestea care, mai înainte de a se arăta, pier, care niciodată nu sunt statornice, ci trec atât de repede pe lângă cei ce se agită pentru ele? Căci, după cum niciodată roata carului nu rămâne nemișcată în jurul axului, ci în continuu se învârte și se mișcă, același punct fiind când sus, când jos, așa este și cu lucrurile. Ușor de schimbat[216] sunt lucrurile omenești și grabnică le este căderea și nu au nimic statornic și nemișcat, ci toate sunt lesne de abătut și au multă tragere spre cele potrivnice [firii]. Așadar cine sunt mai de râs decât aceia care cască gura și se pironesc de cele trecătoare și le socotesc pe acestea mai de cinste decât cele ce ființează neîncetat și rămân pururea?

14. De aceea și proorocul, osândindu-i foarte pe cei ce se agită pentru ele, zice: „Le-au

[214] Literal: „își închipuiau”.
[215] Nevăzute și veșnice.
[216] Extrem de sensibile la orice influență din afară.

socotit ca statornice şi nu ca pe unele ce fug" (Amos 6, 5). Vezi cum printr-un singur cuvânt a vrut să le înfăţişeze nimicnicia lor? Nu a zis „ca pe unele ce se duc", nici „ca pe unele ce se schimbă", nici „ca pe unele ce trec". Dar cum? „Ca pe unele ce fug", vrând să arate repeziciunea lor şi multa şi grabnica lor schimbare şi să ne înveţe pe noi ca niciodată să nu tindem către cele văzute, ci numai către cele pe care Dumnezeu le făgăduieşte să dorim şi să îndrăznim.

15. Căci chiar dacă ar fi mii de piedici, nu se poate ca în vreun fel să nu mai stea vreodată în picioare cele făgăduite de Dumnezeu. Fiindcă, după cum El Însuşi este neabătut şi neschimbat, rămânând neîncetat şi pururea Acelaşi, tot aşa şi făgăduinţele Lui nu pot cădea şi sunt nemişcate, în afară de cazul când sunt oprite să vină de faptele noastre. Dar în lucrurile omeneşti se întâmplă contrariul. Căci după cum stricăcioasă şi muritoare este firea omenească, aşa şi darurile din partea oamenilor sunt stricăcioase şi veştejite. Şi-i firesc. Căci stricăcioşi suntem noi, toţi oamenii, iar firea darurilor omeneşti urmează firea noastră. Dar cu făgăduinţele dumnezeieşti nimic de acest fel nu se întâmplă vreodată, ci doar acelea singure au statornicie, şi nemişcare, şi fixitate, şi tărie.

16. De aceea, vă rog, să le căutăm pe acelea care rămân pururea şi nu primesc schimbare. Căci aceasta fiind grija[217] mea, v-am pus înainte cuvântarea aceasta, ca să fac un îndemn comun tuturor, şi celor iniţiaţi mai demult şi celor învredniciţi de curând de darul botezului. Dar acum, după ce zilele trecute am fost neîncetat lângă mormintele sfinţilor mucenici şi am dobândit de acolo multă binecuvântare şi ne-am bucurat de învăţătură din belşug, urmează să se termine slujbele neîncetate şi este necesar să amintesc dragostei voastre că [trebuie] să aveţi înlăuntrul vostru pomenirea unei atât de bogate învăţături şi să le cinstiţi pe cele duhovniceşti mai presus decât toate cele ale vieţii acesteia.

17. Cu multă râvnă să fiţi aici, în fiecare dimineaţă, ca să aduceţi Dumnezeului tuturor rugăciunile şi mărturisirile [voastre] şi să-I mulţumiţi pentru cele deja încredinţate, şi să-L imploraţi ca să fiţi învredniciţi de mult ajutor spre a le păzi mai departe. Şi astfel, plecând de aici, fiecare să-şi facă, cu toată evlavia, treburile sale. Unul să se ocupe cu meşteşugurile, altul să alerge la ostăşie şi altul la îndatoririle cetăţeneşti. Dar fiecare să se apropie de treaba sa cu frică şi trezvie[218] şi întreg timpul zilei să-l petreacă aşa, ca unul ce este dator la ceas de seară să vină iarăşi aici şi să dea socoteală de întreaga zi Stăpânului, şi să-I ceară iertare pentru imboldurile[219] potrivnice [voii Lui]. Căci şi dacă ne-am face mii de asigurări, nu se poate să nu ne facem vinovaţi de multe şi felurite alunecări: fie că am grăit ceva nepotrivit, fie am auzit şi am acceptat vreo vorbă deşartă, fie ne-am pornit mintea către vreun gând necuviincios, fie am avut priviri repezite[220], fie am pierdut vremea în zadar făcând lucruri care nu sunt de neapărată trebuinţă[221].

18. De aceea se şi cuvine în fiecare seară să cerem iertare Stăpânului pentru toate acestea şi să alergăm şi să implorăm iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Iar în vremea nopţii

---

[217] Singura grijă a unui preot este cum să-i facă pe ascultători să se lipească numai de Hristos şi de cele netrecătoare.
[218] Literal „stare de luptă".
[219] Aceste imbolduri potrivnice se pot referi la cele concrete, prin faptă sau cuvânt, sau la cele ascunse (gânduri, impulsuri lăuntrice), martor pentru ambele fiind conştiinţa sinceră a fiecăruia.
[220] Privirile care se supun atracţiei imediate şi care se reped într-acolo, fără să mai fie controlate de minte. Exemplificarea concretă a acestui fenomen se poate uşor surprinde astăzi, când privim vitrinele magazinelor, reclamele, emisiunile vizualizate, lăsându-ne atraşi doar de stimulenţii care violentează cel mai puternic retina ochiului (culori aprinse, flash-uri, apariţii de tip „deus ex machina"). Oare mai conştientizăm că asemenea impresii senzoriale „nevinovate", amuzante şi distractive (etimologic „care ne trag în toate părţile") au nevoie de spovedanie, cel puţin lăuntrică, şi apoi, puţin câte puţin, să încercăm să renunţăm la ele?
[221] Lucruri care nu ne ajută la sporire duhovnicească.

să petrecem cu trezvie, şi aşa să întâmpinăm mărturisirea de dimineaţă[222] încât, în acest fel, fiecare dintre noi, bine chivernisindu-şi modul de trai, să poată trece fără primejdie marea acestei vieţi şi să fie învrednicit de iubirea de oameni a Stăpânului. Iar când ne cheamă vremea Liturghiei, mai mult decât toate să cinstim cele duhovniceşti şi adunarea de aici, ca şi cele pe care le avem în mână[223], să fie chivernisite în siguranţă.

19. Căci dacă ne preocupăm mai întâi de acestea duhovniceşti, în celelalte nu vom avea nici o greutate, iubitorul de oameni, Dumnezeu, dăruindu-ne multă îmbelşugare în acelea[224]. Iar dacă suntem negrijulii faţă de cele duhovniceşti şi ne sârguim doar pentru celelalte şi, nedându-i nici o atenţie sufletului, ne întoarcem necontenit către cele lumeşti, vom rămâne în pagubă şi cu cele duhovniceşti şi nici în celelalte nu vom avea cu nimic mai mult. Acum dar, vă rog, să nu întoarcem pe dos buna rânduială, ci, ştiind bunătatea Stăpânului nostru să-I încredinţăm Lui toate şi să nu ne coborâm[225] spre grijile lumeşti. Căci, Cel Ce ne-a adus dintru nefiinţă întru fiinţă, din pricina iubirii Lui de oameni, cu mult mai mult ne va face parte, după aceea, de toată purtarea Sa de grijă[226]. „Căci ştie - zice - Tatăl vostru Cel din cer că aveţi nevoie de toate acestea, mai înainte ca voi să I le cereţi” (Matei 6, 32).

20. De aceea, doreşte ca noi să ne desprindem de orice grijă de acest fel şi toată tihna[227] să o avem în cele duhovniceşti. Căci El zice: tu caută cele duhovniceşti, iar Eu îţi voi da cu mărinimie toate cele trupeşti. Aşa au fost bine plăcuţi toţi drepţii [înaintea Lui]. Căci pornind de la virtuţile lor am adus vorba despre ceea ce grăim acum. Fiindcă spuneam că aceia, primind făgăduinţa celor simţite, au căutat pe cele înţelegătoare, iar noi facem contrar acelora: având făgăduinţa celor înţelegătoare, căscăm gura la cele simţite.

21. De aceea, vă rog, chiar dacă suntem sub har[228], să-i urmăm pe aceia care de la sine şi încă înainte de Lege, din învăţătura pusă în firea lor, au putut să se ridice la atâta înălţime de virtute, şi să ne punem toată sârguinţa în grija faţă de suflet şi să alungăm alte preocupări şi să împărţim cu bună rânduială sarcinile: noi înşine să ne îngrijim de suflet, căci acest lucru este cel mai de seamă pentru noi, iar Stăpânului tuturor să-I încredinţăm toată preocuparea şi grija pentru trup.

22. Iar aceasta este cea mai mare dovadă a înţelepciunii Lui şi a negrăitei Sale iubiri de

---

[222] A se vedea începutul paragrafului 17.

[223] Tot ceea ce posedăm. „Cele pe care le avem în mână” se pot referi atât la cele lumeşti (îndatoriri, funcţii, averi), cât şi la cele primite, prin mila lui Dumnezeu, în tainele Bisericii: rugăciune, asceză etc.

[224] Termenul redat prin îmbelşugare nu are neapărat sensul de adunătură cantitativă, ci, mai degrabă, de facilitate în a aduna. Cu mai puţin efort dobândim mai multe (acesta este şi mecanismul mult râvnitului profit din orice activitate economică). Ocupându-ne sincer de cele duhovniceşti, Dumnezeu ne va da din cale materiale (atât cât ne este necesar şi nu după trebuinţele exagerate pe care le calculăm uneori), cu foarte puţin efort. Aceasta nu este un îndemn la lenevire, ci doar o altă distribuire a puterilor noastre fireşti, mai mult orientate spre cele duhovniceşti, decât spre celelalte.

[225] Nuanţa termenului original sugerează o tensionare, o încordare în efortul de a rezolva grijile lumeşti, stare cu totul străină de pacea lui Hristos, care covârşeşte toată mintea.

[226] Text remarcabil ce vădeşte că orice fiinţă umană este adusă întru fiinţare din dragoste dumnezeiască şi pentru a se dărui pe sine lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu pune le temelia existenţei oricărei fiinţe dragostea Sa, de câtă osândă nu ne facem vrednici prin faptul că stricăm, prin lipsa noastră de dragoste (care este un factor necesar care să conlucreze cu iubirea dumnezeiască), direct sau indirect (căci orice păcat al nostru are consecinţe asupra întregului univers, nu doar asupra persoanei sau lucrului spre care este concret îndreptat), taina la care a fost chemat orice om. Ne gândim la orice relaţie egoistă: de la avort, până la satisfacerea poftelor sexuale, ucidere, inducere în eroare, manipulare etc.

[227] Tihnă nu în sens pasiv, ci în sens de preocupare constantă, *fără grabă*, cu toate puterile sufleteşti orientate spre aprofundarea celor duhovniceşti.

[228] Am putea oare înţelege legitimitatea altor tradiţii neiudaice şi faptul că ele ar putea constitui surse de sporire duhovnicescă chiar pentru creştini?

oameni, că a dat pe mâna noastră grija față de ceea ce e mai măreț în noi[229] - adică față de suflet - învățându-ne, prin însăşi realitatea lucrurilor, că ne-a făcut liberi[230] şi a lăsat pe seama noastră şi a voinței noastre libere şi să aleagă virtutea, şi să alerge de bunăvoie spre răutate. Iar El a făgăduit că se îngrijeşte de toate cele trupeşti, vrând să ruşineze şi prin acest fapt firea omenească, pentru a nu se încrede în puterea proprie, nici să socotească ea că poate să aducă ceva pentru susținerea vieții de aici[231].

23. De aceea pe noi, cinstiți fiind cu rațiune şi fiind învredniciți de atâta prețuire, ne îmboldeşte spre imitarea celor iraționale şi zice: „Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare şi Tatăl vostru Cel din cer le hrăneşte" (Matei 6, 26). Este ca şi cum ar fi zis: *dacă am atâta grijă de păsările cele necuvântătoare, căci fără să semene şi fără să lucreze le dau de toate, cu mult mai mult voi avea mai mare grijă de voi, cei cuvântători, dacă ați vrea să prețuiți mai mult cele duhovniceşti decât cele trupeşti. Căci dacă şi păsările, şi chiar toată zidirea, pentru voi le-am adus [întru ființă] şi Mă îngrijesc atât de mult de acestea, de câtă [gingaşă] purtare de grijă nu vă voi învrednici pe voi, pentru care le-am făcut toate acestea?*

24. Să avem îndăzneală, vă rog, dar [temeluită] pe făgăduința lui Dumnezeu[232] şi toată mintea noastră să o întindem către dorirea celor duhovniceşti şi toate celelalte să le socotim mai prejos față de bucuria celor viitoare, ca să avem parte, cu prisosință, şi de cele de aici şi să putem fi învredniciți şi de bunătățile făgăduite şi să fim sloboziți şi de chinul gheenei. Să nu-mi fie mie iarăşi ca să-mi omor toată vremea[233] în delăsare şi spectacole nefolositoare, în adunări stricate, în banchete şi beții zilnice, nici să nu risipim prin negrijă, după ce [plecăm], cele bine adunate [aici], ci să ținem cu tărie toate cele dăruite nouă de iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

25. Şi mai ales voi, cei nou îmbrăcați în Hristos, care ați primit coborârea Duhului, vă rog, în fiecare zi cercetați cu atenție strălucirea hainei voastre, ca să nu primească nicidecum vreo pată sau zbârcitură: nici prin vorbe nepotrivite, nici prin auzirea celor deşarte[234], nici prin gânduri rele, nici prin ochii ce se împiedica pur şi simplu de orice le cade prima dată sub privire. Să ne străjuim pe noi înşine din toate părțile, prin pomenirea neîncetată a acelei înfricoşate zile[235] încât, rămânând în lumina [de acum] şi păzind haina nestricăciunii nepătată şi curată, să fim învredniciți de acele negrăite daruri. De care fie ca noi, toți, să avem parte cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[229] Motivație absolut surprinzătoare şi care nu face decât să confirme, încă o dată, diferența dintre judecata omului duhovnicesc în raport cu cel psihic.

[230] Exact: având deplină putere asupra noastră, în continuare Sfântul vorbeşte şi de deplina noastră responsabilitate.

[231] Am putea cugeta la clonare, având în minte sugestia dată de Sfântul Ioan în această frază.

[232] Singura şi adevărata temeritate şi cutezanță este dată de credința deplină în biruința lui Hristos asupra lumii. Chiar El ne spune că temelia îndrăznelii noastre nu suntem noi înşine, ci învierea Lui: „îndrăzniți, căci Eu am biruit lumea" (Ioan 16, 33).

[233] Înțeleasă de către creştin ca prilej şi şansă oferite în dar de Dumnezeu spre mântuirea noastră.

[234] Azi se poate remarca o permanentă dorință a omului de a auzi tot ce este nou, extravagant, senzațional, chiar dacă acestea nu au nici o importanță pentru viața lui.

[235] Ziua Judecății de Apoi.

CUPRINS